

13. 7757:1

PÄRNUMAA PÖLLUMEESTE
JUUBELIALBUM

1921–1931

Pärnumaa Põllumeeste Esituse väljaanne
1931

Põllumees ei või riskeerida ja
jätta kindlustamata oma hooneid,
elu, koduloomi ning muud varandust.

Soodsatel tingimustel kindlustab põllumeeste varandust ning ka elu ühistegeline

Põllumeeste Kindlustuse Selts.

Peakontor Pärnus, Rüütli tän. nr. 47,
Pärnumaa Põllumeeste Ühispanga ruumides.

Kõnetraat 220.

:-:

Postkast 27.

Seltsi esindajad igas rahvarikkamas kohas.

Järjekindlalt kasvavast

usaldusest

meie suureima ühistegelise kindlustusettevõtte

Kindlustusselts „EESTI“

(asut. 1907. a.)

vastu annab kõige paremat tõendust see asjaolu, et just 3 viimase majandusliku kriisi aasta jooksul selle seltsi tegevus on kasvanud enam kui kahekordseks.

Nii olid K/S. „EESTI“ preemiad:

31. dets. 1927. a. — Kr. 298.213,02.

31. „ 1930. a. — „ 600.179,07.

Seltsi valitsus: Tartus, Suurturg 10, oma majas.

Igasuguseid

trükitöid

asutustele, ühingutele ja eraisikutele, nagu: tabeleid, aruandeid, põhikirju, kviitungiramatuid, ringkirju, kutseid, teadaandeid, arve- ja kirjaplanke, laululehti, kihla-, kutse- ja nimekaarte jne., ajakirju, ajalehti, raamatuid ja nooditrükki maitsekalt, kiirelt ja :-: parajate hindadega valmistab :-:

A.-S. „Ühiselu“ trükikoda

Tallinnas, Pikk uul. 42. Telef. 4—90.

Laos igasugused vallavalitsuste ja valla-kohtute kantseleiraamatud ja plangid. :-:

Postikaudu ja telefoniteel saadud tellimised täidetakse kiirelt.

Halliste Ühispank

Abja-Paluoja. Telefon: Abja — 44.

Pärnumaa vanem rahaasutus, asut. 1904. a.

Võtab raha hoiule,

makstes hoiusummade päält ajakohast kõrget protsenti.

Annab laenusid mitmesugusel kujul ja kindlustusel.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Raha on kardetav kodus hoida ja kaasas kanda, kus ta kergesti tule- ja varaste saagiks võib langeda. Sellepärast kõik raha toodagu Halliste Ühispanka hoiule.

Äritunnid 9—2.

JUHATUS.

Põllumajandusline Keskühisus

„ESTONIA“

Tallinn, Jaani tän. 6.

Telegr. „Zentrestonia“.

Asutatud 1911. aastal.

Liikmeid-piimaühinguid — 238.

Mispärast on kõik suuremad ja elujõulisemad piimaühingud P. K. „Estonia“ liikmeiks ja saadavad kogu oma või toodangu välisturule

P. K. „Estonia“

kaudu

?

P. K. „ESTONIA“ on suurim ja tugevaim ühistegeline ettevõtte Eestis.

P. K. „ESTONIA“ ärikulud on suure läbimüügi tõttu madalamad kui ühelgi teisel äril.

P. K. „ESTONIA“ juhtijaiks on piimaühingud ise, endi poolt valitud esindajate kaudu.

P. K. „ESTONIA“ maksab piimaühingutele või eest parimat hinda.

Riikliku iseseisvuse kõrval on tarviline ka majanduslik iseseisvus, mida peame kindlustama põllumajanduse ja põllumajandusliku ühistegevuse kaudu!

Mihkli Ühispank

Asukoht

Läänemaal — Veltsa vallas, Veltsa as.

AKTIVA.

Äriseis 31. juulil 1931. a.

PASSIVA.

Kassa ja jooksvad arved Kr. 6.080,13	Osa- ja teised kapitalid Kr. 13.804,29
Osamaksud teist. pankades „ 1.542,40	Hoiusummad, rediskont ja riiklised laenud . . „ 101.544,07
Laenud „ 115.410,77	Konto-korrent arved teis- tes pankades „ 4.871,45
Muud aktivad „ 28.359,46	Muud passivad „ 31.172,95
<u>Kr. 151.392,76</u>	<u>Kr. 151.392,76</u>

Ühispangal on praegu 481 liiget. Tegutseb vahetpidamata 1913. aastast saadik. Võtab raha hoiule ja maksab nende pealt ajakohaseid protsente, hoiusummad on kindlustatud ja tagasisaamine alati võimalik, sest et oleme ühenduses suuremate pankadega, hoiusummad hoitakse täiesti saladuses.

Annab laene võlakohustuste ja vekslite vastu ja ka konto-korrent näol vekslite, väärtpaberite jne. kindlustusel ning võtab nende pealt ajakohaseid protsente. Laene antakse eeskätt põllupidajatele põllumajanduslikeks otstarbeks kuni 5.a. peale. Väljaantud laenudest on 97% tegelikkude põllupidajate käes, kuna kõigest 3% põllumajandusliste ettevõtete ja äride käes. Äripäevad igal kesknädalal ja laupäeval kella 11—16. Nõukogu koosolekud iga kuu esimesel laupäeval kella 12—16.

JUHATUS.

ESIMENE EESTI KINNITUS A.-S.

EESTI LLOYD

Asutatud 1919. a.

TALLINNAS, PIKK TÄN. 11. TELEF.: 428-94, 430-08.

ELU-,

TULE-,

KLAASI-,

MURDVARGUSTE-,

ÕNNETUSJUHUSTE- ja

VEOKINNITUSED.

Seltsi poolt seni väljamakstud kahjude kogusumma ulatab üle

kahe miljoni krooni,

mis on parimaks tõenduseks kinnitamise määratust kasust,

seepärast

Kinnitage oma elu ja varandus, kuni veel on aeg!

Ühisus
„Estonia Eksporttapamajad“
TALLINNAS

on suurim põllupidajate ühistegelise
eksport lihaäri.

Ühisus „Estonia Eksporttapamajad“
ostab aasta ringi:

peekoni ja siseturu
sigu,
loomi,
vasikaid ja
lambaid.

Müüb odavaid siseturu saadusi
ja rasva.

Suuremad ja täielikumad
**linaketramise, kudumise, värvi-
mise ja villavabrikud.**

PÄRNU LINATÖÖSTUS A/S.

PÄRNUS RÄÄMA TÄN. 38 TEL. 125

Kõik,

kes head lina- ja
takulõnga ja ilusaid
lillelisi ja mitmesu-
gustes mustrites laud-
lina-, käteräti- ja
muud pesuriiet soo-
vivad saada, saada-
vad oma linad ja
takud ketramiseks ja
kudumiseks

Pärnu Linatööstuse A.-S. vabrikutele

Pärnus, Rääma tän, nr. 38, telefon 125.

Eksimuste ärahoidmiseks palume meie vabrikute aadressi ja tööde vastuvõtmise kohti
maal ja linnas tähele panna.

Pärnumaa Piimaühisuste Keskselts

on piimaühisuste oma keskorganisatsioon
maakonnas, kelle ülesandeks igakülgne piima-
asjanduse edendamine.

Keskseltsil on ametis oma piimanduse instruk-
tor ja montöörid.

P. P. Keskseltsi büroo asub Pärnus,
Rüütli t. 47, postk. 27, telefon 323.

Eesti Tarvitajateühisuste Keskühisus

E. T. K.

on suurim ühistegeline müügi keskkorraldus Eestis.

Iseäranis soodne on osta ETK kaudu

põllutöömasinaid ja riistu,

sest ETK müüb ainult

otstarbekohaseid ja vastupidavaid masinaid.

Ka hoolitseb ETK kõikide masinate eest, mis tema kaudu ostetud, aidates parandada neid. Selleks on ETK-l oma **remonttöökoda**, kus tööhinnad odavad ja õiglased, töö korralik.

ETK-l on kõige suurem tagavaraosade ladu Eestis.

Seal on alati saadaval igasuguseid osi masinate jaoks, mida ETK müünud.

Parimate põllutöömasinade **Deeringi**
Munktelli
R. Sacki
Ventzky

peaesindajaks Eestis on ETK.

Neid masinaid on saada kõikidest tarvitajate ja majandusühisustest.

Sindi Tekstiilvabrikute Ühisus

end. Vöhrmann ja poeg.

Asutatud 1834.

Sõjaväe ja eraisikute riie, meeste- ja naisterahva suve- ja talverii, palitud, tekid, piljardi kalev, rätikud, vatt.

Puuvillatööstus.

Asutatud 1919.

Pleekimine, värvimine, trükkimine, merserisatsioon ja uuesti sisseseatud puuvilla- ja siidiriide kirju kudumise jaoks.

VABRIK: Sindis, Pärnu lähedal. Telegr. aadr. „Vabrik Sindi“.

VALITSUS: Tallinn, S.-Karja tän. 13. Telef. 5-75 ja 22-29.
Telegr. aadr.: „Sindi Tallinn“.

VABRIKU LADUD: Tallinn, S.-Karja tän. 13. Telefon 2-41.
Riias, Gr. Sünderstrasse 12.
Kovnos, Schlosserstrasse 2-a.

Pärnu Majaomanikkude Pank

Pärnus, Rüütli tän. 28, Uttopärtide majas.

ANNAB LAENUSID

obligatsioonide kindlustusel ja

VÕTAB RAHA HOIULE

jooksvale arvele ja tähtaja peale, toimetab dokumentide järele sissenõudmist ja raha saatmist.

Panga juures asub kinnisvaraomanikkude

kinnitusselts „MAJA“ Pärnu peaagentuur.

Vennad Jeerik

Jänesselja tän. 17.

Telefon 494, Laadaplatsi vastas.

Kõige suurem jalgrataste, grammofonide ja laskeriistade eriäri Pärnus.

Täielik valik I klassi jalgratastest ja igasugu jalgratta osadest — odavate hindadega.

Kõige suurem valik grammofoni plaatidest ja igasugu grammofonidest.

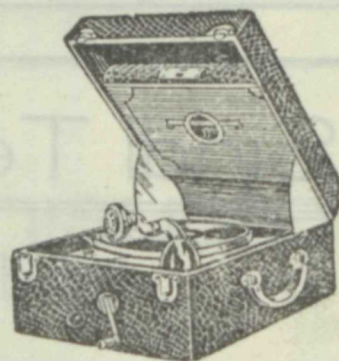
Kuulsate

„ZENITH“

Kuulsate

grammofonide tööstuse ladu ja ainumüüja Pärnus.

Laskeriistad. Laskemoon. Püssirohi. Haavlid.

Pärnu Krediit Pank

RÜÜTLI TÄN. Nr. 30

Telefonid: Üldine 23

Juhatus 45

OSAKOND RAKVERES

Toimetab kõiki pangaoperatsioone

O./Ü. A. Bliebernicht

Pärnus, S.-Jõe t. 10-12, telef. 146.

Õllefabrik.

Limonaaditehas.

Parimad õlled ja limonaadid Eestis.

Müüme häid õllelinnaseid.

Saarde Laenu-Hoiu Ühisus

Kilingi-Nõmmes, Pärnu tän. nr. 29.

Kõnetraat 24.

Asutatud 1909. a.

Avatud igal äripäeval kella 9–14.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone.

Korraldab riikliste maksude edasisaatmist.

Võtab raha hoiule ja annab laenusid mitmesugusel kindlustusel.

Toimetab rahasaatmist ja sissenõudmist igal pool kus rahaasutused.

Akkreditiivid piimaühingutele, munaühingutele ja teistele.

Riikliste laenude vahetalitus.

Asjaajamine kiire ja korralik.

Saarde Laenu-Hoiu Ühisuse juures asub

SAARDE KINDLUSTUSSELTS.

Segafosfaat 22-23%

(s. o. vabrikus valmistatud Eesti fosforiidi ja superfosfaadi segu)
on kõige tulusam fosforväetis.

Seda tõendavad mitmed sajad väetiskatsed põldudel ja heina- ning karjamaadel. Toome siin mõned uuemad andmed:

1) **7-mes põllutöökoolis** toimetatud väetiskatsete kokkuvõte Kuusiku Riiklise Katsejaama juhataja agr. A. Käsebiere'i andmete järele. Väetus on antud tugeva varuväetusena, mille mõju jälgitakse ka järgnevatel aastatel. Andmed käivad hektari (tiinu) kohta:

V ä e t u s.	Heinasaak.	Fosforväetiste ostu kulu.
1) Väetamata	2.111 kg.	—
2) 5 kotti superfosfaati	2.963 „	Kr. 35.—
3) 5 „ segafosfaati (2 ¹ / ₂ kt. fosforiiti + 2 ¹ / ₂ kotti superfosfaati)	3.359 „	„ 32.—

Kaalisoola antud igalpool ühevõrra 2¹/₂ kotti. Sellest on näha, et juba esimesel aastal on segafosfaat annud umbes 400 kg. (24 puuda) rohkem heina kui superfosfaat ja pealegi on väetuskulu 3 krooni odavam.

2) **Pärnu ülemaaliste** (23 talus) heinamaade 1929/30 a. väetiskatsete kokkuvõte maak. agr. P. Martinson'i andmetel. Väetust on antud 1 kord 2-he aasta peale.

V ä e t u s.	2-he aasta heinasaak.	Fosforväetiste ostukulu.	1 kg. enamsaaki läks maksma sentides.
1) Väetamata	1.632 kg.	—	—
2) 5 kotti superfosfaati	4.644 „	Kr. 35.—	2,0 senti (33 s. pd.)
3) 5 kotti segafosfaati (2 ¹ / ₂ kt. fosforiiti + 2 ¹ / ₂ kt. superfosfaati)	5.256 „	„ 32.—	1,6 senti (26 s. pd.)

Kaalisoola antud igalpool 2¹/₂ kotti, mille ostukulu ka juba enamsaagi hinna sisse arvestud. Nõnda on 23 talus 2-he aasta jooksul segafosfaat annud 612 kg. (37 pd.) enam heina kui superfosfaat ja pealegi on väetuskulu 3 krooni vähem. Superfosfaadist saadud enamsaak on tulnud õige odav, nimelt 2 senti kg. ehk 33 senti puud, kuid segafosfaadist saadud enamsaak on tulnud siiski veel 27% odavam, nimelt 1,6 senti kg. või 26 senti puud.

Märkus 1: Seal kus segafosfaati veel müügil ei ole, tuleb põllumeestel seda ise segada, ostes selleks ühevõrra Eesti fosforiiti ja superfosfaati.

Märkus 2: Segafosfaati tarvitatakse ühe hektari (tiinu = 3 Riia vakamaa) kohta sama palju, kui seni superfosfaati ehk toomasjahu soovitatud on, näit.: heina- ja karjamaadele esimene aasta varuväetusena 5 kotti ja järgmistel aastatel kõigest 2¹/₂ kotti; rukkile sügisel ja ristikule kevadel — 3 kotti.

Kat. os.
29. III 57.

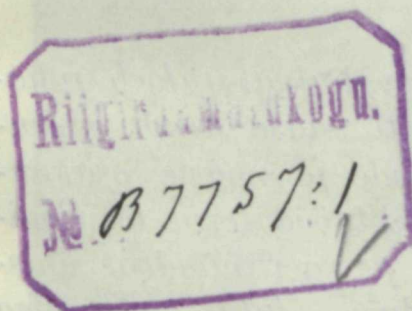
329/40

263

Pärnumaa Põllumeeste

Juubelialbum

1921—1931

~~57.7999~~

juun 10. 1931.

Pärnumaa Põllumeeste Esituse väljaanne

1931

Saateks.

Pärnumaa Põllumeeste Esituse juhatus kavatses käesolevat albumi juba möödunud aastal välja anda põllumeeste organiseerimise töö 10 a. kestvuse mälestuseks, sest suur osa, samuti ka esimesed Pärnumaa põllumeeste kogud asutati 1920. a. Mitmesugustel põhjustel polnud aga võimalik möödunud aastal albumi koostada, mille tõttu asus juhatus seisukohale seda käesoleval aastal teha. Pealegi on 1931. a. Pärnumaa Põllumeeste Esituse 10 a. kestvuse juubeli aasta, kuna tema põhikiri on registreeritud Viljandi-Pärnu rahukogus 7 juulil 1921. a. Sellest ajast omasid Pärnumaa põllum. kogud oma keskkorralduse ja organiseerimise töö sai laiem — maakondlise ulatuse, millepärast esituse juhatus pidas ka küllalt kohaseks 10 a. juubeli-albumi välja anda käesoleval aastal.

Albumiga on püütud ülevaadet anda Pärnumaa põllumeeste organiseerimise töö möödunud 10 aasta kohta. On võimalikult avaldatud kõigi nende põllumeeste kogude ja noorte osakondade juhatuste pildid, missugustelt oli võimalik neid saada.

Üksikasjalisi andmeid kogude tänuväärt tegevuse kohta pole käesolevas albumis võimalik tuua, kuna seda edaspidistes aastaraamatutes püüame teha. Eriti on juhatus püüdnud albumi mahutada kirjutisi meie põllumeeste liikumise ja riigielu juhtivatelt tegelastelt, et tuua selgitust selle suure töö ja ülesannete kohta, mida teevad põllumeeste kogud meie riigi ja põllumeeste pere kasuks.

Samas avaldab südamlirku tänu Esituse juhatus aastakümne vahetusel kõigile põllumeeste kogude ja noorte osakondade juhatustele, tegelastele ning poolehoidjatele tubli töö eest põllumeeste liikumise arendamiseks, soovides ühtlasi jõudu ja edu sama tüsedaks tööks uuel aastakümnel. Tänab kõiki isikuid ja asutusi, kes kuidagi kaasa aidanud käesoleva albumi koostamiseks

Saates seda albumi Pärnumaa põllumeeste hulka, julgeb juhatus uskuda, et see põllumeeste liikumisele tublisti kaasa aitab, virgutab ning julgustab. Kõikidelt põllumeeste kogude ja noorte osakondade tegelastelt loodab sooja vastuvõttu ning südilt tööd tema levitamiseks, et sellega jätkata uuel aastakümnel tublit ja vaevanõudvat ühiskondlikku tööd meie Eesti riigi ja armsa kodu — talu — parema tuleviku heaks.

Pärnus, juulil 1931.

**Pärnumaa Põllumeeste Esituse
juhatus.**

Konstantin Päts.

Riigivanem.

Pärnumaa põllumeeste esitaja riigikogus. Põllumeeste erakonna juht.

Vaatame julgesti tulevikku.

K. Päts.

Riigivanem.

Meie oleme oma lühikese iseseiswuse jooksul häid ja raskeid päewi üle elanud. Praegu on kitsas kõigil, raskem kui kogu selle aja jooksul. Sõja tagajärjed annawad ennast üle ilma tunda, ka kõige rikkamad rahwad elawad praegu kitsalt, häda pitsitab ka neid. Ei ole siis midagi iseäralikku, kui üldine raske aeg ka meil ennast tunda annab.

Kas annab aga see põhjust hädaldamiseks, et meie juba kuristikku äärel oleme? Mitte sugugi. Muidugi peame nüüd oma raske seisukorra kohta igakülgselt selgusele jõudma, peame rohkem kui kunagi ennem järele kaaluma, kui palju meie jõud kannab, peame iga liigse jõukulutuse eest hoiduma, oma elu raske aja nõuete järele seadma, kuid rohkem kui kunagi ennem peame nüüd ka töötama, peame looma uusi warasid, mitte ainult sellest elama, mis ennem korjatud.

Kui meie seda filmas peame, et meie käes on, meie rahwa armu kohaselt wõetud, wõrdlemisi suur maa=ala, et meil on palju randu, on päratud maad weel täiesti harimata, meie haritudki maa wõib weel mitmekordselt rohkem saaki anda, kui ta kõik ajanõuete kohaselt haritud oleks, siis peame küll julgust leidma paremat tulewikkude oodata. Teadmisele peame ainult jõudma, et keegi meid hädast wälja ei aita, kui meie ise seda ei tee. Ise oleme nüüd oma saatuse eest wastutajad. Igaüks peab nüüd teadma, et tarwis on kõiki wõimeid pingutada, et raskest ajast üle saada.

Raske on elujärg suurel hulgal haritud jõududel. Meie väikese rahwa kohta on lühikese aja jooksul rohkesti haritud

inimesi juurde tulnud. Noor riik ei paku neile enam neid äraelamise wõimalusi, mida nad ootasid ellu astudes ees leidwat. Nüüd tuleb paljudel elujärke täiesti uuele alusele seada. Seda tuleb kui tõsist ja paratamata elunõudmist wõtta.

Haridus on ise jõud. Tõsine haridus mitmekesistab inimese wõimeid, lasseb teda paljugi näha, mis teiste eest warjatud. Meie kodumaal on aga weel palju tarwis ära teha, on küllalt wõimalusi haritud inimesel praktilistel aladel tegewust leida. Meie peame aga paljudest eelarwamistest lahkuma, kõige pealt peab meil selgeks saama, et ei ole tööd, mis inimese wäärtust alandab, kui see töö üldise mõõdupuu järel wõetud kasulik ja tarwilik on.

Meie haritlased on senini kõrwale hoidunud mustast tööst. Põgene mine külast, musta töö eest, see oli harilik nähtus. Kas nüüd ei tuleks seda seisukohta rewideerida? Kas haritud jõud ei wõiks ka maal ära elada? Kas ei suudaks maa haritud jõule suurt, kõige suuremat rõõmu pakkuda, nimelt loomise rõõmu. Mõeldagu praegusel raskel ajal tõsiselt nende küsimuste üle järele.

Kuid kõigil meie põllumeestel peaks küll see kindel tunne olema: mööda läheb meist ka see raske aeg, meie wõidame kõik raskused, sest oleme aastajad kestnud ööst terwelt wälja jõudnud, miks ei jõua meie siis seda möödaminewat kitsikust ära wõita!

Julgust, jõudu ja töötahet on ainult tarwis, siis jõuame kõikidest hädadest üle.

Põllumeeste kogude erakond on Eestit kandev erakond.

K. Einbund.

Riigikogu esimees.

Põllumeeste kümneaastane enesekorraldamise aeg on lühike aeg selleks, et võiks mõõta töötulemusi kestva kaaluga. Aga meie olukorras on olnud põllum. ühisel võitlusel tagajärgi otse määramatuid. Oleks ülihuvitav, kui võtaks keegi üksikasjalisele käsitamisele aine, kuidas on arenenud Eesti avalik mõtlemine just suunas, nagu selle juba aastate eest määranud ette põllumeeste võitluse töökava, kongresside otsused ning põllumeeste erakonna sihid. Uuri ja leiaks, et algul naerdi, pilgati, sõimati tagurliseks, saagiihkajaiks, siis seletati, juba tõsisemalt, põllumeeste kogude erakond on vastuvõtmatu Eesti oludes, sest ta ei ole riigi erakond, vaid elukutse, kihi edustus, mille vastu peab võitlema iga tõsine Eesti riiklane. Kuid aastaid hiljem on võetud põllumeeste erakonna tõekspidamised ning õpetused peaaegu omana, määrates neid küpse viljana tegeliku elu lahutamatuks osaks.

Sellist arengut võite jälgida meie riikluse ja avaliku mõtlemise igal alal. Ja viimaseil aastail eriti oleme jõudnud aegjärku, mil teised erakonnad omastavad põllumeeste koguda seni propageeritud õpetusi samm-sammult.

Laiadel põllumeeste hulkadel on tunne, et nende ilmavaatele ja nõudmistele ei tule vastu teisiti mõtlejad. Kuid kas ei märgata, et just vastuseisjad ise on arenenud kord-korralt põllumeeste ilmavaate ja tegevuse kava suunas. See juures ei ole jäänud seisma põllumeeste erakond oma arengus. Ikka edasi — on olnud meie juhtlause. Teistega vahemaa on peaaegu sama suur, kui varem aegul. Meie poolt on tulnud juure uusi õpetusi, uusi nõudmisi sõelumiseks avalikkusele, et nad pääseksid, samuti kui eelkäijadki, meie riigi ja rahva organismi eluliseks osaks.

Pioneer, rajaja ja algataja osa on tulnud täita põllumeeste erakonnal kogu Eesti riikluse päevil. Kas ei ole see tõenduseks, et valitud tee on õige tee?

Karl Einbund.

Riigikogu esimees.

Igatahes võime soovida enestele õnne, seistes kümneaastase töö tulemusil.

Meid on heidutatud parempoolsusega, on heidutatud ka alalhoidlikusega, kuid meile on annud jõudu just teadmine nende poliitiliste printsiipide elulikkusest ja edumeelsusest. Sest egas ei kehasta veel iseenesest edumeelsust vasakpoolsus poliitilise printsiibina, või radikalistlik käremeelsus alaliselt tormava tungiga. Just Eesti olud on veennud meid parempoolsuse kõige kindlalt edumeelsuses, seda enam, et parempoolsuse kandjateks on osutunud põlluharijad, naised ja mehed, ühesõnaga põllumehed.

Maavaim ja maahing oma alaliselt arendava tahtega paremusele, täiusele, on vääramatuks edumeelsuse pandiks.

Maanase ja -mehe hing äratab, õhutab kõiki arengule niihästi igapäises tegevuses, kui ka avaliku elu ehituses.

Mullalt kantud edumeelsus on osutunud õige arengu tagatiseks, pidagu vastased teda parempoolsuseks või alalhoidlikkuseks.

Eesti põllunaiste ja -meeste püüded on elulise võitluse püüded oma armastatud rahva põliseks hüvanguks. Nad on istutatud juurtega mullasse, et sigiks vilja, kaunimat vilja.

Kas oli õigustatud põllumeeste erakonna asutamine.

A. Jürman.

Põllutööminister.

August Jürman.

Põllutööminister.

Väga palju on põllumeeste erakonna vastaste poolt etteheiteid selle üle tehtud, et meie iseseisva põllumeeste poliitilise erakonna oleme asutanud ja seega põllumehi oma igapäevase töö juurest poliitika tegevuse väljale viinud. Küsime, kas on see etteheide põhjendatud?

Võime kohe ja kindlalt vastata, et ei.

Kui Eesti omale iseseisvuse võitis, oma riigi asutas ja riigikorra maksma pani, mida nimetatakse demokraatlikuks vabariigiks, siis sai sellega ühtlasi ka ära otsustatud, et iga kodanik on õigustatud poliitikat tegema, s. o. riigi juhtimisest osa võtma. Ükski rahvas ei saa demokraatlikku vabariiki teisiti juhtida kui poliitiliste parteide kaudu. Kui ei oleks organiseeritud erakondi, siis valitseks vabariigis riigielu korraldamise alal mitte kord, vaid täielik korralagedus, mis hävinemisele viiks demokraatliku riigikorra.

Sellepärast ei ole poliitika tegemine mitte tühine ajaviide ega ülearune töö, vaid üks kõige tähtsamatest ülesannetest igal vabariigi kodanikul. Iseenesest arusaadav peaks olema, et ka põllumees poliitikast eemale ei või hoida, sest siis hoiaks ta end eemale riigi elu korraldamisest ja juhtimisest. Kui aga juba põllumees, keda Eestis kõige rohkem ja kelle tööala kõige tähtsam rahva- ja riigimajanduses, poliitikast mitte osa ei võtaks, kes peaks siis veel poliitikat tegema, riigielu korraldama ja juhtima? Kas ainult töölistele, ametnikkudele, või linna ja alevi elanikkudele tahetakse lubada poliitikat teha, riigi peremehe osa etendada, kuna põllumees sõnakuuleliku ja alandliku teenijana ainult nende käskusid täitku? Sarnane seisukord meeldiks väga neile, kes põl-

lumeest politikast eemale püüavad hoida, kuid põllumehele endale oleks ta alandav, meie riigi elule aga väga hädaohtlik.

Põllumehele alandav sellepärast, et teda ei peeta küllalt arenenuks ega täieliseks iseseisva politika ajamiseks, kuna põllumehed aga tegelikult meie rahvast kõige kainem ja arukam osa on. Põllumeeste eemalejäämine politikast oleks hädaohtlik riigi elule sellepärast, et siis satuks riigi elu juhtima kergemeelne pahema ilmavaatega politiline vool, puuduks kainelt mõtlej ja tasakaalu pidav põllumeeste politiline jõud. Meie noor riik ei ole aga kaugelki tugev selleks, et võiks läbi elada ja vastu panna kõigile neile katsetele, mis on tulemas, kui riigi elu juhtimine on pahemapoolse ilmavaatega voolu esitajate kätes.

Juba sellel ajal, kui puudus meil iseseisvus, kui olime alla surutud võõraste rahvaste ja võõra riigivõimu poolt, suutis Eesti rahvast kõige kindlamini alal hoida, isegi survete kiuste, majanduslikult ja kultuuriliselt arendada Eesti põllumees.

See rahvakiht, Eesti põllumees, kellel kõige suuremad teened oma rahva arenemise loos tema kõige raskematel päevadel, peaks nüüd, kus rahvas on iseseisvaks saanud, kus kõik takistused tema vaba arenemise teelt kõrvaldatud

Johan Laidoner.

Vabadusesõja juht.

on, end kõrvale hoidma riigi elu juhtimisest, politikast! Ei, on selle peale põllumeeste kindel ja selge vastus. Nõnda nagu vanasti oli põllumeeste pere kõige tähtsamaks jõuks Eestis, nõnda peab ta ka selleks nüüd jääma. Põllumehed suudavad aga oma tähtsat seisukorda ja suurt ülesannet Eesti riigi elus ainult siis täita, kui nad oma igapäevase töö juures ka täie jõuga osa võtavad politika elust, endid tugeva müürina oma põllumeeste erakonna, põllumeeste kogude ümber koondavad

Jaan Teemant.

Endine riigivanem.

Kurja juur.

Üksmeele puudus nõrgendab politiliselt Eesti põllumehi.

J. Hünerson.

Sise- ja kohtuminister.

„Tõelikult laseb Eesti sisepolitika ajalugu pikema rea aastate kestes end kokku võtta lihtsas valemis keskerakondade ja sotsialistide vihasest tormijooksust põllumeeste kogudele“

Siegmund Klau.

Igale tähelepanelikule kodanikule paistab teravalt silma, et Eesti põllumeeste erakonna esitajate arv riigikogus liiga väike on, kui seda võrrelda tegekkude põllumeeste arvuga meie rahva keskel. Selle tagajärjel on ka põllumeeste mõju meie riikliku elu korraldamisele liiga nõrk, veel enam — meie rahvamajanduse ja isegi põllumajanduse arendamise asjus on põllumeeste sõnal vähe kaalu, kuigi kakskolmandikku meie rahvast on põlluharijad. Tõsiasi on, et eestkätt linnalaste vähemus Eestis valitseb põllumeeste enamust. Selleks aitavad peale paljude muude väikeste elukutsete just põllumehed ise linnaerakondi oma mõtlematult antud häältega võimul püsida ja eneste elutingimusi ära määrata.

Paljud põllumehed on aegapidi arusaama hakanud, et Eesti elu rahva enamuse nõuete seisukohalt välja arendada suudab ainult põllumeeste eneste erakond, mis pärast nad ka muudest erakondadest on lahku löönud ja põllumeeste erakonda koonduma hakanud. Meie riigi algaastatel oli põllumeeste erakond väike ja on nüüd alatasa tugevamaks muutunud. Selle vastu on aga mitmed algul suured ja tugevad erakonnad kokku kuivanud, kuna nendest suurel hulgal põllumeeste verd välja voolas.

Põllumeeste lahkumine meie keskerakondadest (rahvaerakond ja tööerakond) on viimastele väga valus olnud, kuna see keskerakondadele nende lõppu tuntavalt lähendas. Sellepärast on arusaadav keskerakondade politika tuum aastate kestel, mis koondus vihaseks

Jaan Hünerson.

Sise- ja kohtuminister.

tormijooksuks põllumeeste erakonnale, nagu seda tabavalt väljendab terane Balti - Saksa vaatleja Siegmund Klau. Arusaadav, kui selle juures sotsialistid rõõmu tundsid meie kodanliste erakondade kodusõjast ja omalt poolt kaotajaid keskerakondi toetasid võitjate põllumeeste vastu.

Keskerakonnad ei ole põllumeestega mitte ainult avalikus poliitilises võitluses sõdinud, vaid nad on ka mitmesuguseid salajasi võtteid tarvitanud põllumeeste väerinna nõrgendamiseks. Kõige lootusrikkam näis neil olevat lõhede tekitamine põllumeeste ridades uute erakondade asutamise teel. Nendest septsustest kasvas hingusele läinud rah-

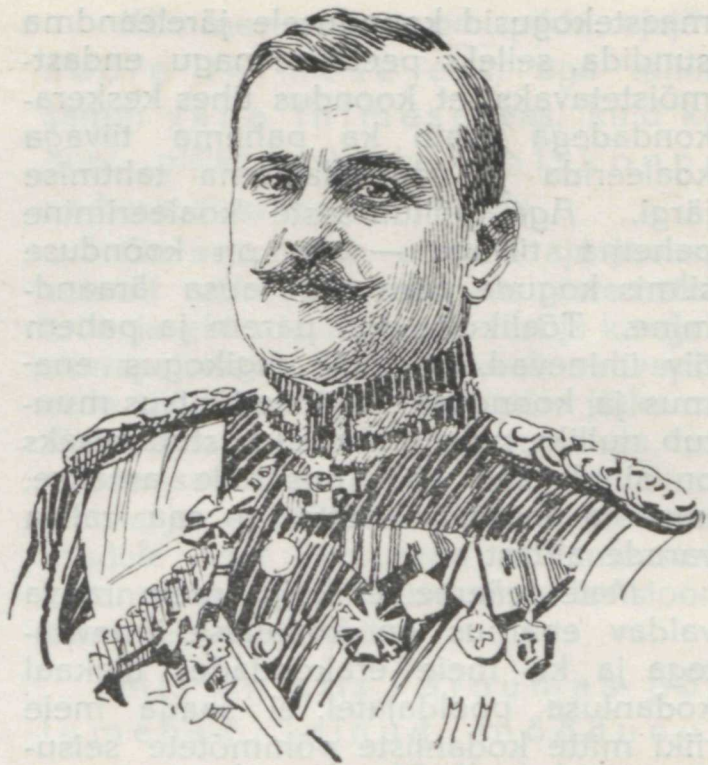
vusvabameelsete erakond, hingevaakuv kristlaste erakond ja oma arenemise kõrgemale tipule jõudnud asunikkude koonduse erakond.

Avalik saladus on meie politika elu tundjaile, et asunikkude koondus meil kunagi poleks jalgu alla saanud, kui seda ei oleks ühelt poolt rahvaerakonna ja teiselt poolt tööerakonna ringkonnad nii aineliselt kui ka tegelaste ülesaatmise teel toetanud, samuti ka koonduslasi parlamendi politikas kaalu keele seisukohale upitanud.

Asunikkude eriseisuse ja iseäraliku erakonna tekkimine on enesest kõike muud, kui arusaadav, arvab Siegmund Klau. Oma maad isiklikult harivate väikepõllumeeste majanduslikud ja kutselised huvid on lõpuks ligikaudu ühetaolised sellele vaatamata, kas nende talukoht on pisut suurem või vähem, ostetud, päritud või kingituseks saadud. Loomulikult oleks sellepärast tulnud oodata, et asunikud kiiresti vanade põllumeestega ühte sulavad. Kui seda siiski veel pole sündinud, siis on selleks küll iseäralikud põhjused mõjumas olnud.

Meie teame, missugused need iseäralikud põhjused on. Vanad põllumehed on algusest peale asunikkudele vaadanud kui tõsistele põllumeestele ning omalt poolt kõik võimaliku teinud, et asunikud saaks kiiremini oma uuestiloodud majapidamised korda seada. Kuid peagi nägime, et meie keskerakonnad pahempoolsete toetusel asunikka suurte õiguste ja eesõigustega üheteise võidu üle külvama tõttasid, et neid poliitiliselt eneste kelgu külge siduda. Teiselt poolt kasutasid keskerakonnad sotsialistide toetusel riigivõimu selleks, et asunikka võimalikult kauem hoida riigirentniku seisukorras, kes riigivõimu juures olejaid selleks toetavad, et enestele järjest uusi hüvesid välja tungida.

Aegamööda moodustati asunikkude koondus, kes riigikogus asus keskerakondi toetama, kuid nende najal ka oma head isu rahuldama riigilt järjest uusi ainelisi kasusid enestele välja presides. Koondust ühendavaks kitiks on oma ainelised huvid, kuna tal puudub igasugune ilmavaateline alus ja aateilm. Tema tegudes ei väljendu kunagi võitlus riiklikkude huvide ja ühiskonna heaolu eest, isegi mitte meie põllumajanduse ühised huvid ei liiguta teda, kui

Kindral J. Soots.

Endine mitmekordne kaitseminister.

neid kõrvale jättes on võimalik rahuldada oma kitsama kildkonna ainelisi huvisid üldsuse arvel.

Sellega on seletatavad rohkearvulised nähtused, mil asunikkude koondus on kõik oma poliitilise võimu maksma pannud, et halvata meie põllumeeste seltskondlikku isetegevust ja omaabi korraldust, kõrvale tõrjuda põllumeeste erakonda riigi valitsemise tööst ja halvata tema seadusandlikku algatust, asunikkude koondus on muutunud põllumeeste vastasrinna esivõitlejaks, keda keskerakonnad heatahtlikult toetavad ja ühtlasi ka oma valijaskonna ja juhtide teenistusse rakendavad.

Keskerakondadel on põllumeeste poliitilise mõju halvamiseks ka oma iseäralik mõtteviis välja arendatud. Nad rõhutavad oma kodanlist ilmavaadet, samuti ka seda, et just põllumeeste kogud kodanlise ilmavaate kaitsmise eest meie rahva eest vastutavad on. Nad eesõigustavad riigikogus kodanlist koalitsiooni, mis aga ainult siis enamuse moodustab, kui selles on peale põllumeeste kogude ka asunikkude koondus. Sellega on koondus mõõduandvaks kaalukeeleks: ta võib kodanliselt koalitsioonilt kõike nõuda ja põllumehed peavad seda lubama. Vastasel korral on põllumeestekogud koalitsiooni lõhkujad, kuigi see sünnib riigi huvide kaitsel isuka koonduse vastu. Et põllu-

meestekogusid koondusele järeleandma sundida, selleks peetakse nagu endast-mõistetavaks, et koondus ühes keskera-kondadega tohib ka pahema tiivaga koaleerida ja valitseda oma tahtmise järgi. Aga põllumeeste koaleerimine pahema tiivaga — see on koonduse silmis kogude pärispatt, lausa äraandmine. Tõelikult: kui parem ja pahem tiiv ühinevad, on neil riigikogus enamus ja koonduse poliitiline tähtsus muutub nulliks ning tema isu kustutamiseks on ainult see sööt, mis talle antakse, kuna ta enam ise võtta ei saa rahva varade aidast.

Meie näeme, et kuigi meie rahva valdav enamus on kodanlise ilmavaatega ja ka meie erakondades ülekaal kodanluse pooldajatel, ei saada meie riiki mitte kodanliste põhimõtete seisukohalt valitseda, sest kodanlusel puudub üksmeel. Veel enam näeme, et meie põllumajanduslikul maal suudavad põllumehed end poliitilises elus vähe maksma panna, sest osa uusi põllumehi püüab oma erakonna kaudu teiste põllumeeste püüdeid halvata, mis läbi kannatab meie riiklus ja meie rahvamajandus ning põllumajanduse edu. Kurja juur on põllumeeste poliitilistes lahkkelides, mida teised püüavad kõigest jõust õhutada, sest tülitsevatel põllumeestest on neil kerge jagu saada.

Mõtlejaid põllumehi teeb see otsatu kurvaks, et meie noores riigis põllumees põllumehe, nagu vend venna vastu peab vaenus võitlema, kuna nende

huvide ühtlus täielik on ja nende rahulikust läbisaamisest oleneks kogu maja rahu. Iga riiklikult mõtleja kodaniku rinnus tekib seda meelde tuletades tung abinõusid otsida, kuidas kurja juurtega välja rookida, et meie väike rahvas võiks vastu minna paremale tulevikule seemiselt tugevana, jõulisena.

Näib kindel olevat, et lahkkelisid ei saa kõrvaldada asunikude koonduse ja põllumeeste kogude omavaheliste kokkulepete teel. Sest kui koondus päevast päeva oma meeletuid kallalitunge kogudele jätkab, siis ei saa tema juhtides tekkida kokkuleppe meeletolu. Selleks on palju rohkem eeldusi tegeliku uuspõllumehe juures, kes külg külje vastu vanapõllumehe kõrval töötades ei saa aru, miks nad peavad elama vaenus, kuna neid ühendab sama saatus kätkest kuni hauani. Põllumehed ise peavad algatama ja läbi viima poliitilise tervendamise protsessi sel teel, et nad kõik koonduvad ühte põllumeeste erakonda ja annavad sellele tarbekorral sisu, mis vastaks kõigi nõuetele, kui leitakse, et see tänini puudub. Kui juhid on jonnakad ja rikuvad üksmeelt, siis on nad ka seda väärt, et nad üksi jäävad, et kodanikud neist lahkuvad. Eesti sisepoliitika peab saama väärtuslikuma sisu, kui on ühede erakondade rünnak teiste vastu, mil riiklikud huvid tihti porisse tallatakse. Paremat sisu saab meie poliitilisele elule anda ainult kaine kodanik ise, kes peab kavakindlalt välja rookima kurja juured.

Kümme eluaastat.

Pilk tagasi Pärnumaa põllumeeste tegevusele.

M. Laarman.

Riigikogu liige.

Kuigi ajad ja olud alata sa muutuvad, on siiski vaevalt võimalik endale ette kujutada teist ajajärku, mis oleks nii muutusrikas, kui see, milles elab praeguse põlve rahvas, mis oleks rikkam suurte sündmuste poolest, kui meieaegne.

Lühikese aja jooksul oleme suutnud läbi elada ja kaasa tegutseda sündmustele, mis jäävad jäädavalt püsima üldise kui ka meie rahva ajaloo lehekülgedele.

Põhjalikult on muutunud endised ajad, hoopis teiseks on saanud endised olud. Näib, nagu oleks kuulsa Saksa

M. Laarman.

Pärnumaa põllumeeste esitaja riigikogus, Pärnu maavolikogu esimees, Pärnumaa põllumeeste esituse juhtiv tegelane.

kirjaniku Schilleri prohvetlik sõna määratud otse meie ajale ja meieaegsetele sündmustele, kui ta „Villem Tellis“ vana tarka Attinghauseni öelda laseb:

„Mis vana — variseb, aeg ennast uuendab
Ja varemest tärkab elu uus.“

Vanadel varemotel on igal pool uus elu tärganud ja ajad on ennast suuresti muutnud.

Muutunud aegadele peavad kaasa sammuma inimesed, peavad ennast uutele oludele kohandama, peavad aru saama uutest ülesannetest, uutest nõuetest.

Maha ja teiste jalgade alla jäävad need inimesed ja ühiskonnad, kes ei suuda ajaga sammu pidada, kes ei tunne tänapäeva nõudeid ja ülesandeid.

Ei ole ülearune, kui Pärnumaa põllumehed, peatudes oma poliitilise organisatsiooni, põllumeeste kogude kümnendal aastapäeval, pilgu tagasi heidavad käidud teele ja otsustades katsuvad, kuidas on nemad suutnud täita aja nõudeid, mis see nende õlgadele vajutanud.

* * *

Kümme aastat on pikk ajajärg noore inimese elus, aga lühike samm vana inimese eas, kuid kogu pisike astmeke ühiskonna, rahva sisemises olukorras.

On arusaadav, et selle aja jooksul vaevalt võimalik vanadele varemetele luua ja ehitada midagi suurt ja kaugemale silmapaistvat. Selleks kulub rahvapõlvede töö, kus iga uus põlv jätkama, täiendama ja edasiviima peab seda, mis nende isad alustanud. Just ettevalmistuseks ja eeltöödeks järgnevatele sammudele ongi Pärnumaa põllumeestele kulunud nende poliitilise organisatsiooni esimesed eluaastad.

Mis on siis Pärnumaa põllumehed teinud möödunud aastate jooksul? Kui kaugemale on nad edasi jõudnud? Oleme kõigepealt selle aja jooksul ise kasvanud ja oma kodule, riigile rajanud kindlama aluse.

Kui meelde tuletame arvamisi ja oletusi kümne aasta eest, mäletame, kui nõrk oli siis paljudel kodanikkudel usk meie riigi ja iseseisvuse tulevikku. Just põllumeeste kogude tegelaste sihikindel politika ja selgituskõned on selleks kaasa aidanud, et kahklejad ja nõdrausulised, kes uskuda ei suutnud meie riigi iseseisvusesse, nüüd need kahtlused unustanud on.

Ei põlata enam oma raha, ei heideta enam kahemõttelist nalja riigi ja tema juhtide üle.

Oleme küpsemaks muutunud selle aja jooksul, ühtlasi on ka meie enesetunne märksa kasvanud, orjavaim ja võõra huupi austamine aga vähenenud. Ja see on suur samm edasi.

Loomulikult ei suuda meie ju omandada vaba kodaniku uhket enesetunnet ja enesest lugupidamist mõne lühikese aastaga ja sellel määral, nagu seda näeme suurte kultuurrahvaste liikmete juures, kuid meie poliitilise organisatsiooni püüe on alati olnud arendada ja kasvatada oma poolehoidjate

Pärnumaa põllumeeste esituse juhatus.

Istuvad vasakult: A. Jürgens, J. Land, P. Järve (esimees), J. Markson, J. Veisson. Seisavad vasakult: H. Sumeste, J. Tallo, A. Gerberon, M. Hansen, M. Riis ja J. Karlsberg. Pildilt puuduvad juhatusel liikmed: M. Laarman, J. Alberg, Kr. Nikolai, E. Grents ja M. Seppik.

Pärnu maavolikogu ja maavalitsuse põllumeeste kogude rühm.

Istuvad vasakult: J. Land (maavalitsuse abiesimees), M. Ludri, J. Markson (maavalitsuse esimees), M. Laarman (maavolikogu juhataja). Seisavad vasakult: M. Miller, H. Sittenberg, A. Jürgens.

hulgas vabale kodanikule omast ilmavaadet ja enesetunnet. Sest omades need, suudab kodanik õieti arusaada oma ülesannetest, kohustest ja õigustest.

* * *

Palju on meil selle üle kuulda nurisemist, et meie avaliku elu õiget arengut takistamas on liiga parteiline olukord, et meie noor seltskond selle läbi liiga nõrgendunud ja et tema jõu omavahelised parteilised õõrumised ära söövad.

Sellel nurinal on aluseks palju proovitud tött. Kui erakondline elu ju kujunemas on lihtsaks jonniajamiseks, kui erakond nagu niisugune enam abinõuks ei ole, mille kaudu koondada üksikuid jõude üldiste kõrgemate sihtide kättesaamiseks, kui erakond ainult tilluke siiklikke huve peab teenima — seal on loomulik, et erakondline elu üldsusele kahjulik on.

Peame heameelega tõendama, et Pärnumaa põllumeeste politika juhid sarnasest väiklusest alati kõrgemale on püüdnud tõusta, mispärast siin põllumeeste erakonna elus ka sarnased soovimatud nähtused esile ei ole tulnud. See paistab eriti silma selles suures

üksmeeles, millega on siiaaani juhitud Pärnumaa üldist elu

Põllumeeste erakond on selleks loodud, et kaitsta arvurikka põllumeeste pere huvisid, võidelda nende õiguste eest, läbi viia ja maksma panna kavasad, mis meie rahva ja ühiskonna elu parandab ja uuendab — seda põhimõtet on erakonna tegelased alati silmas pidanud.

Pärnumaa põllumehed võivad uhkusega tunnustada, et nende püüded tunnustamist on leidnud üle riigi. Nende poolt valitud esitajad riigikogus on rahuldavalt täitnud nende peale pandud kohustusi ja esimene nendest hr. K. Päts on üldisel poolehoiul juba mitmendat korda asetatud riigi juhi kõrgele kohale, kus ta üldisel rahu olemisel on suutnud riigielu jällegi asendada rahulikumale alusele. Tema korraldusel on maksma pandud hulk seadusi, mis põllumehe rasket majanduslist olukorda peavad parandama.

Maavolikogus on põllumeeste rühm, kui arvuliselt suurim, olnud mõõduandvaks teguriks. Oma mõju tundes on ta alati Pärnumaa valitsemisel peremehe osa etendanud. Põllumeeste rühma käes on maavolikogu juhataja ja maavalitsuse esimehe vastutusrikkad kohad.

Maavalitsuses on põllumeeste rühma käes pea algusest peale olnud maavalitsuse esimehe koht.

Maavalitsuse politikas on ajanud põllumehed leplikku politikat, ennast eemale hoides väiklusest. Selle juures ei ole nemad kunagi keeldunud kokkulepet loomast teiste erakondadega, kuigi need ilmavaateliselt hoopis kaugel põllumeestest. Praegune rahulik koostööamine sotsialistliku rühmaga näitab kujukalt põllumeeste erakonna leplikkust teiste vastu, samuti ka, et põllumeestel üldsuse huvid kõrgemal seisavad väikestest partei huvidest.

Tänu sarnastele põhimõtetele on Pärnu maavalitsuses asjaajamine alati olnud eeskujulikus korras ja teda säetud eeskujuks teistele.

* * *

Endise riigikorra juures, tsaari võimu päevil oli koondatud kõik võim riigi hea korra ja julgeoleku eest ainuvalitseja kätte. Kodanikul oli hoopis vähe võimalik kaasa rääkida selle üle, kuidas riigi elu juhitakse. Tema ei kannud selles ka mingit vastutust.

Rahvariigis on valitsemise võim rahva enda käes. Muidugi langeb siis kodaniku peale ka vastutus selle eest, kuidas tema usaldusmeeste läbi riigi elu juhitakse. Iga kodanik peab sellepärast huvi tundma poliitilise elu vastu, ta peab oma koduse nelja seina vahelt välja tulema ja osa

võtma ka sellest, mis sünnib tema kaugemas ümbruses.

Nagu üksik sõdur lahinguväljal tähtsuseta ja mõjuta on, kui temaga kaasa ei tegutse suuremad hästi korraldatud hulgad, samuti ei saa ka poliitilises võitluses ennast maksma panna üksik kodanik, kui temaga ühes ei sammu suuremad hulgad hästi korraldatud mõttekaaslasiga.

Et põllumeeste erakonna õiglasel ja põhjendatud soovid riigikogus siamaani küllaldaselt tähelepanu ei ole leidnud, selle põhjuseks on suurel määral asjaolu, et terve põllumeeste pere nii üldiselt kui ka Pärnumaal ennast veel koguda pole jõudnud ühise lipu alla. Kuigi Pärnumaal tegutsemas maakondlise esituse juhatusel 63 põllumeeste kogu, kuigi põllumeeste poolehoidjate hulk iga aastaga kasvamas ja põllumeeste mõju avalikus elus suurenema, on veel küllalt neid, kes põllumeeste liikumisest eemale hoiavad. Niihästi sarnased ükskõiksed ja loiud liikmed, veel enam aga need üksikud, kes on astunud põllumeeste vastaste leeri, halvavad meie üldist asja. Meie võime aga rõõmuga konstateerida, et põllumeeste poolehoidjate hulk järjest kasvamas on ja eriti noorte hulgas elavat hoogu ja tegutsemise tungi märgata on. Mõnes vallas on õieti põllumeeste noored need, kes seal voolu on loonud, mis enesega kaasa kiskunud ka kõhklejad ja loiud.

Abja põllumeeste kogu juhatus.

Istuvad vasakult: M. Erg, J. Nugis, J. Raavel, J. Kõerv.
Seisavad vasakult: M. Margus, M. Ludri (esimees), J. Ihr.

Noorte organisatsioonide hoogne tegevus annab lootust, et põllumeeste mõtted ka tulevikus kindlat tuge ja toetust leiavad.

* * *

Hea meel on tunnistada, et need noored ettevõtted, mis põllumeeste tegelased maakonna linnas olude sunnil looma pidanud, heade tagajärgedega on töötanud ja töötavad. Pärnumaa põllumeeste häälekandja „Pärnumaa Teataja“ algab varsti oma 9-dat aastakäiku. Leht on omale võitnud kindla lugejate ja poolehoidjate pere põllu-

Audru põllumeeste kogu juhatusliikmed. Vasakult: H. Jaago (esimees) ja A. Pihlap (kirjatoimetaja).

meeste hulgas. Lugejate arv on suurem, kui kellegil teisel kohalikul lehel. Lehe kaudu lähevad need mõtted ja kavatsused, mis esituses valminud, üle maa kiirelt laiali.

Lehega ühes majas tegutseb Pärnumaa Põllumeeste Ühispank ja Põllumeeste Kindlustuse Selts. Mõlemad ettevõtted on vaatamata ägedale vastutöötamisele, tänu põllumeeste usaldusele ja korralli-

kule asjaajamisele, lühikese aja jooksul kindlasti jalad alla saanud ja ei karda vanemate samasuguste asutuste võistlust.

Põllumeeste oma ettevõtete kiire edenemine näitab õige kujukalt, kuivõrt juba Pärnumaa põllumees arenenud ja kuidas tema otsustada oskab, mis oma ja võõras. Sest oma ettevõtete kõrval seisab üks vanem põllumeeste poolt ellukutsutud äriplaneeritud asutis, mis viimasel ajal hoopis vähja käiku sammumas, kuna ettevõtte juhtimiselt põllumeeste usaldusemehed kavalate konksude abil eemale tõrjutud ja ühistegevused põhimõtted seal unustatud. Sellep. on põllumehed oma usalduse ettevõtte vastu kaotanud, temale võõraks jäänud, kuigi libedate sõnadega ja suurte lubadustega neid sinna püütakse meelitada.

Elav näide sellest, et „matsid“ end enam palju lubadustega toita ei luba, et nende enesest lugupidamine neid omale sunnib jääma sealt, kus neid näha ei soovita.

* * *

Need on üksikud üldised jooned, mis Pärnumaal põllumeeste erakonna poliitilisest tegevusest silma paistavad. Mis võime õppida möödunud aastatelt, missugused sihid ülesseada tuleviku jaoks?

Põllumeeste rühm peab ka edaspidi ustavaks jääma oma kõrgetele läbikatsutud põhimõtetele ja nende järgi katsuma juhtida meie riiklist elu.

Nende põhimõtete alus on tõde ja õigus.

Kui tõde ja õigus juhivad meie tegevust, siis ei lagune põllumeeste poliitiline liikumine, vaid läheb järjest tugevamaks, meie ei jää üksteisele võõraks ega astu üksteise vastu vaenulisesse leeri.

Põllumees on igapäev lähedas ühenduses elava loodusega ja võitleb tema tundmatute jõududega, sellepärast saab ta aru oma jõu ja mõistuse abitusest ja jõuetusest igavese jõu ja tõe ees. Neid igavese jõu nähtusi tähele pannes, jätkab ta oma rasket tööd, harides seda pinda, mida ta vanemad oma higi ja verega väetanud. Ta ei kaota usku oma maa ja rahva tulevikusse, vaid ehitab edasi Eesti kodu, lootuses et tema töö ja tema higi ta järeletulijate elu ehk kergemaks teeb ja Eesti põlve paremaks loob.

Kas on ideelisi aluseid.

P. Aavik.

Viljandimaa põllumeeste esituse juhatuse liige.

Meie ütleme nüüd 10 aastat — s. o. meie põllumeeste poliitilis-kutselise ametliku korralduse iga, — omast-kohast küllaltki tähtis ajasamm meie poliitilise arengu nooruses. Meie peaks aga ütlema 50, või isegi 70 aastat; sest vähemalt nii vanad on eesti põllumeeste teadlikud eneseaitamise katsed poliitilis-sotsiaalse ühistunde alusel. Viljandimaa talurahva liikumise nime all tuntud ühiskondline liikumine, millest suurel määral võtsid osa Pärnumaa põllumehed, möödunud sajangu 60 aastate algul ei ole midagi muud, kui selle talurahva rahvuslise ning sotsiaalse eneseteadvuse ja ühtekuuluvuse avaldused. Nimetatud talurahva liikumisest alates kuni meie põllumeeste tänapäeva poliitilise parteini, see on lugu eesti talupojaklassi 70 aastast katkestamata eneseorganiseerimise tööst ja tema võitlusest oma sotsiaalpoliitiliste ideaalide pärast, kui ka samade ideaalide arengust ja selgumisest.

C. R. Jakobsoni kodumaale jõudes oli liikumise mullapind juba niivõrd kobedaks kerkinud, et suur rahvamees võis oma külviga algust teha ilma kartuseta seemne idanematuse pärast. Poliitilise ideoloogiline seeme, mida ta viskas, ei kukkunud mitte kalju peale, vaid tõusis lopsaka orasena, kuna seeme oli samal mullal kasvanud igavesest mäle-

tamata ajast saadik. Põlisest talurahva ideoloogilise loomingu salvest oli C. R. Jakobson korjanud ja puhastanud selle seemne, millega ta nüüd alustas eesti politika põllu kultiveerimist. Mis sest, et külvaja pidi lahkuma, kui vili alles hakkas vaevalt pääd ajama, mis sest, kui pärast tuli põudu ja põletust, tuult ja tormi, mis sest, et umbrohtu tuli sekka, paiguti isegi paksult, nii et lämmatama kippus, mis sest! Pääsi oli tehtud — eesti talupoja ühistunne, tema iseteadvus olid äratatud, tema aateilma elemendid talle selgitatud, püüete eesmärgid ettesäetud, teid ja abinõusid kättenäidatud kuidas aeg ja olukord lubasid. — C. R. Jakobson oli seega eesti põllumehe politikale aluse pannud.

Aegapidi oli saanud traditsioonilise-etnograafilisest talupoja seisusest iseteadv vabade väikepõllumeeste klass, — passiivsest ühtekuuluvuse aimust — aktiivne, tegutsiv ühistunne. —

Nii kujunes meie põllumeeste liikumine läinud sajangu 80-date algul C. R. Jakobsoni juhtimisel täiesti algupäraseks, omaette terviklikuks ja ulatuse poolest kõigekülgeks ühiskondlikuks vooluks oma positiivse programmi ja taktikaga, mis tugenesid oma

Enge põllumeeste kogu juhatus.

Vasakult: P. Teng — esimees, J. Gutman — abiesimees, J. Mühlmann — kirjatoimetaja, A. Peetson — abikirjat. ja J. Gans — kassahoidja.

tagaseinas teatud ideede ringile. — Puudus õieti veel parteiline korraldus, mis muidugi kõige väiksem puudus oleks kõrvaldada olnud, ühes poliitiliselt ennastvalitsevas ühiskonnas, mitte aga tollaegses isevalitsuslises suurriigis poolfeodaalse kodukorraga. —

Kui nüüd ajad kätte jõudsid, kus juba riikliselt iseseisvaks kuulutatud Eestis poliitilised parteid said võimalikudeks, isegi möödapääsemata vajalikudeks, ja kui haritlased, linnakodanikud ning töölised olid omale erakondlisi korraldusi ellu kutsunud, et oma arusaamisi ning tahtmisi poliitilises ühiskonnas maksma panna ja kui põllumehed, nagu nad on pikaldased ja üle maa laiali, oma asjaga natukene hiljemaks olid jäänud, siis küsiti teiste poolt

meses rinnas, aga hädaohtlik oleks, kui põllumees kõik võimu enese kätte kiiks, sest ta tooks halasti omakasu ohvriks kõik, mis meie riiklust teiste kodanikkudega koostöötamisel kindlustab“... „Kui põllumehed valimistele lähevad, siis ärgu hakaku nad mitte partei programmi kokku seadma“ jne.

Pilgukene aega hiljem ütles samast erakonnast põllutööminister: „Kui kongressile politika küsimuste pärast kokku on tulnud, siis ei ole see mitte otstarbekohane.“ — „Põllumehed ostku rohkem kunstsõnnikut, mis valitsuse aitades seismas on. Soovitan väljaspool politikat asju ajada ja põllumeeste kogusid nõnda korraldada, et need politika erakondade hooleks jätaks ning ainult põllutöö tehnikaga edenemisega tegemist teeks.“ Pea-

Hallinga põllumeeste kogu juhatus.

Vasakult: A. Kannistu — esimees, M. Liiv — abiesimees, Ed. Tamm — kassahoidja ja M. Lusik — kirjatoimetaja.

tagasihoidmata pahameelega — mis, põllumehed tahavad ka oma parteid asutada, milleks seda vaja, kas parteid ei ole küllalt, kas meie ei ole lubanud neile nende huvisid kaitsta, nad võivad ju omad hääled anda meile jne. jne. —!

Isegi riikliselt hädaohtlikuks peeti põllumeeste iseseisvat poliitilist ühinemist. 1920. aasta sügisel ütles II põllumeeste üleriiklise kongressi ees kõneledes tollaegne peaminister — mees, kes Eesti avalikus elus aastakümneid ülitähtsat osa oli etendanud, täie rõhuga: „Eesti riik tarvitab põllumeest esi-

ministri häälekandja arvas kongressi puhul: „see on lapsik arvamine, kui mõeldakse, et kõiki põllumehi ühe poliitilise erakonna ümber võimalik koondata on“. — Seda pidid takistama, tema arvamist mööda, kõige enam kohtade suuruse vahed ja põllumeeste „mitmesugune haridusline tasapind“, sest „vaimlise tasapinna arenemisest oleneb loomulikult poliitiline ilmavaade.“

Seega pidi põllumeeste poliitilise omaabi korraldusest saama algatus, mis oleks tõesti otstarbetu, riikliselt hädaohtlik ja pääle kõige veel läbiviimatu. Põllumehel pidid olemasolevate poliitiliste

„ilmavaate parteide“ hulgast valima endale neid, mis igaühe koha suuruse ja hariduslise tasapinna kohased ning omad hääled ära kinkima lapselikus usalduses, et küll politikamehed juba toimetavad hästi. Politilise ühinemise asemel omal aatelisel ning majanduslisel platvormil pakuti põllumeestele kunstsõnnikut, mis valitsuse ladudesse seisma jäänud. — Et pahemalt poolt aina sõimu ja hurjutamist osaks saada lasti, sellest ei maksa siin rääkidagi.

Missugust valikut siis tolleaegne Eesti politikaturg pakkus, millele võis seisma jääda väikepõllumehe silm, et sellest midagi omale tahta? Kas ta pidi ennast usaldama mitmesuguste sotsialistlikele-kommunistlikele vooludele, kes lubasid neil unustamata aegul taevariiki maa pääle tuua, kus tööerakonna radikaalsotsialistlikus meeolupoliitikas võis ta näha oma huvide kindlustust, või pidi kodanlis-haritlaslik rahvaerakondline liberalism eneses kandma talupoja tulevikuideaali. Loomulikult soovis igaüks nimetatud vooludest põllumehe usaldusmandaati omale, kui mitte ei lootnud tervelt, siis osaliseltki. — Asutava kogu valimised olid näidanud, et see rumalus ei ole. Asi oli nähtavasti nii mõeldud, või pidi vähemalt nii kujunema, et meie väikepõllumeeste klass pidi jääma vististi igaveseks selleks välismassi reserviks, millele vaid parteivaheline demagoogia oleks olnud ainukesel politilise kasvatusvahendina hää

küllalt. Vähemalt ühes asjas olid nad kõik ühel arvamisel — põllumeeste politilist ühinemist oma erakonna loomise teel ei tohi mitte lasta sündida.

Selle meeldiva ülesande tarvis lasti ka kõige mõttevaesemad väited käiku — nendega opereeritakse veel tänapäevgi, olgu just enam mitte esimeste numbri meeste poolt. — Põllumeeste erakond, öeldakse, on puhas kutseerakond; seesugune säädvat omad „kitsad kutsehuvid“, pange tähele, kutsehuvid on alati „kitsad“, kõrgemale riiklistest ja ei võivat teisiti.

Nemad, „ilmavaate erakonnad“ ei saa jälle teisiti toimetada, kui riiklistes ja „üldsuse“ huvides, — kui tahakski — ei saa. Edasi öeldakse, kuhu meie jõuame, kui kingsepad, juukselõikajad, vanamarkide korjajad jne. jne. endile omad erakonnad asutavad. Kutseühlane erakond ei võivat kunagi saada riikliselt mõtlejaks ega riikliselt toimijaks, kuna tema politikal puuduvat ilmavaateline alus ja alles hiljuti võisime lugeda ühes tööerakondlises kirjutises, et just põllumeeste kogude erakonnal olevat ideoloogiast suur nappus käes. Viimast väidet on meie kodanlises ajakirjanduses nii suure hoolega sisse lauldud, et võib viimasel ajal tähelepanna, kuidas meie harilik lehelugeja seda, kui enestmõistetavat asja, juba omaks võtab. On ka arusaadav, kui arvesse võtta meie haritud inimese mõtteviisi. Meie haritlane, ja tema järele veel enam poolha-

Häädemeeste Krundiküla põllumeeste kogu juhatus.

Istuvad vasakult: A. Tomson — kirjatoimetaja, J. Siling — kassahoidja, J. Kosenkranius — esimees. Seisavad vasakult: K. Anderson — abikirjatoimetaja ja V. Tomson — abiesimees.

ritlane, elab ju peamiselt sisseveokaubast, võõrsilt saadud ideed ja eeskujud, milledest ta lugenud ja kuulnud, koguni harva aga põhjalikult tundma õppinud, need on, millest ta ka midagi peab, kas tunneb või ei tunne, aga tunnustab, need on ka talle lähtekohtadeks ning mõõdupuudeks, milledest ta välja läheb ka meie kodumaalises toimetuses. Tema

välja valima, missugune talle meeldib. Aga väikepõllumeeste erakond, talupoja ideoloogia, — kas seda on keegi kuskil kuulnud või näinud, — vahest ehk kuskil Rumeenias või mõnes teises „mahajäänud“ teise - kolmanda järgu riigis ja sedagi koguni viimasel ajal. Ka Eestis on ta ootamatu, soovimatu ning sihimatu, võib olla kui ajutine nähe, nagu öeldud lapsik mõte või jälle „joomaiha“. On ka meie haritlase edukuulutajale kõrvale juba võõras, tema edumeelsele järeleaimatud ideede ringile sobimatu, sõna — talupoeg. Selles on midagi feodaalset, primitiiv - matsilikku, isegi „tagurlist“. Sõna kergitab tema vaimusilmas ettekujutuse sellest vaevarikast ning ühel hoobil tsivilisatsioonivaesest hädaorust, millest temal on korda läinud, olgugi mahajäänute abil saadud, hariduse varal linna põgeneda — siit impoteeritud kultuurlihapottide juurest, tahab ta oma võidukäiku alustada selle elu juhtimiseks, mille eest ta linna pakku jooksis.

Meie haritlase mõtteilm läheb seega tähelepanemata mööda ka meie ühiskondlise mõtte arenguloost, kui ta ei tunne ja ei taha tunnustada nende ideoloogiliste väärtuste olemasolu ning halvaks paneb meie talupoja asjalist, elutarka mõtte ja talitusviisi, milledele rajas oma politika ehituse

esimene põllumeeste suurjuht.

C. R. Jakobsoni tsentraalidee oli — talupoeg. Tema oli see, kes meil esmakordselt vormuleeris talupoja ideaali ja kes talupoja seisuse traditsioonipidavusele ning

Jäärja põllumeeste kogu juhatus.

Vasakult: P. Roosenblatt, P. Kuningas ja E. Grents.

on muidugi kuulnud, kuidas tema eeskujumaade poliitilises praksises on väljakujunenud need ja need poliitilised õpetused ja voolud — agraarkonservatism, kodanline liberalism, radikaalsotsialism, sotsialism, kommunism ja mis nad kõik ei ole... neid meie haritlane tunnustab kui poliitilisi ilmavaateid, millede hulgast ka iga eestlane peab enesele

ühel hoobil tema edenemiskõlbulikkusele ehitas oma politilise programmi ja taktika. Selle põlise ühiskonna kandekihi iseteadvuse äratamine, tema asutuste ja jõudude organiseerimine, tema ideoloogilise varanduse selgitamine ja puhastamine — just need on mida, tuleb C. R. Jakobsoni elutööst kõige tähtsamaks pidada. Ometigi, 40 aastat hiljem, meie iseseisvuse alguspäevil, anti eesti talupojale nõu, vaid eestkostmise läätsaleeme eest ära müüa oma politilise esimesündimise õigus. Misuguse sügava arusaamatusega siin tegemist oli — tundsid politika tegelased ehk alles hiljemalt.

Kui meie käest peaks nõutama kokkusurutud iseloomustust meie põllumeeste erakonna loomusest ja selle ideelisest tagaseinast, siis vastaks meie ühe sõnaga — talupoeg; selles ainsas kaksiksõnas on programmi käsk ja taktika prohvetid koos.

Ja kui meie tänapäev 10. aastase tööle tagasivaadates võime ehk tagant järele kahetseda, et partei on ametlikult ideoloogiliste küsimustega ehk vähem tegemist teinud, kui asi väärt on, siis ei saa meie ka salata mõistlikke vabandusi selleks, aga ühtlasi tähendaks see nende küsimuste suure tähenduse tunnustamist ja meie püüete elustamise tahet igal alal edasi

Jõõpre põllumeeste kogu juhatus.

Istuvad vasakult: J. Ohakas — kassahoidja, H. Jäärats — esimees, J. Joab, J. Toomast. Seisavad vasakult: T. Viilik, J. Viilik — kirjatoimetaja, J. Raudsepp.

Nüüd põllumeeste politilise organisatsiooni 10-aastase töö järele peaks selge olema nii vastasile kui ka vähemteadlikele poolehoidjaile, et see põllumeeste erakond on C. R. Jakobsoni talupoja partei otsekohene järeltulija nii ajalooliselt kui sisuliselt ja et praeguse põllum. kogude ideoloogilise juhi Konstantin Pätsi töö ei ole midagi enam, kui C. R. Jakobsoni traditsiooni jätkamine ning selle edasiarendamine meie demokraatlike omariikluse olukorras.

töötada, mis meid talupoja ideaalile lähemale viib neil kirjudel aegadel, mida praegustel põlvedel tuleb läbi elada.

Meie Pärnu ja Viljandimaa põllumehed peame enestele ütlema, et saatus on meile armuline olnud, kui ta laskis meid osa saada enam kui teisi C. R. Jakobsoni paistusest tema elupäevil samuti tema järeljäänud pärandusest. Sellepärast on meil au ja meie pääl lasub kohustus selle suure päranduse hoidmise ja edasiarendamise eest meie tänapäeva põllumeeste liikumises.

Põllumees ja ta politika on Eesti riigile alusmüüriks.

P. Järve.

Riigikogu liige.

Peeter Järve.

Riigikogu liige. Pärnumaa põllumeeste esituse juhatuse esimees.

Iga ettevõtte, iga tööstusala, võib ainult siis loomulikult edeneda, areneda ja õitsele minna, kui selleks on soodsad eeltingimused, soodsad arenemise või-

malused. See põhimõte on maksev täiel määral ka põllumajanduse kohta.

Et põllumajandus Eestis see alus ja vundament on, millele tugeneb terve meie riikline elu, seda näitab meile eriti just praegune aeg. Rea ikaldusaastate ja ülemaailmlise kriisi järel on põllumees raskustesse sattunud, võlgadega koormatud ja ostujõuetu. Tugevasti on see mõjutanud tervet meie riiklist elu ja olemist, nii linnas kui maal.

Seda silmas pidades on põllumeeste erakond, oma algusest peale, üheks tähtsamaks ülesandeks ja sihiks võtnud luua põllumajandusele võimalikult soodsad arenemise võimalused, et elujõulise põllumajanduse kaudu ka üldriiklist majanduslist jõukust tõsta ning sellega kaasa aidata meie riigi ja rahva iseseisvuse kindlustamisele.

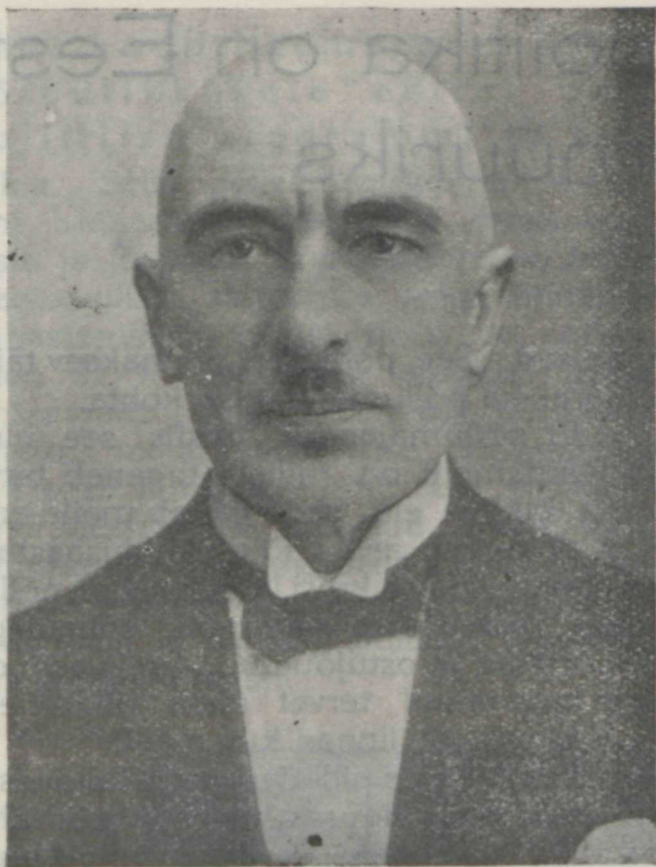
Selles sihis on ka põllumeeste erakond vahetpidamatult väsimata võidelnud, seal juures ka muude rahva hüvede, nagu õiguslike korra, kõlbluse, kultuuri, tervishoiu j.n.e. eest valvel olles.

Rahuldustundega võivad põllumehed pilgu tagasi heita oma erakonna 10. aastase tegevuse peale.

Kaesla põllumeeste kogu juhatuse liikmed.

Vasakult: J. Martinson — kassahoidja, M. Adamson — esimees, A. Tomson — kirjatoimetaja.

Jüri Markson.

Pärnu maavalitsuse esimees.

Pärnumaa põllumeeste esituse juhatuse liige.

Raskuste ja poliitiliste vastaste vastu-seisu peale vaatamata, on paljugi ära suudetud teha meie rahva, eriti põllu-mehe olukorra parandamiseks.

Hinnates eraomanduse ja eraalga-tuse tähtsust, on südilt tulnud välja astuda maa eraomanduse kaitseks, kuna see teiste poolt tunnustamist leidis. Samuti noorsoo kõlblise kasvatuse eest

usuõpetuse kooli tagasi viimise näol, rääkimata otsekohesest põllumajanduse kaitsest, nagu või väljaveo keelu kao-tamine, teravilja seadus ja palju muud, millede üleslugemine siin pikale viiks.

Neist vähestest näidetest peaks sel-guma, et põllumehed oma iseseisva erakonna loomisega, suure tähtsusega riiklise ülesande täitmisele on asunud ja mõndagi oma töökavast suutnud ellu viia.

Põllumeeste kogude erakonna töö-kava, sihid ja tõekspidamised ei ole teo-reetilised targutused, vaid elulised — elu nõuetele vastavad. Seda näitab muu seas järjekindel poolehoidjate juurekasv. Isegi põllumeeste poliitilised vastased, kuigi nad varemalt põllumeeste kogude nõudeid ja tõekspidamisi eitasid ja maha tegid, on neid viimasel ajal järk-järgult pidanud tõeks tunnustama ja isegi omaks võtma.

Põllumehed on näidanud möödunud 10. aasta jooksul, et nad tahavad ja suu-davad endid riigielu korraldamisel kasu-likult ja mõjuvalt maksma panna ning selles kindlas teadmises astuvad nad ka eeltuleva aastakümnele vastu. Tõsi, ajad on rasked, kuid põllumehele omase visa-duse, sitkuse ja töötahtega võidame kõik raskused ja kindlustame oma riigile pa-rema tuleviku.

Selleks Pärnumaa põlluharijad, va-nad ja noored, astume viimaseni põllu-meeste kogude erakonda — ühiseks võitluseks oma aadete ja tõekspida-miste eest!

Kaelase põllumeeste kogu juhatus.

Vasakult: M. Grünreich — abiesimees, M. Luusepp — kirjatoimetaja, H. Pikkur — kassahoidja, J. Krimm — esimees ja K. Uustalu — juhatuse liige

Põllumeeste nõudmised on elulised.

Jüri Land.

Pärnu maavalitsuse abiesimees.

Maareformi järele võib maanteede reformi täie õigusega suuremaks reformiks nimetada. Tema elluviimise põhjuseks ei olnud üksi põllumeeste ammu aegne nõudmine orjaaja jäänuse kaotamiseks, vaid ka liikumise elavusest

teede koormatuse suuremaks muutumine, kus käsitsi ja isaisadelt parandatud viisidega

teede korrashoid võimatuks muutus.

Jõuvankrite liikumine on ju võrdlematult kasvand ja samuti meiereide

võrgu tihenemisega on ka hobus-

tega, eriti koormataga liikumine mitmekordseks muutunud.

Neil põhjustel on arusaadav, et põllumehed oma kõikidel kongressidel on teede riigi korrashoiule

võtmist tungivalt nõudnud. 1928. a.

25. mai seadus tõi viimaks ammuigatsetud uuenduse ja teedeminister härra

A. Jürmani ettepanekul otsustati tähtsamatest teedest riigi korrashoiule

võtta 5.000 km. Kuigi seaduse järele

teede ülevõtmine pidi 4 aasta jooksul sündima, tegi seda põllumees — minister enne tähtaega ja ühe korraga.

Sellest ülevõetud teede pikkusest langes Pärnumaa peale 594 km., ehk ligemale

$\frac{1}{3}$ kogu Pärnumaa teede võrgust. Naturaalkohuslaste korrashoida jäid veel väiksema liikumisega teed ja see löi võimaluse klassiteedeks üles võtta terve

võrgu uusi külavahelisi teid. Peale naturaalkohustuse tuntava vähendamise tõi maanteede seadus valdadele ja põllumeestele mitmesuguseid teisi kergendusi ja soodustusi. Nii sünnib kõigi II kl. teede truupide ja sildade ehitamine täielikult riigi arvel, samuti ka üle 3 meetri avausega sildade ehitamine III kl. teedel. Puumaterjal antakse riigi arvel kõigi avalikkude teede sildade ja truupide tarvis. On võimalus loodud majapidamistele uute teede rajamiseks neis kohtades, kus teed puuduvad, või nende asend majapidamise edu takistab.

Maanteede reformiga on meie liiklemisolud maal tundmatuseni muutunud. Teed on tāsased kui laud, ning liikumine neil hõlbus. Omnibusi liinide võrk on arenenud üle maa, hõlbustades liikumist kohtadel, kus pole raudteid. Paari aastaga oleme nii kaugele jõudnud, et meie teed väljamaalaste kiituse osaliseks said.

Muidugi nõuab teede ehitamine ja korrashoid suuri kulusid. Peame aga meeles, et ilma rahata ei tehta midagi. Teede ehituse rahadest läheb suur osa maale, inimesed saavad tööd ja loovad hulk väärtusi juurde. Organisatsiooni peale, s. o., teede ametnikkude palkadeks, toetusteks, majapidamise kuludeks

Jüri Land.

Pärnu Maavalitsuse abiesimees.

Pärnumaa põllumeeste esituse abiesimees.

et meie teed väljamaalaste kiituse osaliseks said.

Muidugi nõuab teede ehitamine ja korrashoid suuri kulusid. Peame aga meeles, et ilma rahata ei tehta midagi. Teede ehituse rahadest läheb suur osa maale, inimesed saavad tööd ja loovad hulk väärtusi juurde. Organisatsiooni peale, s. o., teede ametnikkude palkadeks, toetusteks, majapidamise kuludeks

j.n.e. kulub teedekapitali eelarvest kõigest 7% ümber. Nii on põllumeeste vastaste poolt ettetoodud kollitamise jutud tööde kalliduse, kuritarvituste j.n.e. kohta, tuulest võetud. Korduvad põhjalikud revideerimised on näidanud, et maanteede ehitamise alal on rahalised asjad korras. On läbi aetud väheste ametnikkude hulgaga, kuid tänu piinlikule valvele, ei ole siiski erilisi ebaõnnestamisi ette tulnud. Vähemad viiperused juhtuvad iga töö juures, rääkimata siis sarnasest suurest tööst nagu seda on teede ehitus ja korrashoid. Ka erilisi uusi makse ei ole teede ehitus põllumeestele kaela toonud, nagu seda jällegi vastaste poolt ette kuulutati. Ühte aga küll on maanteede reform kõige selgemal kujul näidanud ja nimelt seda, et põllumeeste endi poolt ülestõstetud nõudmised on elujõulised. Olgu kui tahte palju vastuväitjaid ja kollitajaid, läbi löövad nad ikkagi, sest neil on õige alus.

Jaan Leesment.

Vannutatud advokaat. Kauaaegne põllumeeste esitaja Pärnu maavolikogus.

Põllumees ja ajaleht.

Miks peab igasse talusse ajaleht käima.

A. Tupits.

„Kaja“ peatoimetaja.

Artur Tupits.

„Kaja“ peatoimetaja. Riigikogu liige.

Eesti põlluharijad on selle tosina aasta kestel, mis meie riik on kestnud, suuri edusamme teinud. Nad on oma majapidamised ümber korraldanud ja valmistavad praegu niisuguseid saadusi, mis lähevad Berliini ja Londoni ilmaturgudele. Teisest küljest on meie põllumehed endid ka poliitiliselt võimsalt maksma pannud. Nad on suure ja tugeva erakonna loonud, mis meie riigi valitsemisel kogu aja juhtivat osa on etendanud ja põllumeeste elujärje parandamiseks juba nii paljugi korda on saatnud.

Kõik need edusammud ja võidud ei ole meie põlluharijaile taevast sülle kukkunud, vaid põllumeeste juhid, eriti aga põllumeeste ajalehed on väsimatult õhutustööd tegema pidanud, enne kui laialised põlluharijate hulgad on huvide kaitsmise vajadusest aru saama hakanud ja selles suunas tööle asusid.

Veel ei ole aga kaugeltki kõik kätte saadud, mis meie põlluharijad kätte võita võiks, veel ei ole põllumees Eesti riigi elu juhtimisel lõpusõna ütleja, nagu see olema peaks.

Millest see tuleb?

See tuleb sellest, et kõige selle suure edu kõrval meie keskel siiski veel väga palju loidust, vaimupimedust ja lihtsat teadmatust valitseb. Väga paljud põlluharijad ei oska kahjuks veel oma majanduslikke huviseidki kaitsta, ei oska oma sissetulekuidki suurendada, mis siis veel rääkida poliitilisest tegutsemisest, mil alal nad täitsa umbkotis tammuvad.

Kui hakataks uurima, miks meil nii palju ajast maha jäänud põlluharijaid ja nii palju kiratsevaid talusid on, siis jõutaks kindlasti sellele otsusele, et nende mahajäämise üheks põhjuseks on see, et neis taludes ei loeta ajalehti, või kui ka loetakse, siis niisuguseid, mis vaenulikud on põllumeeste liikumisele ja põllumeeste edule, ning mis sellepärast põlluharijaid edasi ei vii, vaid neid teadmatuses kinni hoiavad.

Kel tuleb laiemalt liikuda ja rohkem kokkupuutumist on rahvaga, see peab otse imestama, missuguseid kurtmisi maal kuuldu. Läänud aastal, kus põllumeeste esitajatel korda läks rukkimüüki läbi viia, ärkasid paljud nagu unest, kui nägid naabreid viljakoormatega jaama minevat. Siis hädaldati, et pole teatud, et rukis tuleb ülesanda. Sadanded ja tuhanded talud pidid selle tõttu kümnetest tuhandetest ilma jääma, mis aga igale talule nii väga ära oleks kulunud. Teised müüsid jälle oma nisud ja odrad enneaegu ja ära, kuna nad ei teadnud, et ka nende viljade kaitse sisseseadmisel on, mis hindasid kõrgendab. Kolmandad ei jätnud seahindade madaluse tõttu peekonsigu kasvama ja kahetsesid pärast väga, kui naabritelt kuulsid, et riik iga peekonse eest omalt poolt 1000 senti juurde maksab. Nel-

jandad ei teadnud, et laenude tasuks võib vilja anda ja maksid puhta rahaga õiendades hulga rohkem. Viiendad ei teadnud oma piimaühisuse eest valvel olla ja said „Eptü“ pankrottiminekuga ränka kahju jne. jne. Niisuguseid näiteid võiks kümneid ja sadandeid tuua. Kõik need kahjud oleks tulemata jäänud, kui nende all kannatajad oleks lugenud põllumeeste häälekandjaid, kes iga päev põlluharijatele näpunäiteid ja juhtnöore annavad, kuidas teha ja toimetada.

Nii näeme, kuidas see raha, mis ajalehe tellimise peale välja antakse, kümnekordselt tagasi võib tulla, kui teatakse, kuidas majapidamises ühte või teist asja seada või korraldada.

Aga need põlluharijad, kes ajalehte ei loe, ei too sellega mitte ainult endile kahju, vaid nad sünnitavad sellega kahju ka teistele põlluharijatele, ka neilegi, kes põllumeeste liikumise arendamiseks ihu-hingega tegevad on. Mõni ehk küsib, kuidas see võimalik on? Seletan kohe. Need talupidajad, kes põllumeeste häälekandjat ei loe, ei tea ega oska oma huvide kaitseks välja astuda siis, kui see tarvilik on. Tulevad riigikogu-, valla- või maavalimised, tuleb piimaühisuses või majandusühisuses juhatust valida, siis nad ei tea, kuidas toimetada. Nad kas ei lähegi valima või kui lähevad, siis annavad oma hääle teadmatusest niisugustele kandidaatidele, kes ei kaitse põlluharijate huviseid,

Koonga põllumeeste kogu juhatus.

Istuvad vasakult: M. Allik — kirjatoimetaja, M. Viikberg — esimees, M. Seppik — abiesimees. Seisavad vasakult: A. Clustalu — abikirjatoimetaja ja M. Künnap — kassahoidja.

vaid sagedasti põllumeeste otse vaenulikud on.

Selle tagajärjeks on see nähtus, et meil on riigis põlluharijad küll enamuses, kuid valitsevad teised. Põlluharijatel on riigikogus kõigest 24 esitajat ja sellepärast on seal põlluharijatele kasulikkude seaduste läbiviimine alati raske. Tuleb aastaid sõidida, seletada ja vaielda, enne kui õnnestub mõnda asja läbi suruda.

Kui põllumehed tahavad oma elujärge parandada, siis peab seda parandamist algama kõige suurema vea juurest. Kümned tuhanded põlluharijad, kes põllumeeste liikumisega veel kaasa ei sammu, kes oma poliitiliste ja ma-

sema, ning õpivad oma enda ja terve põllumeeste pere huvide kaitseks välja astuma.

Igasse talusse põllumeeste ajaleht, see olgu meie lähem eesmärk.

Pärnumaa põllumeeste tegelased, teil seisab sel alal töö ees, mis kellelgi ülejõukäiv ei tohiks olla. Märkige omale üles, kellel teie vallas veel põllumeeste häälekandjat ei käi, minge nende juurde ja tehke neile selgeks, et nad juba oma enda huvides endile kõige lähemal ajal telliks kas igapäev ilmuva „Kaja“ või kolm korda nädalas ilmuva „P. Teataja“.

Pidage meeles, et iga uue lugejaga, mis teie põllumeeste lehtedele võidate,

Karksi põllumeeste kogu juhatus.

Istuvad vasakult: M. Parts — kirjatoimetaja, J. Kivisäk — esimees, J. Hunt — juhatuse liige. Seisavad vasakult: H. Kõiva — kassapidaja, O. Särev — juhatuse liige.

janduslike huvide kaitsmise vajaduses veel teadlikud ei ole, need tulevad kaasa tõmmata. See olgu meie lähem ülesanne.

Kõige kergem on seda teha sel teel, et katsutakse need põlluharijad võita põllumeeste üleriiku häälekandja „Kaja“ või jälle „P. Teataja“ lugejateks. Siis harjuvad ja arenevad nad juba ise tegut-

suureneb põllumeeste mõjuvõim riigis. Mida suurem on aga põllumeeste mõjuvõim, seda kergemini suudavad põllumehed oma vaateid riigivankri juhtimisel maksma panna.

Sellepärast virgalt tööle! Teostame selle ülesande, viime põllumeeste lehed „Kaja“ ja „Pärnumaa Teataja“ igasse talu.

Majandus - politika - ajakirjandus.

Hans Sumeste

„Pärnumaa Teataja“ tegevtoimetaja.

Majandus, politika, ajakirjandus — nendest kolmest küsimusest ei pääse meiepäevil mitte ükski põllumees muidu mööda, kui peab võtma seisukoha.

Et ei ole siin koht, kus võiks pike-malt nende küsimuste juures peatuda, siis olgu ainult lühidalt meeletuletatud, kuidas Pärnumaa Põllumeeste Esitus möödunud kümne aasta jooksul sihikindlalt ja edukalt tööd on teinud, kui aitas korraldada põllumeeste majanduslist elu, juhtis poliitilist arengut ja hoolitses selle eest, et põllumeestel oleks oma maakondline häälekandja — ajaleht.

Pärnumaa põllumeeste majanduslise elu korraldamisel on põllumeeste esitusel olnud teha palju juhtivat ja põhjanevat tööd. Ei saa siin kõiki seda ette tuua ruumikitsuse pärast, mis tehtud, kuidas korraldatud, juhitud ja ühiselt otsitud õiget teed majandusliku elu korraldamisel. Peab leppima sellepärast mõne üksiku näitega.

Väga selgesti on paljudel veel mees aasta kuue-seitsme eest tekkinud olukord, kus ka Pärnumaa põllumehed majanduslikult raskustesse sattusid ning tahes-tahmata olid sunnitud pankadest laenu tegema. Mitte mingisugustki riiklist laenu peale maaparanduse laenu, selajal vanapõllumeestele ja riigirentnikudele ei antud. Kui oli häda, tuli laenu nõutada era- või ühispankast. Pärnu pankasi aga valitsesid selajal

linna ärimehed. Hoiusummasi võeti põllumeestelt vastu, aga laenude saamine oli tehtud äärmiselt raskeks. Tuli otsida pea ilma erandita käemeesteks ärimehi, kes pangahärradele tuntud. Kellel ei läinud korda leida oma laenu vastutajaks mõnda ärimest või majaoomanikku, see jäi ka laenust ilma, olgu häda tal kui suur tahes. Raha pankades oli, kuid see juhiti ärimeste kätte ja põllumees pidi sagedasti laenama hädakorral liiakasuvõtjatelt ning maksma laenu eest 25—50% aastas.

Põllumeeste esituse poolt hakati sellele ebaõiglasele ning põllumehele väga kahjulikule olukorrale tähelepanu pöörama; arutati seda esialgu kitsamas ringis ja hiljem juba ka laiemas, ning 1925. a. sügisel tehti otsus: Tuleb asutada Pärnumaa Põllumeeste Ühispank. Veel samal aastal viidi see otsus ka täide ja järgmise aasta suvel avas noor põllumeeste ühispank Pärnumaa põllumeeste esituse ruumes oma tegevuse.

Väikeselt, ilma palgaliste jõududeta tuli majanduslikult kehvajal ajal esialgu tegutsedes jõudu koguda. Kuid põllumeeste laialdane ning suur usaldus aitas kiirelt üle asutamise aja raskustest. Hoiusummasi tuli ja tuleb enam kui loota võidi. Laenudega on saadud aidata mitte üksi Pärnu ümbruskonnas, vaid ka kaugemal elavaid põllumehi, kuna raha selleks praegu enam kui

Hans Sumeste.

„Pärnumaa Teataja“ tegevtoimetaja.

Pärnumaa põllumeeste esituse juhatuse liige.

tarvis. Kõige selle tõttu ulatab põllumeeste ühispanga liikmete pere juba üle 1.000. Nii on väikesest algatusest suur ülemaalise tegevuspiirkonnaga elujõuline ning usaldusväärne põllumeeste ühistegelise rahaasutuse viie aasta jooksul välja kujunenud. Kuivõrd hädatarvilik see Pärnumaa põllumeeste esituse algatusel ja toetusel ellukutsutud

põllumeeste ühistegelise rahaasutuse põllumeestel on olnud, seda siin näidetega veel tõendada oleks üleliigne. Kuidas Pärnumaa Põllumeeste Ühispank oma viie tegevuse aasta jooksul jõudsal sammul kasvanud on, seda selgitab kõige selgemini küll võrdlev ülevaade.

Pärnumaa Põllumeeste Ühispanga nõukogu (1930).

Istuvad vasakult: J. Markson, J. Varrik (esimees), H. Anso, J. Land.

Seisavad vasakult: E. Tomingas, J. Pulst ja P. Kiviselg.

Pärnumaa Põllumeeste Ühispanga tegevuse kasvamise ülevaade tähtsamate arvete järele.

(Tervetes kroonides).

	Liigete arv	Kassa ja jooksvad arved teistes pankades	Väljaantud laenud		Vallasvara	Oma kapitalid	Liikmete lijavastutus	Hoiussummad	Puhastasu	Arifeis (bilans)	Laenude kindlustused (obligatsioonid ja gar.-vefsl.)
			Omad	Riiklised							
31. XII. 1926	63	3.295	4.120	—	—	701	3.150	6.802	16	10.770	—
31. XII. 1927	243	7.355	53.138	—	621	4.083	12.150	49.607	708	73.568	20.000
31. XII. 1928	507	23.000	203.690	44.320	1.371	15.620	25.350	190.145	2.853	306.851	226.450
31. XII. 1929	734	8.228	299.957	65.173	2.407	25.179	36.700	238.743	5.353	433.572	390.496
31. XII. 1930	899	82.862	359.012	54.212	5.027	33.894	44.950	399.449	4.219	589.718	607.193
1. IX. 1931	1001	144.372	379.055	55.940	5.406	39.321	50.050	468.803	—	683.263	729.590

Et põllumehel on väga tähtis ja paratamata ka oma varanduse tule vastu kindlustamine, siis asutati paar aastat tagasi Pärnumaa põllumeeste tegelaste poolt ühistegelise Põllumeeste Kindlustuse Selts. Noor kindlustuse selts töötab kasvava eduga, ja

ülejäõudes organiseerimise ajajärgust võib see rahuldada üle riigi kõiki neid teadlikke põllumehi—kindlustusevõtjaid, kes ei taha oma hooneid ja liikutavat varandust kohapealse valla kindlustuse seltsis mõnel põhjusel mitte kindlustada, kui ka neid, kus puudub valla kindlus-

tuse selts. Ajajooksul kogunevad muidugi põllumeeste ühistegelise kindlustuse seltsi ümber ka peale põllumeeste, nende poolt juhitud ühistegelised ning teised asutused, nagu piimaühisused, vallavalitsused ja valla kindlustuse seltsid jne., sest varem-hiljem jõuavad põllumeeste suured hulgad kindlasti selgusele, et pole mitte sugugi ükskõik, kus oma varandusi kindlustada.

Pärnumaa põllumeeste poliitilise elu juhtimisel on põllumeeste esitusel, kui põllumeeste kogude keskorganisatsioonil, möödunud kümne aasta jooksul olnud muidugi kõige enam tööd ning tegemist. Põllumeeste hulgas on tulnud teha suurt ja põhjapanevat tööd, et neid poliitiliselt arendada, organiseerida ning valimiste ajal valimisvõitlusesse viia. Põllumeeste esituse eestvõttel ehk kaasabil on suudetud luua tihe põllumeeste kogude võrk. Püsivate ja enamalt jaolt korralikult tegutsevate organisatsioonide viljaka töö tagajärjel on ka Pärnumaa põllumehed väga silmapaistvalt oma poliitilist küpsust vallavolikogude, maavolikogu ning samuti ka riigikogu valimistel näidanud. Laialdased Pärnumaa põllumeeste hulgad on poliitiliselt täiesti küpsed ning tunnustavad põllumeeste osavõtu tarvidust poliitikast. Neid ei suuda eksiteele viia ega ka mitte omapoole meelitada teiste erakondade paremadki kõnemehed valimiste korral. Et see

Jaan Tomson.

„Pärnumaa Teataja“ vastutav toimetaja.
Endine kauaaegne Pärnumaa põllumeeste esituse juhatuse esimees.

Pärnumaa Põllumeeste Ühispanna juhatus.

Istuvad vasakult: H. Sumeste (esimees), A. Messimas.

Seisavad vasakult: J. Lipman, J. Tallo.

kõik nii on, seda tõendavad valimiste tagajärjed ja statistilised andmed, mis kõnelevad järjekindlalt selget keelt põllumeeste kogudele antud suurest häältearvust.

Et organiseeritud põllumeeste pere on meie demokraatlikes vabariigis paratamata sunnitud ise majanduslist ja poliitilist elu korraldama ning juhtima, siis ei pääse selle juures üksik põllumees ega ka nende poolt loodud poliitilised või majanduslikud organisatsioonid mööda sellest, et neil oleks oma ajakirjandus. Täies ulatuses on Pärnumaa Põllumeeste Esituse juhitud tun-

nud ajakirjanduse suurt tähtsust ja ülesannet möödunud kümne aasta kestel. Et oma maakondlise häälekandja kaudu laialdaste põllumeeste hulkade vahel alalist sidet hoida, selleks hakati 1920. a. „Kaja“ Pärnu väljaannet väljaandma. Ära nähes, et võrdlemisi kehvast merepoolses Pärnumaa osas igapäev ilmuva kalli päevalehe lugemine väike, loobuti sellest ettevõttest. Teise riigikogu valimise eel anti välja lühemat aega nädalas kaks korda ilmuvat „Teated Pärnumaa Põllumeestele“. See leidis igal pool sooja vastuvõtu ning täitis

Et „Pärnumaa Teataja“ juba alguses suure poolehoiu võitis ning lugejate pere on võrdlemisi suur, siis ei ole selle väljaandmine Pärnumaa Põllumeeste Esitusele koormaks olnud, vaid leht on algusest peale omaga välja tulnud.

Olen lühidalt nende mõnede näidete ettetoomisega allakriipsutada tahtnud ühte-teist Pärnumaa põllumeeste poliitilise keskorganisatsiooni möödunud kümne tegevuse aasta jooksul tehtud tööst. Ja kokkuvõttes võin suure rahuldustundega kinnitada:

Majandus, politika ja aja-

„Pärnumaa Teataja“ toimetuse ja talituse liikmed.

Istuvad vasakult: pr. Preitoff, H. Sumeste (tegevtoimetaja), prl. H. Kütt.

Seisavad vasakult: A. Kallasmets (talituse juhataja), Kr. Saksa.

valimiste eel selgitajana ja sideme pidajana oma ülesande hästi. Et põllumeeste hulgas kaks korda nädalas ilmuva ajalehe, kui oma häälekandja, järele nõudmine suur oli ning see poliitiliselt pealegi väga tarvilik, siis otsustas Pärnumaa Põllumeeste Esituse täiskogu detsembri kuus 1924. a. maakondlise põllumeeste häälekandja väljaandmise juhatusele ülesandeks teha. Paar nädalat hiljem viidi see otsus täide ja „Pärnumaa Teataja“ hakkas ilmuma. Ligikorda kaheksa aastat on seega Pärnumaa põllumeeste häälekandja juba vahetpidamata ilmunud ning aidanud trükisõna abil mõjukalt põllumeeste majanduslisi kui ka poliitilisi huvisid kaitsta.

kirjandus, nende küsimuste lahendamisel on olnud möödunud kümne aasta jooksul Pärnumaa Põllumeeste Esitus organiseerijana, algatajana, ergutajana ja juhina ning korraldajana suure püsivusega järjekindlalt tegevuses. Põllumeeste kui ka kõigi kodanikkude üldhuvide seisukohast hinnates on Pärnumaa põllumeeste juhtide ausa ja arukalt tehtud kümneaastase töö tulemused kahtlemata kiituseks tegijatele ning ka suks põllumeestele ning riigile.

Põllumees – kultuuri kaitsja.

H. Oiderman.

Üleriiklise põllumeeste esituse peasekretär.

Veel mõnikümmend aastat tagasi oli põllumees täielikult tunnustamata. Teda koheldi küll kui kasulikku töömeest, kes valmistab toidu- ja tooresaineid, maksis makse ning varustas riiki sõduritega. See oli aga ka kõik; muud temalt ei nõutud, muud ei oodatud, muud ei võetud temalt vastugi.

Et põllumees ka poliitilises elus ja riigijuhtimisel kasulik võis olla, seda ei tahtnud keegi tunnustada ega suutnud omale sarnast võimalustki ette kujutada.

Need ajad on aga möödas ja nüüd näeme igal pool põllumehi julgelt ka poliitilise võimu järel käsa väljasirutamas ning mitmes riigis juba tugevasti riigi tüüri peos pidamas.

See on kiire edu ja selle eest tuleb tänada ainult põllumeeste visadust, nende poliitilist küpsust ja sissejuurdunud kainust.

Poliitiline elu on põllumeeste juureastumisega väga palju võitnud, sest taluinimeste politika on seni harilikult olnud ikka rahulik, praktiline ja läbimõeldud. Igasugune katsetamine ja umbropsu edasitormamine on neile alati võõras olnud.

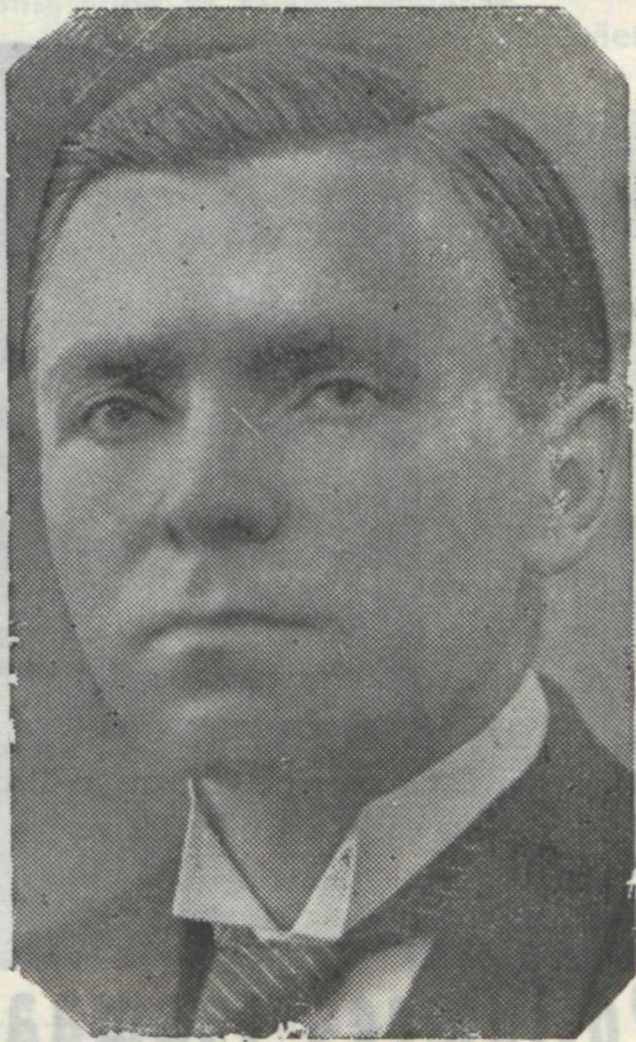
Aga aeg asetab põllumeeste hulkade ette senistele lisaks veel ühe äärmiselt suure ja vastutusrikka ülesande, see on üldise rahuliku ülesehitamise töö ja üldise julgeoluku kindlustamine.

Meie elame ärevatel aegadel. Suurest maailmasõjast on üksiku rahvaste hele jäänud palju kibedust. Majanduskriis on kõiki valusalt rahanud; see tekitab üksikute rahvakihtide vahel kadedust, viha, rahulolematust. Ühe sõnaga neid kes praeguste oludega sel ehk teisel põhjusel rahul ei ole, on väga palju.

See otsimise ja käärimise protsess, see moraalne kriis peab lõpuni arenema, siis jõuavad inimesed nende arusaamiste juure välja, mis silmapilgu nõuetele kohased ja siis rahunevad ka meeled.

Aga seda ei taha rahutuste pooldajad, sest viimase aastakümne jooksul on maailmas tekkinud terve vool, kes oma tulevikku näeb ainult vihavaenu

ja kokkupõrgete tekkimises üksikute rahvaste ja üksikute rahvakihtide vahel. Need on kommunistid oma peastaabiga Moskvast, kelle ideaal on mätta Euroopaat tema varemete alla, korraldada

Hans Oiderman.

Üleriiklise põllumeeste esituse peasekretär.

„Kaja“ peatoimetaja.

mandriulatuses samasugune veresaun nagu Venemaalgi ja siis rusuhunnikute peale hakata ehitama kommunistlik tulevikuriiki.

Mitmekümne miljoniline töötatöliste ja teiste rahulolematute armee on Moskva peastaabi jaoks nii kui loodud.

Kes suudab selle üldise hädaohu vastukaitset anda? Ainult teadlikud ja hästiorganiseeritud talurahva hulgad.

Nemad on veendunud eraomanduse pooldajad, nende ilmavaade ja kommunism on kui tuli ja vesi. See on

loomulik kants kommunismi vastu. Ei olnud lihtne kokkusattumus, et just talupoega riigid — Soome, Eesti, Läti, Poola ja Rumeenia 1918—1920 a. kommunistlike laine edasitungimise lääne poole seisma panid. Sellega päästsid nende maade talurahva hulga oma rinnaga Lääne-Euroopa punaväe sissetungi ja suurte rahutuste eest.

Niiviisi on päris selge, et ajalugu on põllumeeste peale pannud raske, kuid õilsa ülesande kaitsta kultuuri,

ülesehitavat tööd, inimeste elu ja varandust moodsate barbarite — kommunistide eest. Sellepärast on samuti selge ka see, et põllumeeste organiseerimine igas riigis, ka meil Eestis ei ole mitte mõni kitsas kohalise tähtsusega töö, vaid määratu ulatusega ettevõte, mille edust kasu saab terve Eesti rahvas.

Olgu viljakas Pärnumaa põllumeeste töö selles rahva selgitamise ja kogumise töös.

Koonga-Lõpe põllumeeste kogu juhatus.

Istuvad vasakult: P. Tohver — esimees, A. Naisson — kassahoidja.

Seisavad vasakult: prl. M. Luur — kirjatoimetaja, T. Sander — abiesimees.

Põllumees isamaalane ja riigikaitaja.

G. Maurer.

„Kaja“ toimetaja.

Iga iseseisva rahva üheks iseloomulikumaks omaduseks on rahvusline iseteadvus ja enesekaitse tung.

Need on lahutamata omadused iseseisvast rahvast. On need omadused kadunud, siis on ka rahva iseseisvus määratud kadumisele, olgugi et tema kultuur ju mõned teised omadused ületavad sel alal isegi kõik teised rahvad.

Eesti rahva suhtes tahaksin väita, et meil pole veel küllalt arenenud rahvusline iseteadvus ja nõrk on meil enese-

kaitse tung. Palju tuleb siin teha ja suured lootused tulevad siin panna Eesti põllumehele.

*
Nagu iga üksik keha liige, kui ta seisab tegevuseta kauemat aega, jääb kiduraks ja nõrgaks ja lõpuks koguni atrofeerub, nõnda on lugu ka rahvaste elus. Kõik rahva eluavaldisel peavad olema alaliselt tegevuses, ainult siis nad arenevad ja on elujõulised.

On nende tegevus aga piiratud või koguni neil arenemisvõimalus võetud, siis jäävad nad sama kiduraks ja nõr-

gaks kui tegevusetas seisnud käsi või jalg. Iga vähematki pingutust nõudev töö käib neil kohe ülejõu.

Väga iseloomulikuks näiteks sellel alal võib olla Eesti rahvuslise iseteaduse arenemine. Vallutatud võõrastest rahvastest ja seistes nende orjuses aastasadasi oli eestlastel rahvusline iseteadus koguni surmatud. Ei olnud ainustki juhust, kus oleks saadud seda arendada, mis oleks seda ergutanud. Nii tulidki ajad, kus eestlane jõudes jälle majandusliselt paremale järjele, ei hoolinud oma suguvendadest, vaid isegi põlgas

Seda hüüamegi ja tunnemegi oma rahvuslise ärkamisajana. Sada aastat on sellel frondil peetud visa võitlust, kuid siiski pole meie veel jõudnud sinna maale, kuhu meie peaksime jõudma, kus on teised. Seda tunnete igal sammul.

Kui meil praegu avalikult ei põlata oma rahvust, siis seda väga paljudel juhtudel selle tõttu, et enese sakslaseks, venelaseks või mõneks muuks tunnistamine ei ole majanduslikult kasulik, ei anna leiba — kuidas öeldakse.

Võtke aga segaabelud, siis näete,

Laatre põllumeeste kogu juhatus.

Istuvad vasakult: P. Järve (esimees), J. Jakobson.

Seisavad vasakult: H. Lammas, A. Jänes ja P. Ilves.

neid, häbenes seda, et oli pärit orja rahva perest ja püüdis ennast poetada mõne teise rahvuse hulka. Rahvusline iseteadus, rahvusline uhkus oli täiesti atrofeerunud, nagu kiduraks jäänud käsi, mis pole aastakümnete ega sadade jooksul teinud „töö lõngagi“ ega mingisugust nimetamisväärt liigutust. Abi tuli siia teisalt. Halvakspanekud ja üritused teiste rahvuste poolt äratasid üles eestlase surmale suikunud rahvuslise enesetunde, need virgutasid teda uuele tegevusele, uuele võitlusele oma olemasolu eest.

et seal on isegi meie kodumaal elades (rääkimata välismaadest ja võõrastest rahvastest) eesti pool ikka alla vandunud. Ja seda ei häbeneta ka avalikult tunnistamast, sellega uhkustatakse. Eks ole need meie rahvuslise iseseisvuse puudused.

Mõnelt poolt seletatakse sellega ka meie suurt liberaalsust teiste vähemusrahvaste suhtes. Oleme annud neile sarnase vabaduse, sarnase iseseisvuse, missugust pole üheski riigis kogu maailmas. See olla meie rahvustunde ja

Laiksaare-Mõisaküla põllumeeste kogu juhatus.

Vasakult: M. Leibur — kassapidaja, J. Tomson — esimees ja
A. Toomasson — kirjatoimetaja.

rahvuslise iseseisvuse puudulikuse tunnuseks.

Meie rahvuslise iseseisvuse ürgallikaks on olnud ja jääb ka edaspidi põllumees.

Kõik need rahvusliselt meeli segavad õpetused, et töölisel pole isamaad, et töölisel pole vaja rahvuslist tunnet, et töölisel sama kui kapitalistil on seal tema isamaa ja seal tema rahvus, kus on parem teenistus. Kõigile neile õpetustele on söödamaaks linnad. Põllumehele on nad võõrad. Põllumees seisab rahvusliselt kindlal ja vankumata alusel. Tema jõust ammutatakse seda ka kõigisse teistesse kihtidesse. Kasvab ja tugevneb temas rahvusline enesetunne, siis tõmbab ta paratamatult kaasa ka teisi kaaskodanikke.

*

Halvemas seisukorras, kui meie rahvusline iseseisvus, on aastasade jooksul olnud meie enesekaitse küsimus. Võõraste valitsemisel oli Eesti

rahva tegevus enese arendamises kõigiti piiratud, kuid vähesel määral saadi tegutseda siiski ühel kui teisel alal, nagu seda nägime rahvustunde äratamises, mis on juba ligi 100 a. vana.

Kuid täiesti keelatud oli tegutsemine rahvuslise enesekaitse alal.

Esimesed sammud astusime siin alles vabadusvõitlusega. Ja sellest peale oleme kümne aasta jooksul teinud suuri võidukäike rahvuslise füüsilise enesekaitse alal. Kuid seda kõike on veel liialt pisut.

Teenides varem võõras sõjaväes, kaugel omast kodumaast ja rahvast, kusagil Siberis või Poolamaale umbkeelsete venelaste seas, sai riigikaitse teenistus meile isegi vastikuks. Nägime selles üht tegurit vähemusrahvaste iseseisvuse vägistamises. Ja sellepärast peeti tubliks meheks seda, kes oskas ennast sõjaväeteenistusest eemale hoida.

Lelle põllumeeste kogu juhatus.

Vasakult: M. Hansen, A. Letsar (esimees), J. Hansen ja V. Lilienthal.

Nüüd, kus meie oleme iseseisev rahvas, on riigi enesekaitse küsimused esimesjärgu tähtsusega küsimused. Terve rahvas tuleb selles vaimus ümber kasvatada. Selle põhjenduseks mõned näited.

Võtke meie vaimutegelased — kirjanikud, kunstnikud. Siis leiate, et suur osa neist suhtub riigikaitse küsimustes eitavalt. Võtke Mait Metsanurga „Jäljetu haud“, „Kindrali poeg“, Kivikase „Valge ja punane“, Jakobsoni „Vaeste patuste alev“ ja palju teisi raamatuid. Kõigis neis peegeldub mingisugune sisemine vihavaen riigi iseseisvuse eest võitlejate vastu. Kõik, mis teevad punased, see on hea; kõik, mis teevad valged — see on halb. Eesti iseseisvuse eest võitlejad on alati lastud paista halv valguses, kaitseväelasi ja kaitseliitlasi püütakse iga käänu peal riivata ja halvaks panna.

Selle vastu puuduvad aga koguni ilukirjanduslised teosed, mis kirjeldaksid vabadussõda teisest küljest. Eks see näita selgelt, et meie riigikaitse või enesekaitse küsimused on kirjanikkude peres alles võõraslapse osas.

Veel rohkem — isegi keelemehed, nagu magister Loorits, on oma eestikeele grammatikasse paigutanud sihilikult sarnaseid grammatilisi näiteid, mis püüavad riivata meie kaitseväge ja tema juhte.

Penuja põllumeeste kogu juhatus.

Vasakult: A. Gross, M. Mägi, M. Varrik. All nurgas A. Karist.

Ühegi teise rahva juurest maailmas vist seda ei leia, et seal ka grammatika näidetega, mis harilikult võetakse kirjandusest, tehtaks riigikaitsevaenulist poliitikat.

Kunstnikkude kohta ei saa ette tuua erilist vaenulikust või halvaks panemist nende teostel meie vabadussõja kohta. Kuid et keegi neist oleks leidnud siit ka mingisugust positiivset ainet oma toodangule, seda ei saa ka öelda. Ainukeseks kunstnikuks sel alal senini on jäänud meil ikka ungarlane Maxolli,

Pornuse põllumeeste kogu juhatus.

Vasakult: K. Akel — kirjatoimetaja, J. Veisson — esimees, K. Sosi — abikirjatoimetaja, J. Tünder — abiesimees.

Pärnu põllumeeste kogu juhatus.

Vasakult: J. Land — kirjatoimetaja, J. Markson — esimees ja H. Ollino — kassapidaja.

kuna muusika alal võiks siin märkida R. Kulli „Kriuscha lahingut“?

Sama nähte iseloomustamiseks linnakodanikkude laiemates hulkades võiks tuua kommunisti Sõrmuse kontserdi õhtut Tartus. Vabadussõja ajal oli ta vaenlaste pool ja õhutas seal meie vaenlasi agaramale tegevusele. Nüüd jätkus jultumust tulla Tartu ja siin demokraatlike korra kaitse all jätkata sama kihutustööd Vanemuise lavalt sama demokraatlike korra ja Eesti iseseisvuse vastu.

Ja kui siis teda loobiti mädamunadega, olid kontserdilviibijaist enamus pahased, et miks tehakse ometi nii, miks ei lasta teda jätkata kontserti.

Võtame riigikogu. 8—9 aastat tagasi haridusminister Baueri ajal valitses seal enamuse hulgas veel sarnane meelevolu, et haridusminister oli sunnitud seletama: „Kommunistlike riigivastase meelsuse pärast meie kedagit kooliõpetajat lahti ei lase“.

1. detsembri sündmused 1924. aastal töid siia veidi selgust. Tung riigikaitsele sai rahva hulkades uut verd oma soontesse. See põhjustas ja võimaldas kaitseliidu ellukutsumise hoolimata sellest, et tema vastu kuni senini tehakse ägedat kihutustööd.

Imelik on selle juures ära märkida, et mõnes pool on see nagu perekonna veaks saanud. Sama mag. Looritsa vend töötab ühe meie provintsi ajalehe toimetuses ja selle lehe veergudelt võite leida alati kõige teravamat kaitsevää ja kaitseleiiduvastast kihutustööd.

Eesti kommunistidest Venemaal räägitakse, et nemad on selles mõttes halvemad kui teistest rahvustest kommunistid.

Saksa sotsialist ütleb, et eestkätt on ta sakslane ja siis alles sotsialist, nii olla lugu ka saksa kommunistidega. On Venemaal anda mõni tellimine väljamaale, siis saksa kommunistid soku-tavad ta ikka eestkätt Saksamaale. Isegi Läti kommunistid hoida rohkem Läti-maa poole, kui seda teevad Venemaal elavad eesti kommunistid. Nende püha-

Pöögli põllumeeste kogu juhatus.

Vasakult: A. Milchstein — kirjatoimetaja, M. Gross — esimees, K. Ruubel — abiesimees.

maks kohuseks olla oma isamaad vihata. Kõik teised saagu elada ja olla aga mitte kodumaa Eesti, see on kartulivabariik.

Kõiki seda võib seletada sellega, et Eesti rahvas on aastasadasid olnud eemal riigikaitse küsimustest, et tal ei ole küllalt arenend rahvustunne. Riigikaitse vajadus ei ole saanud veel meie inimeste iseloomu lahutamata osaks.

Hoogne töö on siin käimas. Käsivart, mis oli atrofeerund, tahetakse jälle elustada. Juba tuikabki värske veri tema soontes. Tema lõpulikuks arenemiseks on vaja toitu ja võimalusi.

Põhjapanevaks kihiks ja alusmüüriks on siin jällegi põllumees. Tema töö ja elukutse nõuab pikaajalist rahulikku elamist, tema on loomu poolest riigustav kodanik, tema on truu isamaalane hoolimata kõigist vaenuavaldustest selle vastu.

Nagu Pärnumaa tütardest ja poegadest on tõusnud suured ärkamisaja tegelased J. V. Jannsen, Koidula ja tei-

Reiu põllumeeste kogu juhatus.

Vasakult: J. Kaupmann, J. Sommer — esimees ja A. Klaas — kirjatöimetaja.

sed, nõnda sammusid ka Pärnumaa pojad Eesti vabadussõjas vahvamate ridades.

Jääb soovida, et see ka edaspidi nii oleks, et Eesti rahvustunne ja riigikaitse leiaks siit rammu ja elujõudu, mis võiks olla eeskujuks teistele maakondadele.

Sauga põllumeeste kogu juhatus.

Istuvad vasakult: A. Peterman — abiesimees, J. Lipmann — esimees, J. Pais — kassapidaja. Seisavad vasakult: J. Hanson, M. Koger — kirjatöimetaja, M. Peterman — abikirjatöimetaja.

Põllumeeste kogud-kõige demokraatlikum erakond.

Kõik põllumehed ühise lipu alla!

M. Hansen.

Pärnumaa põllumeeste esituse sekretär.

Demokraatliku riigikorra üheks paratamata järelduks on poliitilised erakonnad. Ei saa juttu olla rahvavalitsuslikust korrast seal, kus puuduvad erakonnad. Rahvas peab oma tahet riigivalitsemise suuna ja sihtide kohta aval-

Mikkel Hansen.

Pärnumaa põllumeeste esituse sekretär.
Pärnumaa põllumeeste noorte esituse esimees.

dama ning seda on tal võimalik teha ainult erakondade kaudu, sest kujutavad ju viimased endaist organisatsioone või isikute grupe, kel teatavate põhimõtete alusel kavad koostatud või juba välja kujunenud traditsioonid riigi juhtimiseks. Terve rahvas ise tegelikult valitseda ei saa, vaid ta peab selleks ikkagi valima ühe või teise põhimõtte ehk töökava pool-dajaid, tähendab — erakonna esindajaid. Sama asjaolu on olnud meie erakondade tekkimise aluseks, eriti aga on kujundanud kindla tarviduse põllumeeste

kogude erakonna asutamiseks. Ei saa ju ometi nõuda, et Eesti põllumehed, kes moodustavad kaks kolmandikku kogu riigi rahvast, oleks pidanud valima riigi juhtimisele isikuid neist erakondadest, kus põllumehel pole sõnagi kaasa rääkida, kes oma töökavades ja valimisprogrammides teevad põllumehele viipeid vaid selleks, et temalt häält saada, kuid hiljem valitsemisel unustavad tema hoopis kuni järgmiste valimisteni. Niisugune olukord nõudis, et põllumehed käsi-käes meie rahvale iseseisvuse nõutamise-ga revolutsiooni, okupatsiooni ja vabadussõja päevil olid sunnitud kujundama ja organiseerima põllumeeste oma erakonda. Selle tänuväarse tööga loodi kindel alus demokraatlikule korrale, sest on ju põllumehed suured vabaduse kaitsjad. Põllumehe iseseisev ja vabadust armastav iseloom teeb teda igal juhul demokraatliku korra eest võitlejaks, sest vastab see ju kõige rohkem tema iseloomu omadustele.

Vastavalt põllumehe demokraatlikku korda armastavale iseloomule, kujundati ka põllumeeste kogude erakond. Tema kuju ja seesmine kord on viimase võimaluseni demokraatlik. Ei ole mitte ainult mõnemeheline keskkohd kusagil linnas, kes otsustab kõik küsimused, kes seab kokku valimisteks kandidaatide nimekirjad jne., nii et valijal pole sõnagi kaasa rääkida. Põllumeeste kogude erakonnas sünnib vaid kõik valijate — põllumeeste algatusel või hääskiitmisel. Põllumehed ise üle riigi on need, kes seavad üles põhimõtted, nõuded ja töökava, kes otsustavad, keda saata riigikogusse, valitsusse jne., kes avaldavad oma seisukohti ja soove igal ajal harutusel olevate poliitiliste küsimuste kohta ning saavad oma esindatelt nõuda nende täitmist. Need suured ülesanded ja laiaulatuslik tegevus

Sauga-Ridalepa põllumeeste kogu juhatus.

Istuvad vasakult paremale: A. Saartson — kassahoidja, M. Nael — esimees, Kr. Nikolai — kirjatoimetaja. Seisavad vasakult: M. Koikson — abiesimees, M. Lasn — abikirjatoimetaja.

on põllumeeste erakonnas korraldatud põllumeeste kogude kaudu, missuguseid organisatsioone üleriigi on küll kõige arvurikkam hulk ja kes koondavad enda ümbere kõige suurema liikmete pere. Ei ole küll ühtki valda, kus pole põllumeeste kogu. Pärnumaal üksinda, kus 41. valda, on üle 60 põllumeeste kogu. Kõik põllumehed, kes tunnevad huvi ühise võitluse vastu ja hindavad selle vajadust nii poliitilisel kui ka majanduslikul rindel, on koondunud põllumeeste kogude ümbere. Iga põllumees, kes tubli ja aus, kuid loiduse või muul põhjusel eemal seisnud, võib igal ajal kaasa tulla, jätkata ja täiendada seda suurt ja tänuväärset tööd.

Oma poliitilisi ja majanduslikke ülesandeid täidavad põllum. kogud kõige esmalt oma kohalikkude koosolekute, siis maa täiskogude, maa keskkorralduste — esituste, üleriikliku esituse ja üldiste kongresside kaudu. Niisuguse korralduse juures ei saa kunagi juttu olla sellest, et põllumeeste valitud esitajad riigikogus või valitsuses toimivad põllumeeste huvide vastaselt, nagu seda püütakse sageli teiste erakondade poolt demagoogiliselt seletada. Koosolekud ja üldine kongress võtavad põhimõtted vastu ja määravad kindlaks sihid, millises suunas tuleb käia. Ei saa siis ka

kõrvalekaldumisi olla, sest selle üle peavad kontrolli sajad põllumeeste kogud ühes oma keskkohtade — esitustega.

Peaks aga siiski mõnesuguseid puudusi esinema, siis saavad kogud ja esitused, kui see on enamuse arvamine, alati vahele segada ja väärnähtused kõrvaldada.

Põllumeeste kogude laiaulatuslikul ja vabal organisatsioonil on veel teine hea külg: valitud esitajad saavad alati, kui mõni küsimus seda nõuab, valijate poole pöörata, mida nii mõnigi kord on juhtunud. Aga ka erakonna üldine suund ja põhitoon on juba tema sise-ehitusega — rahvaliku iseloomuga — ära määratud, ilma, et see kusagil kongressidel või mujal oleks formuleerimist vajanudki. Eesti talupoeg on järele mõtleja, kaaluja, ei jookse ühegi teoreetilise targutuse järele, enne kui ta ei ole katsunud seda asetada kooskõlasse tegelikkude elu nähetega ja võimalustega — kuid seal juures alati edasi püüdja ja edumeelne.

Sama põhitooni — parempoolsuse, alalhoidlikkuse, sügava demokraatlikuse, edumeelsuse, vastava meie rahva, talupoja, iseloomule, on annud ka meie põllumehed ja nende juhid oma erakonnale. Tasa ja targu, käsi-käes tegeliku elu nähetega, majanduslikkude ja

vaimliste jõudude kohaselt, lähtudes põllumehe elu seisukorrast, edasi püüda, täiendada ja uuendada riikliku elu korraldusi — on tema siht.

Eks ole ka paremaks tõenduseks põllumeeste erakonna õigetest sihtidest, laialatuslikust alatisest ühes töötamisest kõige põllumeestega see, et tema nõuded, mis sageli leiavad alguses üldise vastutöötamise kõige erakondade poolt, hiljem siiski läbi löövad. On ju põllumeeste nõuded ja tarvidused kogu meie rahva omad, sest suur enamus meie rahvast on põllumehed ja riik tugeneb põllumajandusele. Alatine ühendus rahvaga võimaldab põllumeeste erakonna juhtidel, kes ka meie silmapaistvamad riigi- ja rahvajuhid, paremini tunda meie põllumeeste meeleolu ja ettenäha tuleviku tarvidusi ja vajadusi. Seda ei taha teised tunnustada ega näha, vaid tulevad alles siis kaasa, kui juba äärmine häda käes ja põllumeeste pere ning sellega ühes ka riik rida kahjusid saanud.

Neid küsimusi on kümneid, mis väga suure tähtsusega riigile ja põllumeestele, nagu: või ja liha väljaveo vabaks laskmine 1921. a., asundus ja riigirendi talude päriseks müümine põlise rendi asemel, usuõpetuse koolidesse tagasitoomine, maanteede riigi teha võtmine ja naturaalkohustuste vähendamine põllumeestele, kodumaa teravilja kasvatamise kaitsmine sisseveo kitsendamise kaudu alles möödunud aastal, pikaajalise ja odava protsendilise põllumajandusliku krediidi korraldamine, põllutöökoja küsimus jne. jne. Kõikide nende asjade vastu on alguses sõditud, kuid siiski, mõne aja pärast oldi sunnitud vastuvõtma ja sellega tunnustama, et

Seliste põllumeeste kogu juhatus.

Istuvad vasakult: A. Anspal, J. Sunisson (esimees), M. Martson. Seisavad vasakult: J. Masso, K. Riidamets ja H. Anson.

Suigu - Tammiste põllumeeste kogu juhatus.

Istuvad vasakult: M. Martinson — esimees, A. Mielberg — kirjatoimetaja. Seisavad vasakult: A. Tomasson — abiesimees, V. Pihelgas — kassahoidja.

põllumeeste erakonna nõuded on õiged.

Eelpool käsitatud põllumeeste erakonna omadused, tema rahvalik iseloom, riigi juhtimiseks tarvilik ettenägelikus juhtide juures, põllumeeste ühise poliitilise võitluse vajaduse tundmine on olnud selle aluseks, et põllumeeste kogude erakond lühikese aja jooksul on kasvanud üle riigi ja samuti ka Pärnumaal, mitmekordseks, suureks ja mõõduandvaks erakonnaks — hoolimata ägedast vastutötamisest kõikide teiste erakondade poolt.

Nii anti Pärnumaal Asutava Kogu valimistel põllumeestele 5.416 häält ehk 16% üldse antud häältest, IV. riigikogu valimistel aga 11.754 häält ehk 37%. See näitab üsna tusedat juurekasvu ja suurt poolehoidu, kus juures see on pealegi järjekindel igal valimistel. Aga siiski, vaatamata sellele, et juurekasv on olnud suur ning järjekindel ja erakonna juhid võivad rahuldustundega esimese kümne aasta töö peale tagasi vaadata, ei või meie veel kaugeltki öelda, et põllumeeste koondamise alal poliitiliseks võitluseks kõik tehtud oleks.

Pärnumaal on 9.000 talu ümber ja iga talu kohta võiks arvata vähemalt 2—3 häält. Antud häälte arv on siiski märgatavalt vähem. Järelikult on jäänud hulk põllumehi eemale, jäädes

Taali põllumeeste kogu juhatus.

Istuvad vasakult: J. Alberg — esimees, J. Tomberg — kirjatoimetaja. Seisab J. Kukk — kasahoidja.

loiuks pealtvaatajaiks või minnes veel teiste erakondadega kaasa.

Mis on siis põhjuseks olnud, et kõik põllumehed pole hinnanud nii tarvilist

ühise poliitilise ja majandusliku võitluse vajadust? Erakonna kuju, püüded, sihid ja valitsemise praktika ei saa selles süüdi olla, nagu selgub eelkirjeldatust.

Lähemal vaatlusel meie leiame selle põhjuse ilma pikema otsimiseta. Selleks on oma mõju avaldanud kõikide teiste —linnaerakondade— äge kihutustöö põllumeeste kogude vastu, mis ongi peapõhjuseks. Muutub ju raudki tagudes kuumaks, miks siis ei pea lõpuks ka veidi mõju avaldama inimese pealaline vassitud sõnadevaling. Ei ole ju suutnud põllumeeste kogude tegelased igalpool kõiki

Taali - Põlendmaa põllumeeste kogu juhatus.

Istuvad vasakult: J. Olter, J. Prilling, J. Ollino.

Seisavad vasakult: M. Miller (esimees) ja J. Kägu.

peapeale käänamisi uuesti jalgadele asetada, mille tõttu mõnedki põllumehed endid mõjutada lasksid, minnes

Tahkuranna põllumeeste kogu juhatus.

Üleval vasakult: J. Lauer — juhatuse liige, A. Didrichson — esimees. All vasakult: K. Schoberg — kirjatöötaja, A. Leppik — kassahoidja.

põllumeeste vastaste erakondadega ühes. Muid põhjuseid selleks pole olnud. Põllumeeste majanduslikud ja kultuurilised huvid on ühised. Väide vanatalu ja uus (asundus) talupidajate huvid lahukuminekust on täiesti alusetu, samuti kui ei pea mingit paika talude jaotamine suur- ja väiketaludeks. Suurmaapidamisi meil pole üldse, sest need on seadusega kaotatud.

Tammiste põllumeeste kogu juhatus.

Istuvad vasakult: H. Schenk — esimees, E. Mitt — kirjatöötaja, M. Schenk — kassapidaja, H. Mitt — revisj. komisjoni liige. Seisavad vasakult: J. Avikson — abiesimees, J. Husberg — revisj. komisjoni liige, J. Holtsen — abikirjatöötaja, J. Nuut — abikassapidaja.

Ei tee see aga, kas ühel põllumehel veidi suurem maa käes on kui teisel või ühel uus talu ja teisel vana talu, nende majanduslikke ega kultuurilisi huvisid erisugusteks. Uued peremehed, asunikud, on juba suuremalt osalt oma talud päriseks ostnud ja needki vähesed erihuvid, mis asumise soodustamisega seotud olid, on nüüd kadunud. Aga ka nende erihuvide kaitsjad, ja läbiviijad olid põllumeeste kogud, nagu: päriseks müümine, kreposteerimise kiirustamine, alandatud ostuhinna määramine, mitmed laenud jne.

Rõõmu tunneb iga põllumees, kui taevataat ilusa suve on annud ja hääd lõikust on oodata, samuti kasu saab iga põllupidaja, kui või, peekoni ja kanamunade hinnad kõrged ning põlluväetist ja põllutööriistu võib mõõduka raha eest osta.

Kõik põllumeeste jaotamised on kunstlikud ja tehtud vaid selleks, et tema häält hankida. Kaduma läinud häälte mõju, mis antud teistele erakondadele või loiduse tõttu hoopis andmata jäänud, annab end aga kõikidele põlluharijatele valusalt tunda, kuna sellevõrra vähem on ka põllumeeste mõju riigi juhtimisel.

See ühe osa põllumeeste killustumine üldisest põllumeeste liikumisest, põllumeeste vastaste erakondade juure, ei ole mitte loomulik nähe. Põllumeeste kogude erakond võib endasse kindlasti mahutada ka neid. Kui leiavad mõned eemale jäänud vigu laita, siis tulgu ja

aidaku, parandagu seda, mis nende arvates vildak. Selleks annab erakonna seamine korraldus kaasaatulistele vaba tegevusevõimaluse. Igal alal on tubli ja ühemeelne töö see, millega saadakse suuremaid ja ilusamaid tagajärke, samuti ka põllumeeste poliitilises võitluses.

Pärnumaa põllumehed on möödunud aastakümnel teinud südit, tublit ja tänuväärset tööd põllu-

Tori-Riisa põllumeeste kogu juhatus.

Vasakult: T. Riis — revisjoni-komisjoni liige, T. Riisman — kassahoidja, Andres Riis — kirjatoimetaja, H. Kaasik — revisjoni-komisjoni liige, J. Riis — revisjoni-komisjoni liige, M. Riis — esimees, endine maavolinik.

meeste pere koondamise kaudu riigi ja põllumehe kasuks. Palju on aga veel teha. Paljugi tarvilikke seadusi ja korraldusi riigi ja põllumehe parema tuleviku heaks ootavad läbiviimist. Paremini ja kiiremini teostatakse need, kui suurem ja tugevam on põllumeeste kogude erakond, sest siis kannab tubli võitlus laiaulatuslikumaid tagajärgi.

Sellepärast olgu, uuel algaval aasta-kümnel, kõikide Pärnumaa põllumeeste kogude ülesandeks ja lipukirjaks — kõikide põlluharijate ühendamine ühise põllumeeste kogude erakonna ümber — sest ühenduses on jõud.

Tori - Jõesuu põllumeeste kogu juhatus.

Istuvad vasakult: T. Toht — kassahoidja, A. Tohver — esimees, G. Tohver — kirjatoimetaja. Seisavad vasakult: J. Tohver — abiesimees, J. Tehver — revisjoni-komisjoni liige, Aleks. Tohver — abikirjatoimetaja.

Põllumajandust ei või ühekülgselt arendada.

Põllumajanduse inspektor J. Martinson.

Igalpool kuhu lähed, räägitakse majanduslikust kriisist, olgu see maal ehk linnas. Põllumehed on kõige rohkem raskustega võidelnud ja mitte ainult majanduslikul ja poliitilisel alal, vaid ka loodusega peavad nad alalõpmata võitlema. Sellepärast ongi põllumees pikameeleliseks ja kannatlikuks muutunud, temal on visa hing igasugu elutormidele vastu panna. Meie põllumees ei heida ka praegusel kriisi ajal veel sugugi meelt, vaid vaatab julgelt tulevikku ning seab oma majapidamist olukorra järele. Peab tunnistama, et praegune majanduslik kriis, kuigi raske, on heaks õpetuseks meile kõigile ja riigi valitsemises, ta kainestab meeli ja paneb inimesi tõsisemalt elu üle järele mõtlema, et seda paremini tundma õppida. Näiteks majanduslik kitsikus on selgeks teinud, et meie maa suudab ilma välismaa leivata riiki toita. Põllumeestel on väga hästi meeles, kuidas teraviljakait-

sele riigikogus pahemalt poolt ägedalt vastu vaieldi ja sedasama tegid kõik põllumeeste vastased ajalehed.

See põllumeeste õige nõudmine mõisteti täielikult hukka — leiva hind pidi kohutavalt tõusma, kehvem rahvas ei jõudvat enam leiba osta, elukallidus tõusvat j.n.e. Toodi veel ette, et teraviljakaitsega juhitakse põllumees oma talupidamisega ebaõigele teele, ta külvab kõik põllud vilja alla ja karja jätab nälga, kust siis enam võid saab välja vedamiseks.

Praegu, kus teraviljakaitse on läbi viidud, võime aga hoopis teistsugust pilti näha ja nii nagu seda põllumeeste poolt selajal ette toodi. Leib ei ole kallid, võrreldes muude toitainetega ja teraviljakasvatuse ei takista sugugi karjakasvatuse arendamist senises suunas, vaid need kaks majapidamise haru käivad koguni käsi-käes. Mida parem kari, seda paremad viljad kasvavad — põl-

Uue - Vändra põllumeeste kogu juhatus.

Istuvad vasakult: K. Verbak, A. Peterson — esimees, Anton Kull — kassahoidja.

Seisavad vasakult: A. Adamson, V. Bender, V. Ringenberg.

lud saavad rikkalikumalt väetatud. Kus talus näed lokkavaid viljapõlde, seal on harilikult ka karjapidamine heas korras.

On põllumehel rohkesti laudaväetist, siis võib ta ka raha kehvajal ajal kokku hoida kunstrammude ostmisel. Meie laialdased looduslised karja- ja heinamaad annavad suuri võimalusi karjakasvatust arendada ja ei ole sugugi tarvis kõrgemaid põllumaid, mis iseloomult viljakasvatuse maad, muuta karja söödamaadeks. Selge peaks nüüd küll kõigil olema, et meie maa suudab rukki- leiva tarvidust rahuldada ja seal juures ka küllaldaselt looma sööte kasvatada.

Meie põllupidamist ei tohiks ühekülgset arendada. Uusi tulusamaid talupidamise harusid meil leida praegu ei ole. Pea aladeks jäävad ettenägemata ajaks piimakarja- ja leivaviljade kasvatamine. Kõrvalharudena tuleb edasi arendada sea — eriti peekonsigade-, linnu- ja aiaviljade kasvatamist selle järele, kuidas turuhinnad ja maa-pinna olud kusagil võimaldavad. Hooletusse ei tule jätta ka hobuse- ja lam-bakasvatust. Igatahes kõike, mis kasulik ja mida meie maa suudab kasvatada ning anda, tuleb arendada ja kaitsta. Põllumehed peavad siin ise

Tõhela põllumeeste kogu juhatus.

Istuvad vasakult: J. Jakobson — esimees, A. Koppel — kirjatoimetaja, M. Mihkels — kassahoidja. Seisavad vasakult: A. Kiirats — abiesimees, A. Tolli — abikirjatoimetaja, R. Murru — revisj. komisjoni liige.

Viimasel ajal näeme, et ka nisu kasvatuse kiirel sammul arenema on hakkanud. Kes kodumaal ringi liikunud ehk õppe-reisidel käinud, see on võinud märkida, et nisu põllud on laienenud ja saadakse head saaki. Tänavu paljud põllumehed said isegi 60—70 puuda nisu vakamaalt. Ka on tõendatud asjatundjate ja nisu-leiva tarvitajate poolt, et meie maa nisu sugugi halvemat leiba ei anna, vaid isegi maitse poolest paremat. Ei ole võimata, kui nisu kasvatuse praeguses suunas edasi areneb, et siis lähema aja jooksul ka omamaa nisuga läbi saame.

ühiselt valvel olema, et riigi juhtimine ja valitsemine sünniks sellelt seisukohalt, et põllumajandus võib igakülgset loomulikkude rada edukalt areneda. Mida rohkem ja mitmekesisemalt suudab meie põllumajandus rahva elutarvidusi rahuldada ja mida enam põllumajanduse saadusi väljavedada, seda kindlamaks kujuneb majanduslises riigi tulevik.

Lõpuks olgu tähendada, et ainult teadlik töö ja mõistlik kokkuhoid võivad majanduslise kitsikuse.

Tori põllumees - Tori ühiskonna alus ja juht.

M. Riis.

Pärnumaa põllumeeste esituse juhatuse liige

Tori vald on suuremaid Pärnumaal, temas elab üle 4.000 elaniku, ja maaalalt mõõdab ühest servast teise 20—30 kilomeetrit. Temast jookseb läbi suur Pärnu jõgi, oma harude Navesti ja Halliste-Kõpu jõgedega, jagades valda mit-

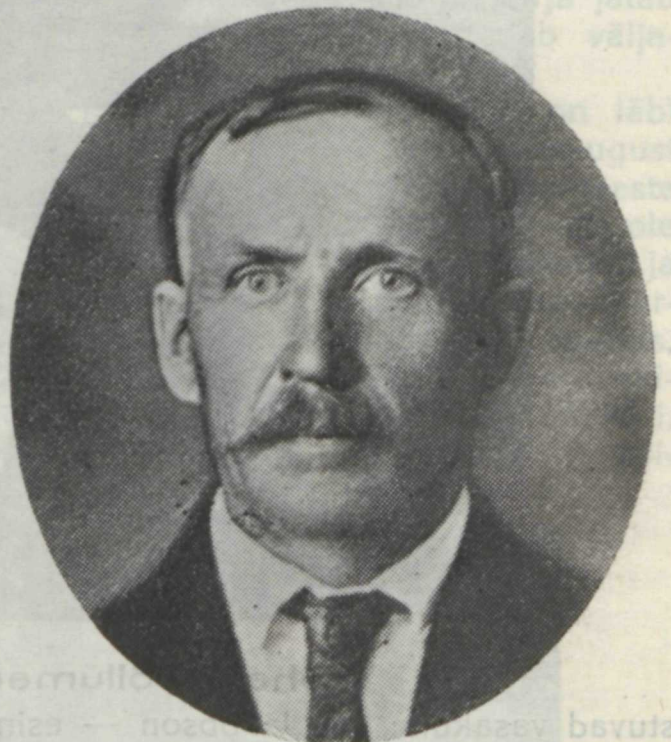
mised ja vallakohus tõi inimesi kokku ühte keskk kohta, nagu post ja kauplusedki. Siin puutusid üle valla inimesed seltsides kokku, õppisid üksteist tundma ja olid nagu ühe suure — torilaste — perekonna liikmeteks.

M. Riis.

Pärnumaa põllumeeste esituse juhatuse liige.

meks lahus seisvaks osaks. Varem aegadel, veel paarkümmend aastat tagasi, võis valda siiski, oma laialdaste piiride ja jõgide takistuste peale vaatamata, ühe suure tervikuna võtta, sest sel ajal koondusid kõik avalikelu nähtused, nagu kirik, omavalitsus, seltsid, post jne. ühte keskk kohta — Tori alevikku. Siin alevikus asusid: kirik, kõrts, vallamaja, Tori kroonumõis, seltsimaja, arst, apteek, post, kauplused jne. Pühapäeviti suur kõrtsi õue aina kihast kirikulistest ja hobustest. Selleaegsed ülevallalised seltsid laulu- ja muusika selts „Salme“, karskuse selts „Täht“ ja põllumeeste selts, pidasid oma koosolekuid ja pidusid peamiselt alevikus, kuhu siis osavõtjaid igast valla servast kokku tuli. Samuti valla vali-

J. Nuut.

Tori põllumeeste kogu asutaja ja juhatuse liige algusest peale. Endine riigikogu liige ja maa-
volinik.

Tänapäev aga ei saa sarnasest suurest ühest torilaste perest palju enam juttu olla. Tori alevik on oma keskkohta tähtsuse, endises mõistes kaotanud, ja vallas võib praegu külakonda näha, kellel igal oma keskkohal, mille ümber kõik majanduslised ja vaimlised seltskonna eneseavaldused tegelevad. Need külakonnad piirduvad peamiselt kohalike algkoolide ringkondadega, mille keskpunktiks eriti viimasel ajal on kujunenud vallas asuvad viis aurujõul töötavat piimaühingut: Ooreküla, Selja,

Jõesuu, Aeso ja Riisa. Nii on terve vald tiheda ja ühtlase piimaühingute võrguga kaetud, millede asukohad kaunis õnnelikult on valitud, ja ilma liialdamata võib öelda, et 90% Tori karjade piimast töötatakse ümber eeskujulikkudes piimakodades. Kuna nüüd juba aastate vältel piimaühing oma ümbuskonna põllupidajate peamiseks rahaallikaks on olnud, siis on arusaadav, et selle ringi elanikke huvid alalises kokku puutumises ja tihedalt seotud olid, ja see ringkond ikka enam ja enam iseseisvalt hakkas ka teisi elulisi küsimusi arutama ja otsustama ning sellega ka muust valla osadest eralduma. Hakati ühiselt looma-jõusöötasi, seemnevilja ja kunstväetist tellima jne. Tekkis vajadus oma kontrollühingu ja uue silla ehitamise järele omas ringis, asutati uusi raamatukogu seltsi, spordiringi, posti agentuurisi, telefoni kõnepunktisi jne. Kõik need asutused on nüüd eelnimetatud viie piimaühingu ümber koondunud. Samas on ka teisigi tööstuse asutusi, nagu sae- ja jahuveskid ning kaup-

Vee põllumeeste kogu juhatus.

Vasakult: E. Hermann — kassahoidja, J. Vunk — esimees, A. Lõhmus — kirjatoimetaja.

lused ellu kutsutud. Praegusel kiiretempolisel ajajärgul ei jätku selleks küllalt aega, et kaugele alevikku seltsi koosolekule, kauplusesse või posti järele käia, vaid kõik peab võimalikult rahvale lähemal ja kättesaadav olema.

Samuti on Tori põllumehed ka poliitilises organiseerimises endid viie põllumeeste kogu: Tori, Riisa, Aeso, Jõesuu ja Tammiste ümber koondanud. See mitme vähema kogu ümber koondumine ei ole mitte mingist omavahelisest hõõrumisest tulnud, ega tähenda see, nagu oleks

Tori põllumeeste keskel väga mitmesuguseid vaateid või lahkarvamisi. Ei, vaid nagu eelpool toodud ülevaatest selgub, on see tingitud vajadusest, et kõik seltskondline tegevus oleks võimalikult kõigile elanikele lähedane.

Eriti on see vajaline riikliste ja poliitiliste küsi-

Vana-Kariste põllumeeste kogu juhatus.

Istuvad vasakult: prl. S. Kukk — kirjatoimetaja, A. Roger — abiesimees, A. Hussar — esimees, prl. H. Kurg abikassahoidja. Seisavad vasakult: V. Biedermann — abikirjatoimetaja, A. Putnik — kassahoidja, P. Laarman — abiesimees.

muste otsustamisel, meie demokraatliku korra heakäekäiguks on vaja võimalikult laialdaste rahvahulkade otsusi ja arvamisi teada saada, milleks annab hääd võimalused tihe põllumeeste kogude võrk. Tori põllumeeste poliitiline elu on

rahuldavalt lahendatud eelpool nimetatud viie põllumeeste kogu kaudu. Nii on vaneima — Tori põllumeeste kogu — ringkonnaks Selja piimaühingu liikmeskond. Jõesuu, Aesoo ja Riisa p. k. ringkondadeks samanimeliste piimaühingute liikmeskonnad ja Tammiste p. k. ringkonnaks, Tori valla külge liidetud endise Tammiste valla põllumehed. Ainult Ooreküla-Randivälja on ilma oma koguta ja on kuulunud tänini Tori kogu ringkonda. Ei oleks

sugugi ülearune ka Ooreküla põllumeeste kogu ellu kutsuda. On ju seal endise kirikuvalla taludel ja piirimeestel — Taali uutel põllumeestel veel küllalt ühiste raskustega võidelda ja siin oleks kõige õigem seda ühist võitlust, oma kohapealse põllumeeste kogu kaudu juhtida.

Nagu Tori p. k. asutamisest ja tegevusest selgub, on Tori põllumeeste sihikindla poliitilise organiseerimisega juba 1917. a. revolutsiooni päivil algust tehtud. Sealt peale on see organiseeri-

Vana-Vändra II. põllumeeste kogu juhatus.

Vasakult: H. Reier — kirjatoimetaja, J. Karlsberg — esimees, Tomasson — kassahoidja.

Pärnumaa põllumeeste ühispanga juhatus ja ametnikud.

Istuvad vasakult juhatuse liikmed: H. Sumeste (esimees), J. Lipmann, J. Tallo, A. Messimas. Seisavad ametnikud: A. Ennok, A. Klein (asjaajaja), E. Pärdivak, O. Anderson ja R. Saapas (pearaamatupidaja).

Pärnumaa põllumeeste noorte esituse juhatus.

Istuvad vasakult: M. Martinson, M. Hansen (esimees), M. Koger. Seisavad vasakult: O. Anderson ja J. Alberg. Pildilt puuduvad juhatuse liikmed: P. Lemberg ja A. Rabby.

mine aasta-aastalt aina süvenenud ja tihenendud ning nüüd on pea kõik põllumehed kindlad põllumeeste kogude poliitilised poolehoidjad. Nii näiteks anti viimastel riigikogu, samuti maa- ja valla valimistel 50% äraantud häältest põllumeeste kogude nimekirjadele. Et kõik teised poliitilised parteid kokku siiski sama palju häält korjasid, tuleb küll selle arvele lugeda, et Toris, kui endises kroonu vallas, väga palju väikemaa pidajaid (popse) on. Sagedasti ühe talu maa peal 6—7 maja. Need on nähtavasti oma hääled valimistel pahempoolsetele nimekirjadele andnud. Kõik keskrühmad aga, asunikud, tööerakond, rahvaerakond j. t. on ainult mõne häälega pidanud leppima, ega pole neil Toris mingeid tuleviku lootusi.

Nõnda oleks siis Toris kaks mõõduandvat rühmitust, põllumehed ja tööliised, kes kuuluvad kahte parteisse, parem (põllum. kogud) ja pahempool-

sesse (sots.), kuid selle peale vaatamata, et siin keskerakonnad oma „tasakaalustamisega“ puuduvad, ei või öelda, et üldiselt nende kahe vastupidise vaadetega rühmituste vahekorrad oleks teravad.

See rahuline õhkkond ei ole Torile mitte kahjuks tulnud. Valla oma-valitsus on võinud rahulikult ja tagajärjekalt üldise heaolu eest hoolitseda, andes kehvadele abi, ehitades ja korraldades koolimaju, korraldades läbikäigu teid ja sildasid jne., ilma, et sellejuures oleks ühte elanikkude kihti üleliiga koorimatud maksudega, või teisele erilisi soodustusi tehtud. Samuti on ka seltskonna oma algatused ja organisatsioonid alati kõikide elanikkude ühisel kaasaitamisel oma eesmärki saavutanud.

Jääb vaid soovida, et ka edaspidi Tori põllumehed, hästi organiseeritult ja ühelmeelrel rasket elu vankrit sama eduga edasi juhivad.

Põllumehe kutseharidusest.

M. Vessart.

Polli põllutöökooli juhataja.

Põllumehe kutseharidusele on meie põllupidajate pere veel vähe tähelepanu pööranud. Valitseb veel väga laialdaselt arvamine, et tulevane talujuht — peremees ilma põllumajandusliku kutseharidusetagi küllalt kohane on ükskord isalt talu üle võtma ja selle juhtimisele asuma. Talu juhtimise jaoks olla sellest küll, kui tulevane peremees sundusliku algkooli kursuse lõpetab, säält ammutatud teadmised ja oskused koju viib ja ükskord talupidamise enda kätte võtab. Talumajapidamine ei olla nii keeruline, suuri teadmisi ja oskusi nõudev kutseala, et põllumajanduslikku kutseharidust nagu peremehele tarviski ei olla ja selle kättesaamiseks kulutatud aeg ja ainekuulu nagu maha visatud on. See on muidugi vildak vaade ja põllumehe kutsehariduse tähtsuse alahindamine. Osaliselt põhjeneb see arvamine veel tollest „hääst ajast“, kui lapsi saadeti linna koolidesse, et neile kergemat põlve ja lähedamaid elamise võimalusi koolitamisega kätte saada ja neid raskest talutööst päästa. Praegune aeg on aga oma tõkkes siia ette toonud; ei ole enam ülikooli haridusega inimeselgi vastavat teenistust ja elamise võimalusi leida, rääkimata keskkooli lõpetajaist. Enne oli see muidugi teisiti: kui kooli lõputunnistus taskus, siis hinnati inimese väärtust selle paberi järele ja laial Venemaal leiti küllalt lähedaid elamise tingimusi ja kerget elu; see kõik aitas selleks kaasa, et maalt meie haritud jõud kas linnadesse ehk laialdasele Sarmaatia lagendikule valgusid. Siis jäeti harilikult kodutallu need, kes ei pidanud koolihariduse saamiseks nagu kõlblikudki olema, kellel „kõva pea“ ja kes talu juhtimiseks küllaldaselt küpsed. Nii jäi maa haritud jõududest vaeseks. Linnad ja suur Venemaa neelas meie haritlased maalt ära.

Ajad muutusid. Suur ilmasõda lõi kogu ilmakorra uueks. Ei ole enam haritlastel niisuguseid lähedaid elamise võimalusi, kui seda enne oli. Ülikoolide ja keskkoolide lõpetajad otsivad väikse tasu eest teenistust, et kuidagi ära elada, kuna nii mitmelgi kodutalus töö ees

ootab, kus nii paljudki noored küllaldaselt elamise võimalusi leiaksid ja oma vanemate algatud tööd edasi viiksid. Sihiks ärku olgu enam mitte see, kuidas lapsi koolitada, et neile kergemaid elamise

M. Vessart.

Polli põllutöökooli juhataja.

tingimusi väljaspool talumajapidamisi luua, vaid meie sihiks olgu oma maa-noortele õiget põllumajanduslikku kutseharidust anda, et nad omale leiaksid õige tegevusvälja, kuhu oma teadmised ja oskused tööle rakendada.

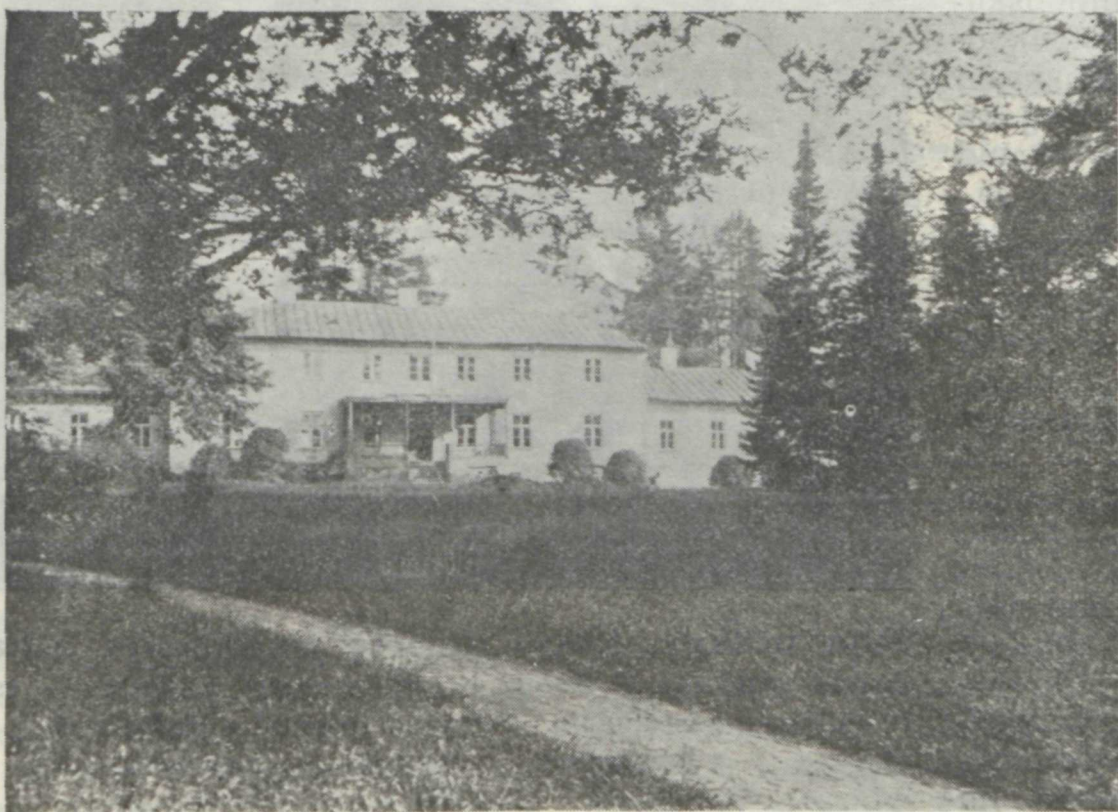
Praegune surutisaeg põllumajanduses nõuab igalt põllumehele hääd kutseharidust. Kui meie kingsepalt, puusepalt, rätsepalt j. n. e. vastavat kutseoskust nõuame — kuidas saame siis põllumeest ilma kutsealasse puutuvate teadmiste ja oskusteta ette kujutada. Talumajapidamine kui tervik, koosneb üksikutest keerulistest ettevõtetest, mille õige ja ratsionaalne juhtimine põllumehele palju teadmisi ja oskusi nõuab; põllumehed kellel need teadmised ja oskused puuduvad, peavad paratamata nendest maha jääma, kes põllumajandusliku kutsehariduse omavad.

Mispärast anda põllumajanduslikule kutseharidusele nii suur tähtsus? Mui-

dugi sellepärast, et see on eelduseks põllumajanduslikule edenemisele. Haridus aitab põllupidamist intensiivseks ja tulutoovaks muuta, produktsiooni tõsta ja suuremale elanikkude arvule talumajapidamistes tööd ja ulualust pakuda, millel muidugi määratu tähtsus poliitilises ja sotsiaalses elus. Põllumajapidamine peab kõigepealt olema tulutoov ettevõtte, ta peab alati edenema, ei või paigal püsida, ei või ühel astmel seista; produktsiooni tuleb tõsta ja selle kulud miinimumini viia. Kuid põllupidamine ei ole ka ainult äriine ettevõtte, nagu linnas tööstusettevõtte, vaid ta on ka elamismoodus, põllumees peab

pöörvad. Maa noortele tuleb anda vastav põllumajanduslik kutseharidus, siis nad ka endid enam siin üleliigsetena ega võõrastena ei tunne, vaid oma teadmiste ja oskuste varal, mis kutsekoolides omandatud, suudavad emakese maa rüppest varandusi ja väärtusi välja tuua, mis seal veel uinavas olekus peituvad.

Linnades valitseb ka hädaoht kasvatuses, sest siin õpitakse ja õpetatakse küll palju, aga siiski inimesed jäävad keskpärasteks, kuna maa inimene juba miljöö mõjul võitluses olemise eest oma originaalsust mitte ei kaota. Tihe side emakese maaga, tugev töö värskes õhus

Polli põllutöökooli maja.

oma põllu juures ka elama, seepärast tuleb leida abinõud, kuidas elu maal mugavaks ja meeldivaks teha.

Põllumajandusliku hariduse eesmärk on ka tublit kodanikku ettevalmistada, mis riiklikust seisukohast väga tähtis.

Rahvamajanduslikult on maa — elanikkude põllumajanduslikul kutseharidusel määratu tähtsus, sest sellest oleneb meie rahva tulevik ja hää käekäik. See ei tohi nii igavesti kesta, et maalt meie paremad noored linnadesse rändavad omale muid kutsealasid ja ameteid otsima, seega meie külale kadunuks jäävad ja oma kodutalule selja

— see kõik karastab närve ja hoiab maa elaniku õiges vaos, kes mitte nii kiiresti ei kaota oma õiget elu mõtet ja õiget elu suuna. Niisuguseid tugevate närvidega teoinimesi on meil väiksele Eesti rahvale tarvis ja selleks tuleb kõigi abinõudega püüda maanoori maal kinni hoida, et neid mitmesugused tuuled mitte kergesti oma isataludest välja ei paiskaks. See on võimalik, kui meie oma maanoori kasvatame ka maaelu väärtust õieti hindama ja maaelu majanduslikult ja kultuuriliselt püüame tõsta. Maa elu majanduslikult ja kultuuriliselt suudavad aga edasi viia need noored, kellele põllumajanduslik kutseharidus

vastavaid teadmisi ja oskusi on annud ja kes varustatud õige maahingega — täis julgust ja jõudu kodutaludesse loovale tööle lähevad.

Meie lühikese omariikluse ajal on ka meie põllumajanduslikud kutsekoolid teatud arengu läbi teinud. Oli algul vaade, et õpilasele võimalikult palju teadmisi pakkuda, vaatamata sellele, kas need teadmised ka tegelikult elus läbiviidavad on ja kuivõrd neist tegelikule põllumehele kasu on. Tuli siis ka sellest, et mitmedki põllupidajad kaunis umbusklikult põllutöökoolide peale hakkasid vaatama. Aeg on ka siingi teatud muudatused ja arengu esile toonud. Põllumajanduslikkudes kutsekoolides pole enam teadmiste ja oskuste omandamine — otstarb ise, vaid teadmisi ja oskusi õpitakse ja õpetatakse neis koolides selleks, et nad oleksid teatud abinõud otstarvete kättesaamiseks. Õppetegevus põllutöökoolides on nüüd nii

korraldatud, et õpilastele püütakse anda ainult seda, mis tema edaspidi kodutalus saaks tegelikult läbi viia, kuna kõik üleliigne teooria õppimine, millega põllumehel tegelikult elus midagi peale pole hakata, peab maad andma õppepraktikale ja tegelikkudele töödele. Töö tuleb põllumajanduslikkudes kutsekoolides ausse tõsta. Õpilane peab tundmisele jõudma, et ta ei õpi mitte selleks, et pärast kerget põlve saada, vaid selleks, et visa töö läbi, kutsekoolis omandatud teadmised ja oskused aitaksid teda külaelu majanduslikult ja kultuuriliselt tõsta. Meie põllumajanduslikud kutsekoolid peavad oma õpilasi kasvatama loovaks tööks, teadmises, et ainult töö annab elule mõtte, sihi ja rahulduse ja viib meid aineliselt ja kõlbliselt kõrge-

male tasapinnale. Iga töö taotlegu ettemääratud, kindlat, teadlikku sihti; saagu tehtud kindla, ettevalmistatud ja läbimõeldud plaani järgi, mis korrastab ja liidab töö üksikuid osi. Töö peab andma ka lõputulemusena saavutusi, mis kõigiti täiuslik, nii et annaks töövaeva tasuta tegijaile loomisrõõmu. Töö ärgu olgu mäng, vaid püsiv, järjekindel, pingutatud, takistusi võitev tegevus; algu-

Are põllum. kogu noorte osakonna juhatus.

Istuvad vasakult: A. Rabby — kirjatoimetaja, S. Ostrov — esimees, A. Prints — kassahoidja. Seisavad vasakult: H. Relland — abikirjatoimetaja, V. Metsaots — abiesimees.

ses muidugi koolis võõra distsipliini all läbi viidud, et harjutada võõra tahte all töötamise harjumust ja selle läbi jõuda iseseisva tööni ja ka teiste juhtimiseni. Kuid mitte ükski see pole põllumajanduslikkude kutsekoolide kasvatuses sihiks. Põllumajanduslikkudes kutsekoolides tuleb ka ühiskondlikule ja seltskondlikule kasvatusesele eriti suur tähtsus anda. Nende koolide kasvandikke tuleb arendada edasipüüdjateks ja kestvalt ärksateks töö- ja teoinimesteks oma kutse alal. Põllumajanduse iseloomust tingituna, on sel alal tegutsevate inimeste, olgu need tegelikud põllumehed või ametmehed põllumajanduse alal, osavõtt ühiskondlikust elust möödapääsematu. Ühiskondliku kasvatuses sihiks on seega ettevalmistada oma kasvan-

Kilingi-Kikepera põllumeeste kogu noorte osak. juhatus.

Istuvad vasakult: A. Laas — esimees, pr. Lydia Pärđijaak — kirjatoimetaja,
A. Kosenkranius — kassahoidja. Seisavad: J. Talts — abiesimees,
prl. Julie Päärman — abikassahoidja.

dikke: seltskonnategelasteks, ühistege-
lasteks, omavalitsuse tegelasteks ja
headeks riigi kodanikkudeks. Selleks
tuleb arendada õpilaste juures: vastu-
tuse tunnet ja moraalsel kohusetunnet,
enesevalitsemist ja ohvrimeelsust, ühis-
tunnet ja ütehoidmise vajaduse ära-
tundmist oma kutsehuvide kaitsemisel,
isetegevust ja omaabi põhimõtte hinda-
mist, riiklikku mõtlemist ühes individu-
alistliku ilmavaate selgitamisega, au-
mehelikku ümberkäimist teisitimõtlega-
tega, rahvuse- ja isamaalsuse tundeid,
seesmist hingelist distipliini ja üldse
korraarmastust ja karskeid eluviise.

Ühenduses sellega tuleb ka üldisele,
seltskondlikule ja kombelisele kasvatu-
sele tähelepanu pöörata.

Kui meie põllumajanduslikud kut-
sekoolid selles sihis küla noori tegeliku
elu jaoks suudavad ette valmistada,
siis ei pruugi meil enam karta, et meie
paremad ja ärksamad noored koduta-
lulele selja pööravad ja mujalt lähevad
õnne otsima. Ei, siis võime julgesti ja
muretult tulevikku vaadata ja siis läheb
Eesti põllumeeste pere ja kogu Eesti
rahvas paremale ja helgemale tulevikule
vastu.

Kilingi-Kikepera põllumeeste kogu noorte
osakonna juhatus.

Istuvad vasakult: pr. Lydia Pärđijaak — kirjatoime-
taja, E. Kosenkranius — kassahoidja. Seisavad vas-
akult: A. Laas — esimees, J. Talts — abiesimees,
prl. Julie Päärman — abikassahoidja.

Noored - millise valime elutee?

J. Reinhold.

Eesti muld ja Eesti süda,
Kes neid jõuab lahuta . . .

Rännakul meie kodumaa lõunaosas nägin ühe säälse linna puiestikus langenud sõdurite mälestussamba, mis jättis hinge enesest unustamatu pildi:

Kivisel alusel seisab Eesti sõdur. Juuksed lehvivad tal tuules; parem käsi on väljasirutatud kalmistu sihis, paemas aga hoiab ta lippu. Mõök on tupes, märgina, et sõda lõppenud ja lipp käes tähendab võitu. Ülespoole juhitud pilk on vaba maisest tülist ja mustusest, ning väljasirutatud käel sammub ta kergelt ja julgelt hommiku — s. o. valguse ja tõusva koidu poole.

Lelle põllumeeste kogu noorte osakonna juhatus.

Istuvad vasakult: prl. Pavelson — kirjatoimetaja, E. Rehfeldt — kassahoidja. Seisavad vasakult J. Kiillaspea — esimees, P. Lemberg — endine esimees.

Kivisele alusele on kirjutatud kuldsete tähtedega:

„Ja puhugu vastu sull' surmatuul,
Ja lennaku vastu sull' surmakuul,
Sa unustad vaeva ja hoole
Ning tõttad isamaa poole!“

Seisata selle samba ees! Vaata teda ja kuula mida ta sulle kõneleb! Kuigi külm ja vali teras, siiski jutustab. Kõneleb selget ja arusaadavat keelt soojal sõnul.

Eesti tütar ja poeg! ütleb ta. Mõõdas on 700 aastane orjaöö ning võitluses vabastund rahvas sammub vastu paremale tulevikule — valguse ja tõusva koidu poole. Jälgi meie kangelaste eeskujule ning vali omale ilusam, puhkam ja õilsam elutee!

Meie, noored, kes seisame elualgel! Ees otsatu elumeri tuhande tundmatu teega. Need teed on täis raskusi ja võitlusi, — eluvõitlusi.

Õige kodumaa tütar ja poeg peab jääma võitjaks eluvõitluses, nagu jäid võitjaks vabadusvõitluses need kangelased, kelle mälestussamba ees äsja peatusime. Selleks tuleb karastuda, kasvada tugevaks ja võimsaks, et kartmata marutuuli või surmakuuli võime rännata endi eesmärkidele vastu.

Aga kuidas? Kes juhatab ja näitab teed?

Vana Kreeka muinaslugu kõneleb kangelasest, kes oli võitmatu ja vägev seni, kuni puutusid ta jalad maapinda. Õnnestus vastasel aga tõsta teda õhku, kadus ta jõud ja vastane võitis ta.

See lugu, kuigi ainult muinasjutt, siiski nii sügav ja tõetruu. Elutark kreeklane tahab öelda temaga, et inimene on tugev ja püsiv võitluses ainult siis, kui ta jääb ühendusse maaga, armastab kodumaa musta mulda — seda mulda, mida harinud meie esivanemad juba inimpõlvi lugematuid, — neid põlde ja nurmi, mille eest nad võidelnud viisalt ja püsivalt seitsesada aastat. Eks ammutanud nemadki oma võitlusjõu maapinnast, millel seisid, kuhu oma jalad toetusid, nagu muistne Kreeka kangelane.

Noored! Seisame veel elu teelahkmel valimas omale võitlusvälja eluvõitluseks. Millise valida?

Kas selle, mis läheb pikki linnatänavaid, mööda siledaid kõnniteid, läbi helevalgete tantsusaalide, muusikast kõlavate lokaalide umbses ja sumbunud linnaõhus, kus silmaring piirdub katuste rägastikus, ning kõrvu kostab lakkamatu liikumismüra ning rahutu ja närvesööv elusumin . . .

Või selle, mis siirdub pikki looklevaid maanteid roheliste metsade ja avarate nurmede vahele täis kevadlilli ja laulvaid linde, kus õhk küllastub õite lõhnust ning rind aina pakatab tulvil täis elurõõmu . . .

Mina juba olen valinud. Põgenesin sumbunud linnaõhust lilleliste niitude ja õitsvate aasade vahele. Vahtasin uhke linnakorteri väikese sammeldanud katusega rehitarega. Siirdusin avaratelt linnatänavatelt isatalu kruusastele põldudele, — ja tunnen, et olen siin kõige tugevam vastupanema elutormidele ning võitlustele, sest jalad toetuvad kindlalt põllule, ning süda tunneb soojalt kaasa Eesti põllumehele . . .

On's neid, kes soovivad kaasa tulla minuga? Valida elutee, mis lähedases ühenduses põlluga, leida omale sõbraks

Sauga põllumeeste kogu noorte osak. juhatus.

Istuvad vasakult: Olga Johanson — kirjatoimetaja, M. Koger — esimees, M. Peterman. Seisavad vasakult: T. Holm, A. Saartson ja M. Möttus — kassahoidja.

ja kaasreisijaks eluteele põllumees — see krobelse käe ja päivitanud palgega elutormides ja võitlustes murdumatu kangelane, kes Kreeka muistse vägilasena ammutab võitlusjõu kodumaa mullast.

Jäädes ustavaks kodumaa mullale, liitudes põllumeeste leeri, sammume peagi parema tuleviku poole. Astudes julgel ja kindlal sammul Eesti mullale sammub peagi kogu rahvas ülespoole juhitud pilgul ja väljasirutatud käel väsimatult ja püsivalt valguse ja tõusva koidu — parema ja õilsama tuleviku poole . . .

. . . Ja puhugu vastu ka surmatuul,
Ja lennaku vastu ka surmakuul, —
Ta unustab vaeva ja hoole
Ning tõttab isamaa poole . . .

Mida tuleb arvata piimandusest?

M. Kaints.

Piimanduse instruktor.

Mida tuleb arvata piimandusest?

Kui tänapäev seda küsimust üles seada, siis näib, nagu oleks see ülearune ja hiline, sest meie piimandus ei ole enam uus ala, vaid juba kindlas sihis arendatud ja väljakujunenud tööstuse haru. Küsimus kerkib aga sellepärast üles, et piimanduse ala tasuvuse mõttes ei ole enam see, mida oli 2—3 aastat tagasi. Kui küsime, kas maksb praegu karja pidada ja edasi arendada, siis peaks pealiskaudse nägemise järele eitavalt vastama. Ja tõesti, kui karjapidamine oleks ainult selle tähtsusega, et sealt piima eest rahalist sissetulekut saada,

tulnud. Kari andis põlluväetist, elu ülespidamise tarbeid — liha ja nahka. Kui küsida, kas tänapäeva piimakari on eelpoolnimetatud tähtsuse kaotanud, siis peab ütleva, et see on praegu palju suurem kui kunagi varem.

Nagu siit selgub, peab põllumees karja paratamata pidama ka siis, kui piimast üldse sissetulekut ei saa. Kui see nii on, mispärast ei peaks siis ka karjast saadud piima ära kasutama? Piima hind on eriküsimus, mille lahendamine ei ole käesoleva kirjutuse ülesanne. Muidugi nõuavad põllumehe huvid selle küsimuse täielist lahendamist.

Põllumeeste Kindlustuse Seltsi juhatus ja ametnikud.

Istuvad vasakult juhatuse liikmed: A. Klein, H. Sumeste (esimees), R. Saapas. Seisavad ametnikud: O. Anderson, L. Klein, Kr. Saksa.

siis peaks selle arenemine samuti seisma jääma, nagu linakasvatuse. Kuid kas saame lina ja karja selles mõttes kõrvuti seada? Ei iialgi! Lina kasvatati ärilise sihiga ja kui see ennast enam ei tasunud, siis asetati lina mõne teise viljaga. Aga millega asetada karja? Karja pidas põllumees juba siis, kui karjast veel mingisugust rahalist sissetulekut ei saadud, sel lihtsal põhjusel, et ilma karjata ei oleks põllupidamisest midagi välja

kui toodang tõusis, on ka tarvidus tõusnud. Ei pea mitte unustama, et võirasv maitstavamatest rasvadest on ja et meie võid palju rohkem tarvitaksime, kui selleks majanduslikud olud takistusi ei teeks. Tõuseb tarvitajate ostujõud ja väheneb töötatöliste arv, tõuseb ka või tarvidus.

Tugevaks võistlejaks on olnud võile margariin, mida tarvitajad odavamalt hinna tõttu väga palju ostavad. Vaatame

Siin võib veel küsimine üles kerkida, kas suudame karjasaadusi turgudele ära mahutada. Ja tõesti, kui arvesse võtta, et või valmistus on 1913. a. arvates tõusnud 80%, siis on küllalt põhjust kartuseks, kas leiame tulevikus võile tarvitajaid.

Siin peame küsimust igaükselt kaaluma ja meeles pidama, et peaaegu sama palju

näiteks suuremal määral rasvaainete tarvitajate maade, nagu Inglise, Saksa, Taani, Rootsi ja Hollandi margariini ja või tarvitust, siis näeme, et läbistikku ühe inimese kohta aastas on tarvitatud margariini 9,8 kg. ja võid 6,8 kg. Siit selgub, et margariini tarvitatakse kaugelt rohkem kui võid. Kui margariini asemel 2—3 kilo võid aastas inimese kohta rohkem saaks tarvitatud, tähendaks see võituru suhtes väga palju.

Olgugi, et praegune piimasaaduste hinna langus huvi karjapidamise vastu vähendab, ei või meie siiski karja arendamise ega parandamise tööd seisma jätta.

Meie ei saa mõjutada piimasaaduste hindu ilmaturul, kuid teatud abinõud on siiski, mille läbi võiksime karjatasuvust tõsta. Neid abinõusid oleme kohustatud oma huvides ära kasutama.

Kõige pealt peaksime hoolitsema hää karja eest, kes toitu suudaks paremini ära tasuda. Sama tähtis on odavam karjasööda soetamine ja selle otstarbekohane kasutamine. Kõik põhikülud karjapidamise juures on ikka ühesugused, kas meie peame hääd ehk halba karja, toidame teda korralikult või korratult.

Niisama peame ka katsuma piima tõstmise kui ka ümbertöötamise kulusid vähendada niipalju kui see võimalik.

Veel suurema tähtsusega on piima piimasaaduste kvaliteedi tõstmine.

Ajal, kui turud saadustest tühjad olid, ei olnud kvaliteedil nii suurt tähtsust, kui tänapäev, kus pakkumine nõudmise ületab.

Selles suunas on juba aastaid töötatud ja mõndagi ära tehtud, kuid väga palju on veel teha, sest arenev elu ja võistlus turgude pärast sunnivad meid selleks.

Viimasel ajal on aga loidust märgata või kvaliteedi parandamises, mis teatud määral tingitud või ja piima hinnast.

Praegune raske aeg halvab kõigil tahtejõudu ja püsivust, kuid meie ei tohi maad anda loidusele ega tüdimu-

Suigu põllumeeste kogu noorte osakonna juhatus.

Istuvad vasakult: R. Taavet — kassahoidja, R. Holtsen — esimees, Lydia Holtsen — kirjatoimetaja. Seisavad vasakult: J. Ainison, Kati Mielberg, M. Martinson ja M. Reinhold.

sele, vaid peame koguni suurema hooliga töötama kui kunagi varem. On ju meil enamgi raskeid silmapilke olnud, kuid neist on siiski üle saadud ja nii loodame ka piimanduse alal tekkinud raskest olukorrast välja pääseda, kui aga teadlikult ja järjekindlalt jätkame selle arendamise tööd. Selleks kohustab meid praegune majanduslik kitsikus.

Märkmeid Pärnumaa põllumeeste organiseerimisest ja Pärnumaa Põllumeeste Esitusest.

Pärnumaa põllumeeste koondamine poliitiliseks koostöötamiseks algas, nagu üldinegi põllumeeste organiseerimine, 1917. aastal, peale märtsi kuu autonoomia seadust, mil vabamad tuuled meie kodumaal puhuma hakkasid, kuna varem igasugune avalik poliitiline tegevus meil keelatud oli. Niipea, kui 1917. a. kevadel oli asutatud Maarahva Liit Tartus, asusid ärksamad Pärnumaa põllumehed endid koondama sama liidu osakondade näol. Muidugi läks esialgu töö aegamööda, kuna tegevus, mille juure asuti, oli alles võõras ja tundmata. Siiski võeti juba elavalt vastloodud osakondade poolt esimesest Eesti maakondade nõukogu valimistest osa. Edasi jätkati organiseerimise ja selgitustööd samal kujul, liidu osakondade kaudu, okupatsiooni ja vabadussõja päevil ning võeti nii ka Asutava Kogu valimistest osa. Esimeseks juhatajaks, nõuandjaks ja organiseerijaks oli Pär-

numaal praegune põllutööminister hr. A. Jürman.

1919. a. Läänemaalt algatatud mõte, et Maarahva Liidu osakondade kujuline põllumeeste koondamine ei ole küllalt otstarbekohane, vaid et kõikide valdade põllumehed peaksid koonduma iseseisva põllumeeste organisatsiooni — põllumeeste kogude — ümber, leidis ka Pärnumaal elavat vastukaja. Kui sama mõtte kiitis veel heaks ja leidis väga tarviliku olevat Üleriikline Põllumeeste Esitus, mis oli vahepeal kujundatud esimese üleriiklise põllumeeste kongressi poolt valitud nõukogust, asusid Pärnumaa põllumehed esimestena asutama ja organiseerima põllumeeste kogusid. Nii osutusid esimesteks põllumeeste kogudeks mai algul 1920 a. Viljandi-Pärnu Rahukogus registreeritud Jäärja, Talli, Abja, Pati-Ristiküla, Voltveti ja Vana-Kariste põllumeeste kogud. Lühikese ajaga oli kõikides valdades oma põllumeeste kogud loodud. Selle ümberkorralduse ja organiseerimise juhiks, õhutamaks ning läbiviijaks oli Pärnumaa kauaaegne saadik riigikogus hr. M. Laarman.

Otsekohe selle järele, kui suuremasse osasse valdadesse põllum. kogud olid asutatud, hakati kogude maakondlise keskkorralduse loomiseks eeltöid tegema. 1921. a. kevadel peeti põllum. kogude esitajate nõupidamine, kus lõpulikult asutati Pärnumaa põllumeeste kogude keskorgan — Pärnumaa Põllumeeste Esitus ja vastu võeti põhikirj, mis 7. juulil registreeriti Viljandi-Pärnu Rahukogus.

Põhikirjale on alla kirjutanud: Seliste põllumeeste kogu esitajad — A. Antson (Hansu talu), H. Tõnisson (Masso t.), J. Entson (Suure-Enni talu). Tali põllumeeste kogu esita-

Pärnumaa põllum. ühispanga revisjoni komisjon.

Istuvad vasakult: J. Tomson, A. Kolla.

Seisavad: A. Koger, A. Pihlap.

jad—J. Alberg (Kõrsa t.), A. Tarkpea (Veski t.) ja K. Alberg (Uheka t.). Sauga põllumeeste kogu esitajad—J. Tomson (Jaagu t.), A. Oiderman (Sepa t.), A. Messimas (Tani t.).

Esimene korraline Pärnumaa Põllumeeste Esituse täiskogu koosolek peeti 30. sept. 1921. a. Pärnu Majanduse Ühise ruumides. Esimesse juhatusse valiti M. Laarman, P. Järve, J. Alberg, A. Oebius ja Kr. Nikolai.

Sellest ajast alates on Pärnumaa Põllumeeste Esitus edukalt ja korrapäraselt tegutsenud kõikide Pärnumaa põllumeeste kogude juhina poliitilises organiseerimise töös, korraldades ja ühtlustades poliitilist tegevust üksikute kogude vahel. Organisatsiooni täiendamiseks on loonud juure rea põllumeeste kogusid ja noorte osakondi ning ellukutsunud ühistegelisi majanduslikke ettevõtteid põllumeeste huvides. On aidanud kohadel organiseerimise tööd teha kõnelejate väljasaatmise kaudu, korraldanud riigikogu ja maavolikogu valimistel põllumeeste osavõtuks tarvilised eeltööd jne. Esitus on olnud see, kes kogu aeg pidanud valvet Pärnumaa põllumeeste huvide kaitseks ja astunud samme märgukirjade ning saatkondade kaudu ametasutustes põllumeestele tarviliste küsimuste lahendamiseks. Maakonna põllumeeste keskkorraldusena on aidanud põllumeestele peale nõuandmise ja juhatuse majandusliste küsimuste

korraldamisel otse tegelikult kaasa. Nii korraldas Pärnumaa Põllumeeste Esitus oma esimestel tegevuse aasta-

Juhan Alberg.

Pärnumaa põllumeeste esituse juhatuse liige ja mitmekordne endine esimees. Vanemaid Pärnumaa põllumeeste tegelasi.

tel toiduvilja ja sigade ostmist kõikidelt põllumeestelt põllumeeste kogude kaudu ja muretses seemnevilja. Viidi läbi suured ärilised operatsioonid ilma igasuguse vahekasuta. Väsimata tööd tegi nende tehingute korraldamisel praegune Pärnu Maavalitsuse abiesimees J. Land. Pärnumaa Põllumeeste Esituse

Taali põllumeeste kogu noorte osak. juhatus.

Vasakult: Pollman, H. Liideman, J. Alberg (esimees), P. Pollman.

juhatuse koosseisud peale esimese juhatus on olnud järgmised:

1922. a. — M. Laarman, J. Alberg, J. Land, J. Tomson, Kr. Nikolai, F. Kool, A. Oebius, A. Jürgens, P. Järve.

1923. a. — M. Laarman, J. Alberg, J. Land, J. Tomson, H. Sumeste, A. Oebius, Kr. Nikolai, P. Järve, A. Jürgens.

1924. a. — M. Laarman, J. Land, J. Alberg, J. Tomson, J. Veisson, H. Sumeste, A. Koppel, P. Kuningas, A. Jürgens.

1925. a. — J. Land, M. Laarman, H. Sumeste, J. Alberg, J. Veisson, J. Tomson, A. Koppel, P. Kuningas, A. Jürgens, Chr. Arro, G. Maurer, H. Ollino.

1926. a. — M. Laarman, J. Alberg, J. Land, J. Tomson, H. Sumeste, G. Maurer, H. Ollino, Chr. Arro, P. Kuningas, A. Jürgens, J. Veisson, A. Koppel.

Vee põllumeeste kogu noorte osak. juhatus.

Vasakult: J. Sai, J. Niibo, Anni Kikson, Kr. Sai ja J. Kluge (esimees).

1927. a. — M. Laarman, H. Sumeste, J. Alberg, J. Land, J. Tomson, E. Grents, G. Maurer, A. Jürgens, J. Veisson, H. Ollino, Kr. Nikolai.

1928. a. — M. Laarman, J. Land, J. Alberg, H. Sumeste, J. Tomson, A. Jürgens, P. Järve, E. Grents, H. Ollino, J. Tallo, Kr. Nikolai, J. Veisson.

1929. a. — M. Laarman, H. Sumeste, J. Land, J. Alberg, P. Järve, A. Jürgens, J. Tallo, J. Veisson, Kr. Nikolai, E. Grents, H. Höövel, M. Hansen.

1930. a. — M. Laarman, J. Land, H. Sumeste, J. Alberg, E. Grents, A. Jürgens, A. Gerberson, J. Veisson, P. Järve, J. Karlsberg, J. Tallo, J. Markson, Kr. Nikolai, M. Riis, M. Seppik, M. Hansen.

1931. a. — M. Laarman, P. Järve, J. Land, J. Alberg, H. Sumeste, E. Grents, A. Gerberson, J. Veisson, M. Seppik, A. Jürgens, J. Karlsberg, J. Tallo, J. Markson, Kr. Nikolai, M. Riis, M. Hansen.

Esituse juhatuses on algusest saadik kuni senini väsimatult töötanud: M. Laarman, J. Land ja J. Alberg.

Pärnumaa põllumeeste esitajatena on seadusandvate asutuste liikmeteks olnud: K. Päts kogu aeg, alates Asutava Koguga, M. Laarman, Chr. Arro, A. Rõõmusaar, H. Mitt, A. Lilienblatt, J. Nuut, P. Järve.

Pärnumaa valitsuse liikmetena on töötanud: M. Laarman, Joh. Hansen ja G. Maurer, kuna kaemat aega on põllum. esitajatena maavalitsuses praegune esimees J. Markson ja abiesimees J. Land.

Esituse juhatuses esimeesteks on olnud: M. Laarman, J. Tomson, J. Alberg ja P. Järve.

Esituse sekretäridena ja

organisaatoritena on töötanud lühemat aega F. Kool, kuid juba 1922. a. alates H. Sumeste, kes kuni senini aktiivselt kaasa töötanud, olles juhtiv tegelane mitmes Pärnumaa põllumeeste ettevõttes ja 1928. a. peale M. Hansen.

Lühemat aega tegutseb Pärnumaal ka Pärnumaa Põllumeeste Noorte Esitus põllumeeste kogude noorte osakondade keskkohana. Noorte esituse juhatuses koosseis oli 1930. a. — M. Hansen, P. Lemberg, A. Rabby, M. Martinson, J. Al-

berg, M. Koger, M. Pommer; 1931. a.— M. Koger, M. Martinson, J. Alberg, O. Anderson, A. Rabby, P. Lemberg, M. Hansen.

Noorte esitus on suutnud juba edukalt noorte kultuurilise tasapinna tõstmiseks tegutseda, eriti põllumehe kutsealaliste teadmiste omandamiseks kaasa mõjuda ja abinõusid leida.

ga - Ridalepa, Seli, Suigu, Suigu - Tammiste, Sindi, Taali, Taali-Niidaste, Taali-Põlendmaa, Tahkuranna, Talli, Tammiste, Tori, Tori - Riisaküla, Tori - Jõesuu, Tori-Aesoo, Tõstamaa, Uulu, Uue-Kariste, Uue-Vändra, Vana-Kariste, Vana-Kariste-Kamali, Vana - Vändra, Vana - Vändra II, Vana - Vändra III, Vee, Viluvere, Võlla, Võlla-Ellamaa.

Pärnu piimaühingu juhatus ja ametnikud.

Istuvad vasakult: F. Tomson — kassahoidja, E. Tomingas — esimees, M. Nael — kirjatoimetaja. Seisavad: M. Lipman, pr. E. Klein ja J. Naut.

Pärnumaa Põllumeeste Esituse liikmeks on järgmised 65 põllum. kogu:

Abja, Are, Audru, Audru - Lindi, Enge, Hallinga, Häädemeeste, Häädemeeste-Krundiküla, Jäärja, Jõõpre, Kaisma, Kaelase, Karksi, Kihnu, Kilingi-Kikepera, Kilingi-Väljaküla, Koonga, Koonga-Lõpe, Laatre, Laiksaare, Laiksaare-Mõisaküla, Laiksaare-Laulaste, Lelle, Orajõe, Orajõe-Ikla, Pati, Pati-Ristiküla, Penuja, Polli, Polli-Peraküla, Pornuse, Pöögli, Pärnu, Pärnu-Rääma, Reiu, Sauga, Sau-

Siin toodud lühikesed märkmed kõnelevad küllalt selget keelt Pärnumaa põllumeeste organisatsiooni tähelepanuväärsest tööst möödunud aastate jooksul, kuid järjest suuremat ja tublimat tööd võime temalt iga aasta loota, sest kasvav liikmete pere nii vanade kui ka noorte poolt annab uut ja värsket jõudu selleks, et kasvavaid ülesandeid Eesti põllumehe kasuks lahendada.

Mihkel Hansen.

Põllumeeste kirjad.

Eesti põllumees.

J. Alberg.

Kauaaegne Pärnumaa põllumeeste
esituse juhatuse liige.

Vaikne, südamluk on Eesti põllumees. Selge, sirgejooneline ja vabameelne on ta politika. Ta ülem püüe on ehitada ja kaitsta oma kaunit kodu Lääne mere koidu kaldal. Ta aade on rahu.

Eesti Vabariiki kindlustada, tema heaks kõik oma jõudu mööda teha, see on põllumeeste kogude lõpusiht. Kes seal midagi näeb laita, see tulgu ja aidaku, et järgmise kümne aasta jooksul see kõigile põlluharijatele selge oleks, et ta põllumees on ja nende aadega ühes peab sammuma.

Üksmeel võidab raskused.

A. Jürgens.

Pärnumaa põllumeeste esituse juhatuse liige.

Möödunud on üle kümne aasta Eesti Vabariigi päevi. Möödunud on kümme aastat Pärnumaa põllumeeste koondamisest, et Eesti Vabariigi kaitse all oma huvide eest seista paremini kui Vene ajal. Kõige selle peale vaatamata on elu meil praegu raske. Siiski põllumehed, ärge andke alla, võideldge edasi! Ühiselt edasi! Kas on meie elu kunagi kerge olnud? Väga rasked ajad on seljataga.

Maailmasõda ja vabadussõda oma koldustega ja raskustega, saksa aeg oma vägivallega, kõigist on üle saadud. Ühtehoides võivad põllumehed paljugi kätte saada, ühiselt palju halba ära hoida. Mäletan kuis raudse saksa võimu ajal Vändra põllumehed ühiselt ja ühtehoides vilja võtmisest pääsesid. Kuidas Vändra vana talutaat saksa kuulide eest päästeti, kuidas enamlaste rüüstamine ja saksa laastamine ära hoiti ja seda

suudeti nimelt ühiselt ja ühesmeeles tegutsedes.

Praegu on raske ja kurb aeg põllumeestele, ei tea ka sugugi, mis tulevik toob. Põllumehed, hoiame ka tulevikus kokku, võitleme ühiselt poliitiliste kui ka majandusliste raskuste vastu, kui meil jõudu nende ärahoidmiseks ei jätku, vähemalt kergitada suudame neid ikka.

Abja põllumees sammub julgelt ja südilt edasi.

M. Ludri.

Põllumeeste esitaja Pärnu maavolikogus.

1920. aasta sügisel, vabanedes sõjaväest ja asudes oma koduvalda talu pidama, oli Abja Põllumeeste Kogu juba ellu kutsutud ja seega põllumeeste poliitilisele organisatsioonile kohapääl alus pandud. Nüüd on sellest juba üle 10 aasta mööda, mis küll ajaloos pikk aeg ei ole, kuid meie vabariigi iseseisvuse ajaga võrreldes küllalt pikk selleks, et natukene peatuda ja tagasi vaadata.

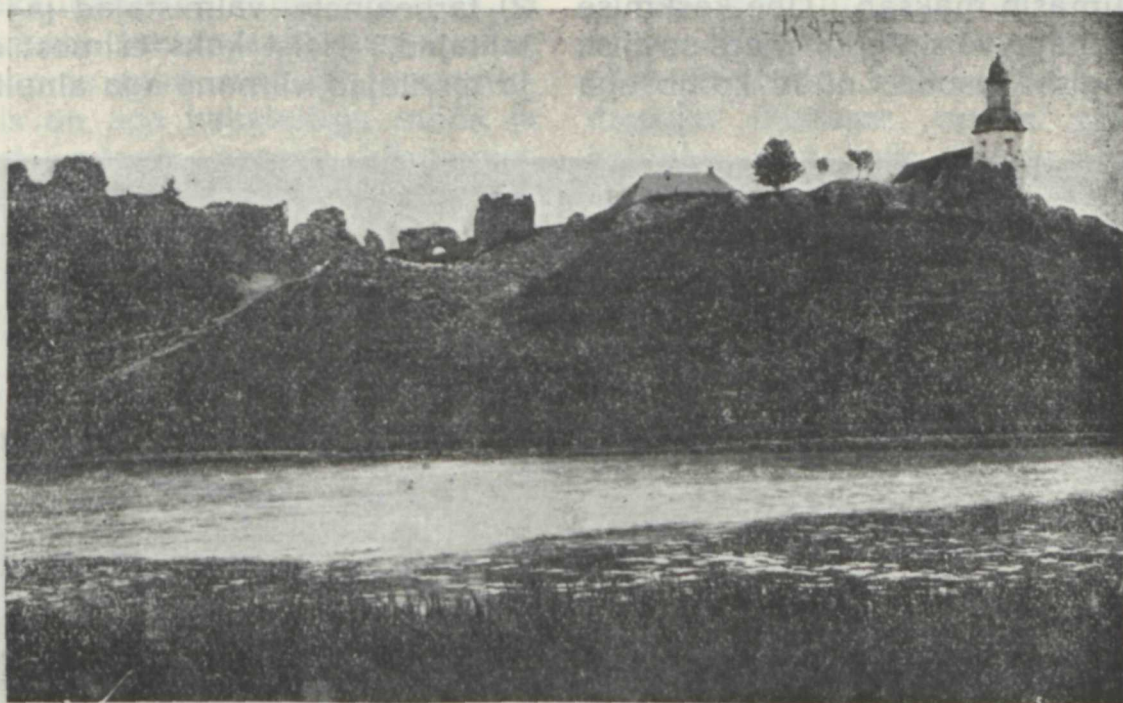
Tahes või tahtmata tulevad Asutava Kogu valimised minu väeosas meelde, kus äraantud 300 häälest said põllumehed ainult 5 häält. Sarnased tulemused olid üllatavad, sest pääle nende viie hääle andja olid valijaist veel paljud põllumehed ja nende pojad. Tekkis tahtmata mõte, et kas põllumeeste erakond üleüldse jalgu alla saab ja kas selle asutajad on õige sihi tabanud. Nüüd kümne aasta järele peab aga tunnistama, et siht ja alus olid õieti rajatud, mida mööda üle kümne aasta oleme edasi sammunud, ilma et kordagi oleks tarvis olnud kõrvale kalduda ehk sihti muuta.

Kuigi põllumehed uute sündmuste vastu tagasihoidlikud on — võeti aga põllumeeste poliitilisest liikumisest kogude näol südilt kinni ja see liikumine on aina süvenenud. Ka Abja

põllumees ei ole siin päältvaatajaks ja külmaks jäänud, vaid sihikindlalt ja üksmeelselt edasi sammunud. Et sarnane üksmeel ja järjekindlus on püsinud, selleks on palju kaasa aidanud põllumeeste kogu juhtivad tegelased: kogu endine esimees Chr. Arro, kauaaegne kirjatoimetaja Jaan Ihr, vallavanem Jaan Nugis ja teised. Eriti tahaks allakriiputada Jaan Ihr'i teeneid, kes algusest

päale mitte ainult kogu tegevusest osa ei ole võtnud, vaid ka kõigist teistest põllumeeste organisatsioonidest.

10 aastat oleme politika põllul tööd teinud ja see töö on vilja kannud, kuid töö ei ole veel lõppenud, vaid peab samuti sihikindlalt ja üksmeelselt edasi kestma, et järgmise 10 aasta pärast ainult üks põllumeeste pere oleks.

Karksi kirik, lossi varemed ja Linnaveski järv.

Arutlusi majanduslise kriisi põhjustest ja lahendamise võimalustest.

E. Tomingas.

Pärnu Piimaühingu esimees.

Sisseveo ülekaal on üks pea põhjustest majanduslise kriisi tekkimisel ja süvenemisel. Sellepärast peame vaatlema, kuidas on võimalik seda kõrvaldada. Sisseveo piiramine peaks olema võimalik, sest vaadeldes sisseveo artikleid, leiame, et paljusid sisseveetavaid kaupaid võime oma kodumaal valmistada, nagu teravili, kiuained, rasvad, nahad jne.

Selle väärnähtuse kõrvaldamiseks on tarvis: 1) häid ja odavaid saadusi külluses valmistada, 2) häid ning oda-

vat vahetalitust, kes need tarvitajale kätte muretseb ja 3) otstarbekohast tööstuse kaitset.

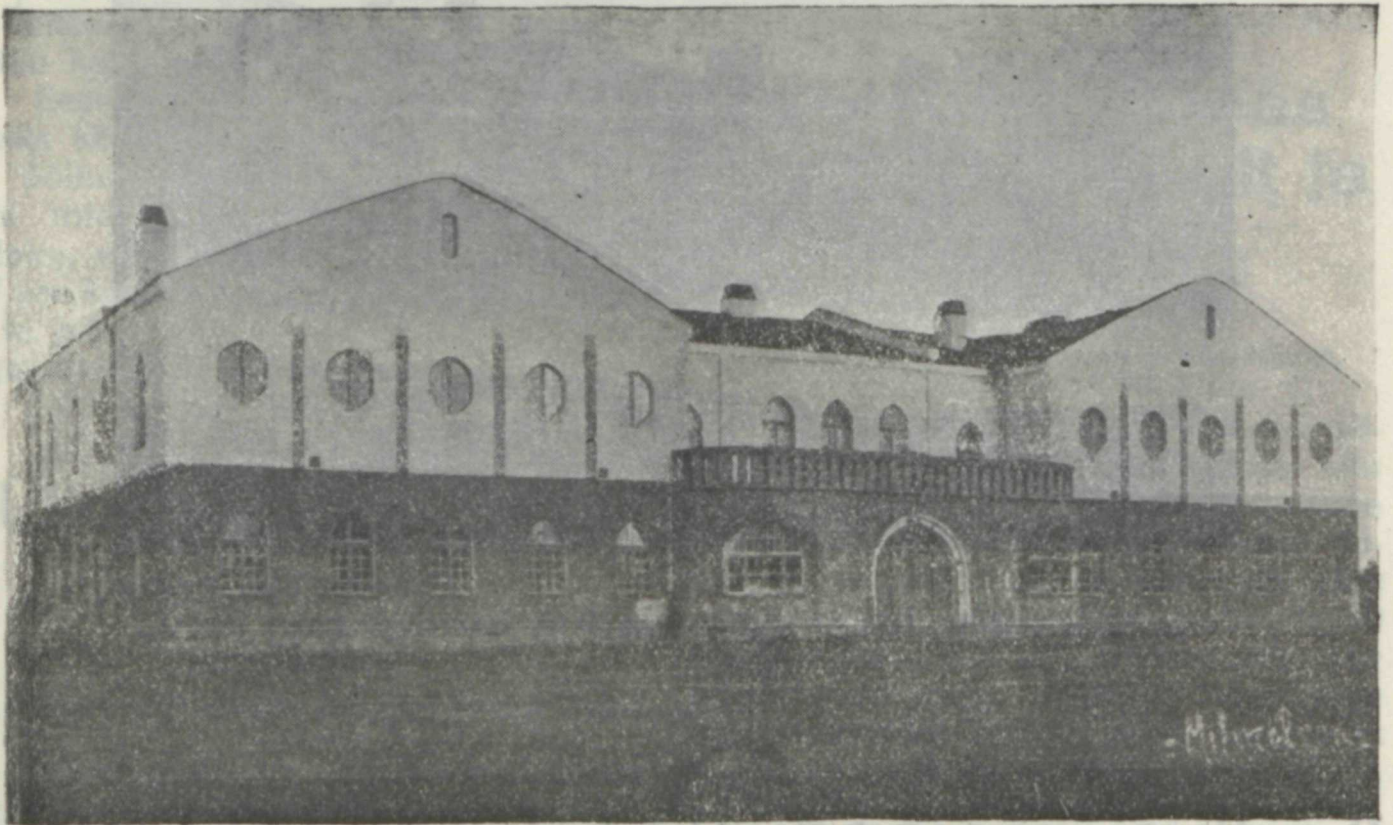
Häide ja odavate saaduste loomiseks on tarvis vastavat tooresmaterjali, mis meil teatud määral metsa ja põllutöö saaduste näol olemas, 2) häid ja odavaid tööstusvahendeid, see on häid tööriistu ja samasuguseid töötajaid, mida meil enam küllaldaselt ei leidu. Võrreldes enne maailmasõjaaegseid hindu, võttes neid normaalsetena, siis näeme, et hinna vahekord on tunduvalt muutu-

nud. Võttes aluseks või kilogrammi, leiame, et Valtu mees, hariliku põllutöös tarvitava vankri eest sai enne sõda 20 rubla ehk 26,5 kilogr. või hinna, praegu tahab tema Pärnu laadal saada tingimata 7000 senti ehk 55 kilogrammi või hinna. Heinaniidu masina ostsin 110 rublaga, selsamal sügisel müüsin lihloomaks hästi kasvanud kahe ja poole aastase pulli 110 rublaga. Nüüd aga kulub vististi kolm niisugust looma, et saada 250 kr., mis niidumasin maksab. Ühe keskmise looma hinnaga võisime ka mees-sivilise palga sügisel tasuda, nüüd kulub aga

loome rohkem kui tarvitame, siis koguneb kapitali; tarvitame aga rohkem kui loome, tekib võlg.

Meil, kui töökal rahval, peaks kogunema ka kapitali rohkesti. Tegelikult olukorra järele ei saa meie aga seda öelda, et lugu nõnda oleks. Järjekult peab vahepeal keegi olema, kes selle ülejäägi ära tarvitab.

Kui jaotada majanduslikke tegureid kolme liiki: 1) tootesmaterjali hankijad, 2) tarbeainete valmistajad ja 3) vahetalitajad. Neist kaks esimest on loojad ja tarvitajad, viimane aga ainult tarvitaja.

Vändra põllumajanduslik gümnaasium.

tingimata 3—4 looma selleks. Kui lina kaal maksis 40 rubla, maksis lina kaalu puhastuse töö peremehe söögil 4 rubla, see on $\frac{1}{10}$ lina hinnast. Kust leiame sarnast töölist, kes töötaks sarnases vahekorras.

Töö vahendiks vajame ka odavat kapitali, seda majanduslist verd, millest öeldakse, et see kõik rattad käima paneb. Seda odavat kapitali meil ei ole. Raha $\frac{0}{0}$ on liiga kõrged. Kapital, mis on õieti töömehe hangunud higi ehk veel õigem, kogunenud loova töö tagajärg, mis arvestatakse rahas ja mille mõõdupuuks on meil kroon ja sent ning mis koguneb loodavate varade oma tarviduste ülejäägist. Tähendab: kui

Need kolm on kõik väga tarvilised tegurid majanduslises elus ja need on ka kultuurrahvaste juures alati olemas. Kolmas liik aga on peaaegu ainult tarvitaja, sellepärast kannatab seda rahvamajandus ainult teatud määral välja, võrreldes loojatega. Vahetalitust ennast võiks jaotada: otsekohene (kaubandus, liiklemisvahendid, post jne.), kaudne (haridus ja hoolekanne), korraldav (väline julgeolek, sisemine korraldus, tööstuse kaitse jne.). Nõnda terve hulk alasid, kus tegevuses ühiskondlised, seltskondlised või riiklised palgalised töäjõud. Nende palgad aga ei kohane toore materjali ja tööstuse saaduste turu hindade kohaselt, nende kõikumise puhul, sest

osa neist on isegi seadustega normeeritud. Ainult põllumehe tasu allub otsekohe turu oludele.

Tarbeainete hinnad langevad, palgad jäävad endiseks, peaks jääma ülejääk ja kogunema kapitali, aga ei kogune, sest hoolekanne ja haridus kasvatavad peale muu ka meie tarvidusi. Elame kõik ära ja oleme sunnitud isegi välislaenusi kasutama. Nende ja nende % tasuks läheb jällegi kapital välja.

Väliskaubanduse korraldamiseks ja oma tööstuste toetamiseks tarvitatakse tollisid ja oma maa saaduste sunnihindasid, mis on aga kaheteraga mõök ja sellepärast nõuab osavat käsitamist. Ei saa keelda nende ainete sissevedu, mis mõjuvad kaasa teiste odavate saaduste loomiseks, mis üks majanduslise kriisi kõrvaldamise eeltingimustest.

Ilma üksikasjalise vahetalituste nähete käsitamata, toon vahekordade selgitamiseks, vaid arvud nii, kuidas see oli möödunud talvel.

Võttes aluseks enne ilmasõjaaegsed hinnad ja kulutused ning tähendades seda 100, siis olid möödunud talvel põllusaaduste hinnad ka 100, tööstussaaduste hinnad 130—150, kulutused hariduse peale 250 ja hoolekande peale 350. Arvan, et meie tootmisvõimalused ei ole sedavõrd paranenud, et niipalju väljaminekuid võime suurendada.

Et tööstuse saaduste hinnad püsivad kõrgemad põllutöö saaduste omast, nagu eelpool nägime, ei olene mitte nende tarvitajate ostujõust, vaid need on kunstlised ja selles seisabki maailma majanduskriisi üks pea põhjustest. Tööstussaaduste hinnad hoitakse trustide ja tollide abil kõrgel. Neid tarvitada ei suudeta, vaid jäävad lattu. Tehastes vähendatakse töölisi. Tegevus ja loovus jäävad seisma, viletsus suureneb, pankrotid kasvavad. Rahvasteliidu majandus-ekspertide aruanne näitab, et hindade langus viimastel aegadel oli suurem tooresainete ja toiduainete tootjates maa- ja ka selle tagajärjel viletsus seal suurem, kui tööstusmaades.

Meie tööstuse juures korduvad nähtused, mis ajavad tööstussaadused kalliks. Kõneledes töösturitega, kaebatakse niisuguste nähtuste üle nagu, et võimata on ületunnitööde andmisega kasutada mõnd osavat asendamata tööjõudu, sest siis segab end töökaitse komissar kohe

vahele. See takistab tingimata loovat tööd, kuid tööstur peab selle eest veel maksude kaudu temale maksma. Peale selle veel kõik need paberlised õiendused hoolekande, tööliiskindlustuse j. n. e. asutustega. See ajabki meie saadused sedavõrd kalliks, et keegi neid ei suuda tarvitada. Kui meie enne maailmasõda võisime veel töötada, ütlevad töösturid, 8% brutto kasuga, peame meie nüüd tingimata 35% saama.

Meie rahva-majandus on sarnane, nagu suure lehestikuga puu, mis kasvanud niiskes kliimas, kuid sattudes kuiva ilmastiku oludesse, on tal see lehestik kahjuks, sest selle kaudu aurab palju ära ja ähvardab kuivamine. Päästa saame vaid siis, kui takistame kuidagi auramist. Kärbime lehestiku väiksemaks. Samast kärpimist vajaks ka meie majanduselu nähted — meie väljaminekud nii era kui riigi elus.

Kuidas aga teostada seda kärpimist? Kas jääda lootma ainult sellele, et eramajapidamised endi tarvidusi kärbivad, või lasta neid kõiki pankrotti minna? Ei, niiviisi ei saa. Riigivõim on sunnitud ja kohustatud majanduselu nähteid lahendama ja looma tingimised, milles see edeneda võib, nii palju kui seda maailma majanduse olukord lubab.

Meie riigi võim on põhiseaduse alusel üldisel, salajasel, otsekohesel valimisel, proportsionaalsuse põhimõtete alusel valitud riigikogu poolt ametisse kutsutud valitsuse käes. Sel kujul moodustatud valitsust peeti omal ajal kõige õiglasemaks. Aga siiski on osutunud see kõige õiglasemaks peetud valitsus meie riigile vähe kohaseks. Leitakse, et selle viisi järele ametisse kutsutud valitsused on nõrgad ja ei suuda küllalt võimsalt ja tugevalt oma ülesandeid täita. On liiga erakondlikkuse mõju all.

Et neid pahesid kõrvaldada, selleks peame põhiseadust selles suunas muutama, nagu seda on põllumeeste kogude poolt esitatud eelnõu.

Seadusandline kogu peaks vaid lühemateks istangjärgudeks koos käima. Tema poolt vastu võetud seadused peaksid kuuluma riigipea poolt kinnitamisele, milleks vaja presidendi instituut sisse seada. President tuleks rahva poolt valida ja tal peab seadusandlise koja laialisaatmise õigus olema. Presi-

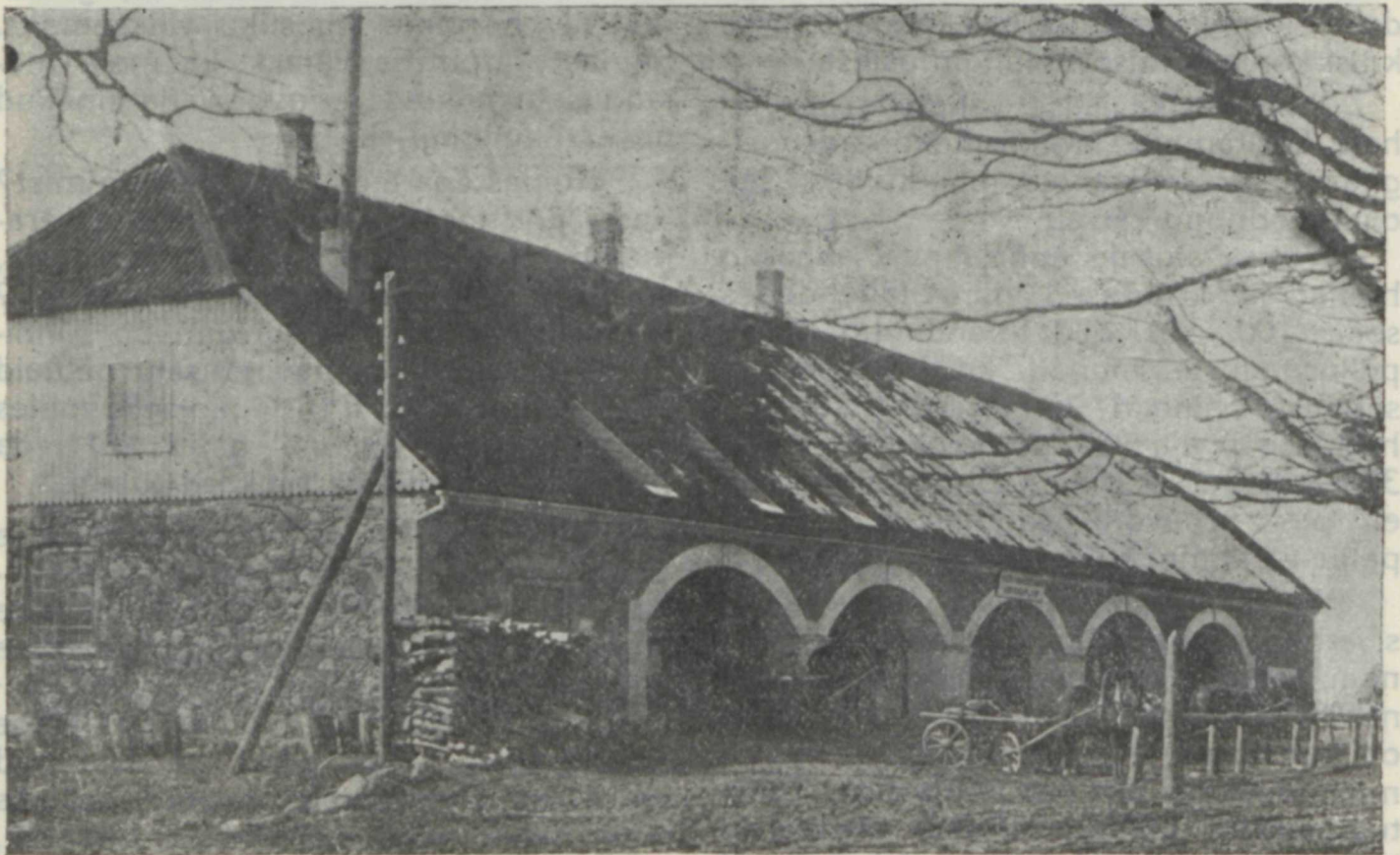
dent kutsuks valitsuse ametisse ja oleks vastutav rahva hea käekäigu eest.

Valimisseadust tuleks muuta nõnda, et praeguse nimekirjade süsteemi asemel valida saaks isikuid ringkondade viisi. Nõnda oleks rahvasaadikud ka vastutavad otsekohe oma valijate ees.

Praeguse, ühe tugevama valitsuse meie iseseisvuse ajal, saime just sellepärast, et ühelgi erakonnal, halva majandulise seisukorra tõttu, julgust ei jätkunud teiste, nõrkade erakondade ega nende nõrkade jõududega valitsema minna. Meie saime selle valitsuse nii ütelda tulest ja veest ja nagu näeme, töötab vägagi hästi.

Rahva poolt otsekohe sel hääletamisel valitud president ehk riigivanem, kuidas teda ka ei kutsutaks, oleks rahva esitaja, kes valvaks selle järele, et rahva tahtmine täituks rahva hea käekäigu tõstmiseks ja et seadusandline kogu oma peale võetud kohustusi täidaks.

Riigikogult loodame valimis- ja põhiseaduse muutmist selles suunas, et sellega kutsutakse ametisse tubli peremees, kes võiks tegutseda ka kui osav aednik, kes mitte ainult ei oska kasvatada toredat puud, vaid kes ka oskaks ja kellel oleks ka võimu elu päästmiseks lehestikku kärpida põua ajal.

Vana-Vändra ühispiimatalitus.

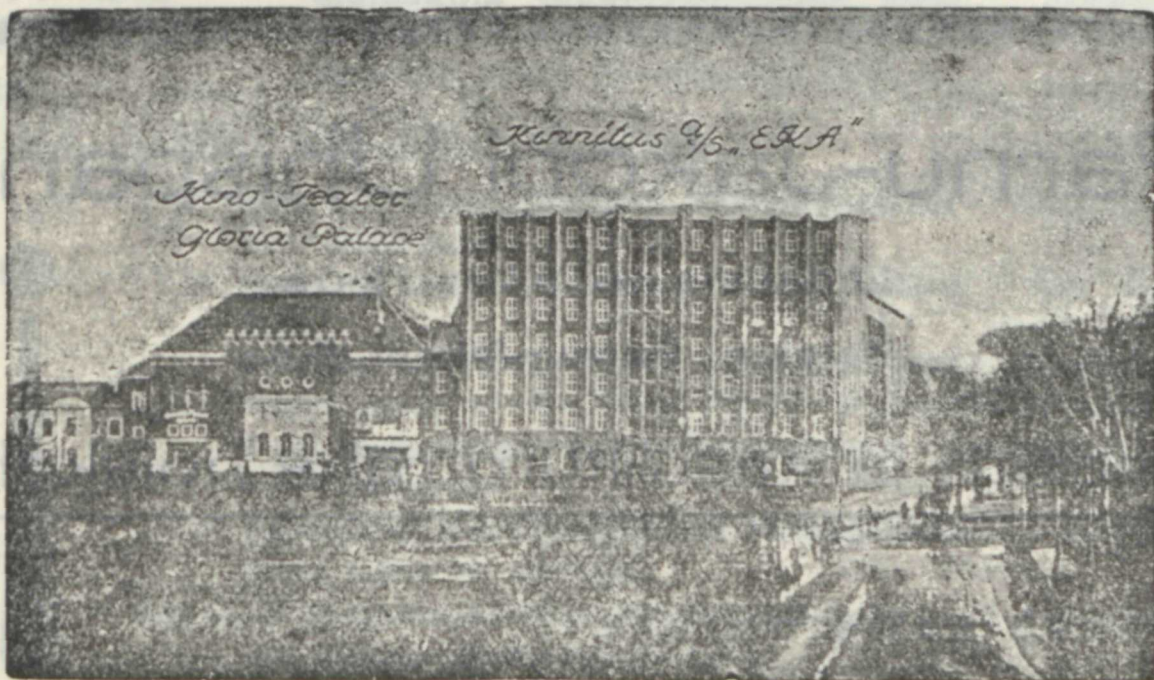
EESTIMAA KINNITUS A/S.

„EKA“

Eestimaa Kinnitus-Aktsia-Selts „Eka“ põhikiri kinnitati 20. märtsil 1920. aastal. Varsti peale selle algas selts oma tegevust ning kirjutas välja esimese poliisi 9. juunil 1920. a. Tänu kinnitusäri kiirele laienemisele, jätkus esialgsest Mr. 1.000.000.— põhikapitalist, kuid juba 1921. aastal otsustati tõsta aktsiakapitali kümnekordseks. 1924. a. suurendati aktsiakapitali Emk. 20.000.000.— peale ning 1926. aastal kõrgendati kapital juba Kr. 240.000.— suuruseks.

Bilanss 31. detsembriks 1930. a. näitab Kr. 1.757.870 eelaastase Kr. 1.338.237 vastu. Suurenemine on tingitud peamiselt preemiata tagavara kasvust ja

nimelt Kr. 594.852 pealt Kr. 864.852 peale. Kr. 240.000.— suuruse aktsiakapitali juures on seltsi vastutussummad Kr. 1.325.343.—. Seltsi kasu oli Kr. 38.000.—. Premiasissetulek oli Kr. 1.234.820 eelaastase Kr. 1.027.833 vastu. Tõusu tuleb kirjutada esijoonel elukinnituse arvele, mis näitab äri tugevat kasvu. Kinnitatud summad tõusid Kr. 7.000.000 pealt ümmarguselt Kr. 10.000.000 peale. Meie oludele ikkagi võrdlemisi suur arv, millega kodumaa kinnitusseltsidest on „Eka“ juhtival kohal, näitab, et elukinnituse mõte ka meil ikka rohkem maad leiab ja et „Eka“ on läinud korda võita laiemate rahvahulkade poolehoidu.

„EKA“ alustas oma tegevust üüritud ruumides Harju tänaval. Kuid juba 1925. a. omandas selts Pikal tänaval 3 maja, nr. nr. 2, 4, 6, missugused ümberehituse teel muudeti „EKA“ juhatus ruumideks. Kuna seltsi tegevuse kiirel laienemisel ka sealsed ruumid kitsaks

hakkasid jääma, otsustas aktsia-selts läinud kevadel püstitada Vabadusplatsi äärde uue, moodsa seitsmekordse ehituse, kuhu viiakse üle seltsi juhatus ning peakorter. Tulevaks sügiseks saab hoone valmis ning kinnitusselts „EKA“ võib oma tegevust jätkata uutes ruumides.

Saarde Majandus Ühisus

Kilingi-Nõmmes, kõnetraat nr. 15.

Abikauplused: **V o l t v e t i s**, kõnetraat nr. 64.

T a l l i asunduses, kõnetraat nr. 22 ja

L a i k s a a r e - U r i s s a a r e s, kõnetraat
Häädemeeste 9-1.

Suurem ühistegeline põllumajandusline ostu- müügi ühisus.

Kauplusest ja ladust alati saadaval
**koloniaal ja manufaktuur kaubad, kunst-
väetist, jõutoidud, põllutööriistad ja masinad.**

Ostab üles: põllusaadusi, nagu — linu teravilja ja linaseemet,
peekonsigu, elusloomi, kanamune ning toimetab
kõiki kauba vahetalitusi.

Pärnu-Jakobi Ühispank

Uduvere alevikus.

Telefon—Pärnu-Jakobi 15-a.

Kindlam ja kasulikum raha hoiukoht.

Võtab raha hoiule

ja maksab kõrgemat ajakohast protsenti.

Annab laenusid

mitmesugustel kindlustustel ja

toimetab teisi pangaoperatsioone.

Kõik

Pärnumaa lapsevanemad saavad oma lapsed

Pärnu Maavalitsuse koolidesse!

I. Keskkoolid:

Vändra gümnaasium — Vändra alevikus, Vändra rahvahariduse seltsi majas; kooli alamastmel õpetatakse **saksa ja inglise keelt** ning sealt on võimalik üleminek humanitaar- ja reaalgümnaasiumi III. klassi; kooli ülemaste töötab **põllumajandusliku gümnaasiumina**; kooli juures olemas katse- ja harjutustalu, kasvahoone ja **internaat**; **õppetöö algab 31. augustil 1931. a.**

II. Kutsekoolid:

Pärnumaa kaubandusekool — Pärnus, Vabaduseväljal; **õppetöö algab 31. augustil 1931. a.**

Pärnu linna ja maa kalanduse eriklass — Pärnus, Pärnumaa kaubandusekooli juures; õpetus teoreetiline ja **praktiline**, koolil olemas mootorpaadid, püüsed, konserveerimise seaded; **õppetöö algab 10. okt. 1931. a.**

Mõisaküla tööstuseõpilaste kool — Mõisaküla alevis; **õppetöö algab 31. augustil 1931. a.**

III. Täienduskoolid:

Audru kodumajanduse täiendusekool — Võlla „Kihlepa“ koolimajas.

Halliste kodumajanduse täiendusekool — Abja asu-
duses.

Saarde kodumajanduse täiendusekool — Kil.-Nõmme aleviku juures, endises Kilingi õigeusu kihelkonnakoolimajas.

Tori kodumajanduse täiendusekool — endises „Randi-
välja“ koolimajas.

Tõstamaa kodumajanduse täiendusekool — end. Tõs-
tamaa mõisa härrastemajas.

Uduvere kodumajanduse täiendusekool — end. Jakobi-Udu-
vere õigeusu kihelkonnakoolimajas.

Täiendusekoolis õpetatakse: kangakudumist, pesu- ja rõivaõmb-
lemist ning tikandust, toitude valmistamist ja alalhoidu, kodukorraldamist ja
kaunistamist, lastehoidu ja kasvatust, aiandust ja mesindust, piimaasjandust,
väikeloomakasvatust jne. ja tehakse neil aladel praktilisi töid. Kooli kursus kes-
tab soovikohaselt 1 või 2 aastat. **Õppetöö algab 10. oktoobril 1931. a.
ja kestab 20. maini 1932. a.** Koolide juures olemas **internaadid.**
Üles anda koolijuhatajaile.

Pärnu Maavalitsus.

Maa
täienduse-,
kesk- ja kutsekoo-
lid ei võõruta
maalapsi maa-
elust!

Õige isamaalane

ei kuluta oma raha võõramaa tooresainest valmistatud kauba ostmiseks!

„Livonia“ õlu

on eestlase jook, sest see valmistatakse eesti mehe ettevõttes — kodumaa odralinnastest.

Müügil üle maa.

:—:

Müügil üle maa.

Ladu Pärnus, Liiva tän. nr. 2.

Põllumehed!

Kõige täielikum ja valikurikkam on

Rootsi põllutööriistade ja masinate ladu

Anton Villberg

Pärnu osakond

Jänesselja tän. nr. 4

Telefon 339.

Sissemaks võimalust mööda, maksu aeg 1—4 aastat.

Tõstke peksu puhtus kolme kordseks ja ostke „**Vesteras**“ „**Aktiv**“ rehepeksu masinad, kõik võllid S. K. F. kuullaagritel. Kuld aurahadega kroonitud proovitöödel. Samuti ka **rohu- niitjad, viljalõikajad, loorehad „AKTIV“.**

K_m. Martin Jung

Rüütli tän. 47

vaksali juures.

Alati saadaval moodsaid ülikonna-, mantli- ja kleidiriideid.

Kirjud ja ühevärvilised siidid ja georgettid.

Mees- ja nais jalanõusid, viimased fasongid.

Vihmamantlid, vihmavarjud, valmis ülikonnad ja kõikisugu nahakaupe.

Hinnad alandatud viimase võimaluseni.

Eesti Aleksandri põllutöökeskkool

Olustveres

Viljandimaal

on seadnud enesele ülesandeks ettevalmistada noorimehi nii tegelikkudeks talupidajateks kui ka ametimeesteks mitmesugustele põllumehe kutsealadele, õpetades neile uuemaid majapidamise viise ja põllupidamise tehnikat, kooskõlas meie talupidamise oludega ning kasvatades neis tõsist maaelaniku vaimu, et neist võiks saada tublid põllumeeste tegelased.

Õpetust antakse matemaatikas, kõigis loodusteaduse harudes, eesti ja saksakeeles, põllupidamises, maaparanduses ja rohumaade harimises, metsanduses, aianduses, kõigis looniapidamise harudes, maamöötmises, masinate-riistade tundmises, põllumajanduslises ehitusasjanduses, põllumehe käsitöös, kõigis põllumehe majandusküsimusis, nagu talu korraldamises ja pidamises, põllumehe arvepidamises, ühistegevuses, seadusetundmises ja teistes sellistes küsimustes. Tegelikud tööd kõigil põllumajanduse aladel OLUSTVERE mõisa majapidamises — põllul, aias, metsas, laudas, sigalas, tallis, katsepõldudel ning raua- ja puutöökodades.

Õpilased elavad ühiselumajas kooli juures ja söövad nende poolt korraldatavas ühisköögist. Korter, küte, valgustus priid, toitmine tuleb maksma umbes 60 senti päevas. Õppemaks aastas 40 krooni.

Õppetöö koolis kestab kahel esimesel klassil septembri keskelt kuni juuni lõpuni — viimasel III klassil 1. septembrist kuni 1. maini, millele järgneb 6. kuu-line praktika harjutustaludes.

Kehvemaid aga hästi edasijõudvaid õpilasi vabastatakse õppemaksust. Kooli I. kl. võetakse vastu noorimehi 17 aasta vanadusest pääle. Vastavad katsed peetakse 6. kl. algkooli kava ulatuses iga aasta juuni kuu keskpaigas ja septembri algul. Tuleb saata ristimise, tervise, põllutööoskuse ja viimane koolitunnistus ühes sooviavaldusega kooli pääseda. Kõpsematel inimestel, kel vähemalt 3—4 klassi keskkooli tunnistus on võimalik iseäralistel tingimustel pääseda ka II. klassi.

Kooli peavad üleval Viljandi Eesti Põllumeeste Selts ja Viljandi maavalitsus.

Asupaik Olustvere mõisas, 1 klm. samanimelisest raudteejaamast.

Aadress: Olustvere ag., telef. Suure-Jaani 9-a.

Kooli juures Olustvere mõisas on:

- 1) Suur viljapuuaid ühes teiste aiapidamise harude ja puukooliga, kust võimalik on saada aiapidajatel istutusmaterjali;
- 2) Angeli-Eesti punasekarja tõulava, kust võimalik on saada kasuvasikaid;
- 3) Sigala — müüb terveid ja hästiarenevaid sugu ja peekon pörsaid;
- 4) Sordivilja kasvatus müüb Sangaste rukki, Päikese talinisu, Kehra saagirikka, Kehra varase ja Eisenschmidtli lipukaera seemet;
- 5) Olustvere mõisas seisavad kaks Tori tõugu sugutätku — praegu „Hallo“ T. 204 ja „Madis“ T. 225 — paaritamiseks tarvitada.

Koolijuhataja.

Põllumehed!

Kõige kiiremalt ja odavamalt
võite lasta valmistada oma rehepeksu
masinate, mootorite, aurukatelde j. n. e.
:: metallosasid ainult ::

A/s. M. Seileri mootoritehases

Pärnus, Rääma tänaval, telefon 268.

Tuletame ka meelde, et viimane aeg on põllumehel muretseda oma **rehepeksu mootor**, missuguse võite osta kõige soodsamalt jällegi **Seileri mootoritehaselt**.

Suur väljavalik **HAUA RISTE** mitmesuguses suuruses ja mustris.

H. KUKK, Pärnus

Põllutööriistade ja masinate kauplus

Soovitab põllupidajatele omast ladust:

Rootsi koorelahutajaid, uus 1931. a. mudel, ALFA - GLOBE, BALTIC, DIABOLO, VIKING ja teisi sortisid; võimasinaid, piimaveokannusid, võipressisid j.n.e. Seemendamise- ja künniatru, ühe- ja kahehobuse sahu, külvimasinaid j.n.e. Vilja- ja heinaniidumasinaid, riisumiserehasid ja nende üksikuid osasid, viljapeksumasinaid, tuulamise-, sorteerimise- ja hekslilõikamisemasinaid ning kunstpõllurammu.

Kõige austusega **H. KUKK, Pärnus, Riia t. 29.** Kõnetraat 101.

Õpetajate osauhingu
Raamatu ja kirjutus-
materjali kauplus

„Liit”

Pärnus, Rütli t. 40, telef. 173.

J. SIILAK

RÜÜTLI TÄN. 47,
Pärnumaa Põllumeeste Ühispingaga
ühes majas.

Kirjutustarbed,

mänguasjad ja

pudukaubad.

Soovitan suures valikus: Paberikaupe, kirjutustarbed, koolimaterjali, kooliraamatuid, portfelle, rahataskuid, käekotte, albumeid, lillevaase, iluasju, lastemänguasju ja pudukaupu, sukki, sokke, pitse, niite jne. ❖ **Hinnad odavad.**

Kõiksugu trükitöid

nagu: nime-, kihluse-, pulma ja kutsekaarte,
pidude kuulutusi, pidu pileteid, arvelehti, kirja-
päid, äri ümbrikke, aruandeid, pulma-, leeri-
matus- j.n.e. laululehti, seltside kodukorde-
ja põhikirju, raamatuid j.n.e. valmistab ruttu,
asjatundlikult, maitserikkalt ja soodsate hin-
dadega

H. Laane trükikoda

Pärnus, Brackmanni t. 6. Telef. 165.

Soovitan ostukoht.

Kõige suuremas väljavalikus: laulu-, palve-,
jutluse-, luule-, kooli-, põllutöö-, aiaharimise-, mesi-
laste pidamise-, nalja-, jutu-, teaduslikka-, noodi-
spordi-, võorkeelte-, õpi-, arsti- j.n.e. raamatuid,
vanematest kuni kõige uuemate väljaanneteni; ::
postkaardi-, päevapildi- ja mälestuse albumeid,
krepp-, siidi-, kirjutuse-, pakkimise-, klants-, ilu-
post-, jne. pabereid, kirjaümbrikka, sulgi, tinti,
pliiatseid, sullepäid, joonelaudu, kaustikuid, vihke, sirk-
leid, üldse kõiksugu kirjutusmaterjaali jne. Pärnu
vaate-, maakoha-, lille-, kino-, leeri-sünnipäeva-, pulma
jne. piltpostkaarte ostate soodsate hindadega

J. Karu raamatukauplusest

Pärnus, Rüütli t. 47. Telef. 435. Kaupluse kinnioteku ajal 165.

Pärnu Piimaühing

Pärnus, Jannseni tän. nr. 5.

Ostab

puhast ja hääd **piima** ümbruskonna karjapidajatelt.

Müüb

puhtuse ja tervishoidlise kontrolli all ümbertöötatud häid piimasaadusi. Hinnad reguleerib välisturu hindade järele.

JUHATUS.

Riigi Põlevkivitööstuse

Põlevkivi-aviobensiin

Põlevkivi-autobensiin

Põlevkivi-mootorpetrooleum

Jõu poolest vastavatest välissaadustest tunduvalt tugevam, hinna poolest odavamad.

Müügil üle terve maa.

Oma bensiiniautomaadid Tallinna sadamas ning Kohtlas.

Pärnus müügil Pärnu Majanduse Ühisuses.

Kauba saadame välja igasse vabariigi raudteejaama, raudtee järelmaksuga.

Riigi Põlevkivitööstuse juhatus

Tallinn, Valli tän. 4, tel. 450-85 ja 450-62.

*

**„Kaja“ on kõige loetavam
ajaleht maal.**

„Kaja“ toob igapäev kõige kiiremini
täpsemaid teateid ning uudi-
seid kodu- ja välismaa sündmustest.

„Kajas“ ilmuvad järjekindlalt õiged
ja värsked turuteated, mis
iseäranis tähtsad maainimestele.

„Kajas“ ilmuvad ülipõnevad ja hu-
vitavad romaanid, mis nii
trükitud, et neid võimalik lehest välja lõigata ja
raamatuks kokku köita.

Hinnata kaasannetena saavad „Kaja“ 6 kuu
ja pikemaaja tellijad 2 korda kuus suure põllu-
majanduslike ajakirja **„Põllumees“** ja 1 kord
nädalas mitmekülgsem ning lõbusam ajaviiteleht
„Tallinna Post“.

Kõigile lisaks ei tohi unustada, et „Kaja“ on
kõige odavam päevaleht Eestis: 6 kuu peale telli-
des maksab „Kaja“ 7 krooni, aastas 13 kr. 50 senti.

**Sellepärast
tellige endale „Kaja“.**

Kõige soodsam on tellida „Kaja“ lähemast post-
kontorist. Postkontorid saadavad tellimise kohe
edasi „Kaja“ peakontorile ja hoolitsevad siis, et leht
alati korralikult ja õigel ajal tellijale kätte jõuab.

*

Tori Laenu-Hoiu Ühisus

TORIS.

Võtab raha hoiule

ja maksab hoiusummade pealt ajakohast kõrget protsenti.

Annab laenusid

mitmesugusel kujul ja kindlustusel.

Toimetab kõiki pangaoperatsioone.

JUHATUS.

J. Raudsepp

Pärnus, Rüütli t. nr. 47

(vastu raudteejaama).

Soovitab igasuguseid
kuld-, hõbe- ja
kristallasju.

Laulatuse sõrmuseid

igas proovis ja raskuses.

Hinnad vastutulelikud.

Kõik ostavad

**Tallinna valmis-
riiete ärist**

Pärnus, Kuninga tän. 34,

Vastu Koidula platsi.

Hind odav. :—: Hind odav.

Töö tuntud headuses.

Kõik Pärnumaa põllumehed loevad
„Pärnumaa Teatajat“.

K/S. „EESTI“

ON SUURIM ÜHISTEGELINE

KINDLUSTUSSELTS EESTIS

asut. 1907. a.

Liikmeid üle 30.000.

Siin võite julgesti oma
varandust kindlustada.

Toimetab — tule-, elu-, kodulooma-
ja teisi kindlustusi.

Pärnu osakond Pärnus,
Rüütli tän. 40. Telefon 175.

Lelle Ühispank

Lelle-Hiiekannu alevikus, hr. Tagapere majas.

Telefon: Lelle 2.

Võtab raha hoiule

ja maksab hoiusummade pealt ajakohaseid kõrgeid
protsente.

Annab laenusid

mitmesugusel kujul ja kindlustusel.

Toimetab teisi pangaoperatsioone.

Saarde Põllumajandusline

Tööstus O-ü.

Kilingi-Nõmmel.

Telefon 40.

Villakraasimine

ketramine, korrutamise, kaltsulõhkumine uutel moodsatel masinatel.

Püügeldamine

moodsatel valtsimasinatel, kruubi ja tangu tegemine, seemnevilja ja linaseemne puhastus.

Müügil püül, tangud, jahu.

Lauasaagimine

hööveldamine, kantimine.

Müügil mitmesuguseid laudu ja metsamaterjali.

Leotatud linavarte murdmine ja puhastamine.

Ostetakse

igasugust metsamaterjali, vilja, villu ja leotatud linavarsi.

Vabrik töötab kõige paremate ja uuemate ajakohaste masinatega ja vilunud meistritega.

Töö kiire ja korralik.

Töö kiire ja korralik.

Tööhinnad võistlemata odavad.

Kaugelt tulejatele võimaldatakse ööbimist.

„Pärnumaa Teataja“

Pärnus.

Toimetus ja kontor:

Rüütli tän. 47.

Telefon 3-23.

Talitus: Brackmanni tän. 6,

H. LAANE trükikojas.

Telefon 1-65.

Ühinenud vanapõllumeeste, asunikude, riigirentnikkude ja väikemaapidajate häälekandja; on kõige loetavam ajaleht Pärnumaal, mis näitab, et ta maarahva huvisid kõige paremini on kaitsta
:—: osanud. :—:

- „P. TEATAJA“ ilmub kolm korda nädalas ja pakub oma lugejatele kokkuvõtlikult ja ülevaatlikult kõike seda, mis iga päev ilmuv päevalehtki.
- „P. TEATAJA“ toob igas numbris hulga ülihuvitavaid pilte.
- „P. TEATAJA“ hinnata jutulisas ilmuvad jutud kuuluvad kõige põnevamate hulka ja neid võib raamatuks kokku köita. „P. Teatajaga“ hinnata kaasa antavate raamatute hind on eraldi ostes mitu korda suurem, kui „P. Teataja“ aasta tellimise hind.
- „P. TEATAJA“ tellijatele antakse hinnata iga aastal suur „Pärnumaa Põllumehe - tähtraamat“ ja reklaam - seinakalender.
- „P. TEATAJA“ annab alandatud hinnaga kaasa: aasta ja pooleaasta tellijatele kaks korda kuus ilmuv suur põllumajandusl. ajakiri „Põllumees“ — 12 kuud 1 kr. 60 senti ja 6 kuud 85 senti.
- „P. TEATAJA“ tellimise hind: 12 kuud 7 kr. 50 senti, 6 kuud 3 kr. 80 senti, 3 kuud 2 kr. ja 1 kuu 70 senti.
- „P. TEATAJA“ tellimisi võtavad vastu kõik Eesti Vabariigi postiasutused ja oma tellimiste vastuvõtjad maal.
- „P. TEATAJA“ on ainuke reklaamivahend Pärnumaa põllumeeste ringides, sellepärast kuulutavad kõik ärimehed selles lehes.

Sisukord.

	Lhk.
Saateks	8.
K. Päts : Vaatame julgesti tulevikku	14.
K. Einbund : Põllumeeste kogude erakond on Eestit kandev erakond	15.
A. Jürman : Kas oli õigustatud põllumeeste erakonna asu- tamine	16.
J. Hünerson : Kurja juur	18.
M. Laarman : Kümme eluaastat	20.
P. Aavik : Kas on ideelisi aluseid	26.
P. Järve : Põllumees ja ta politika on Eesti riigile alusmüü- riks	31.
J. Land : Põllumeeste nõudmised on elulised	33.
A. Tupits : Põllumees ja ajaleht	34.
H. Sumeste : Majandus — politika — ajakirjandus	37.
H. Oiderman : Põllumees — kultuuri kaitsja	41.
G. Maurer : Põllumees isamaalane ja riigikaitsja	42.
M. Hansen : Põllumeeste kogud — kõige demokraatlikum erakond	48.
J. Martinson : Põllumajandust ei või ühekülgselt arendada	54.
M. Riis : Tori põllumees — Tori ühiskonna alus ja juht	56.
M. Vessart : Põllumehe kutseharidusest	60.
J. Reinhold : Noored — millise valime elutee	64.
M. Kaints : Mida tuleb arvata piimandusest ?	66.
M. Hansen : Märkmeid Pärnumaa põllumeeste organiseeri- misest ja Pärnumaa Põllumeeste Esitusest	68.
J. Alberg, A. Jürgens, M. Ludri : Põllumeeste kirjad	72.
E. Tomingas : Arutlusi majanduslise kriisi põhjustest ja lahendamise võimalustest	73.

Põllumeeste ja põllumajandusliikude ühisuste
keskrahaasutus

Põllumeeste Keskpank

TALLINN, S. Karja 3 (II kord), kõnetr. 1-80.

Võtab raha hoiule, makstes hoiusummade pealt ajakohast kõrget protsenti.

Annab laenusid obligatsioonide, väärtpaberite, kulla ja muul kindlustusel ning käemeeste vastutusel.

Müüb riigikassa pantkirju — millega võib soodsalt tasuda asunikude talude võlgasid ja võla tähtajalisi maksusid.

Toimetab sissenõudmist vekslite ja dokumentide järele.

Saadab raha teistesse linnadesse ja rahvarikkamasse kohtadesse.

Toimetab kõiki muid panga talitusi.

Põllumeeste Keskpanka liikmeiks on peremehed - kinnisvaraomanikud ja põllumajanduslikud ühisused.

JUHATUS.

KREDIIT PANK

TALLINNAS, S. KARJA TÄN. 20.

OSAKONNAD: Abjas, Antslas, Haapsalus, Hiiu-Keinas, Jõhvis, Narvas, Nõmmel, Pärnus, Tapal, Tartus, Türil, Viljandis ja Võrus.

PARNU OSAKOND

RÜÜTLI TÄN. 42. KÕNETR. 1-13, 6 ja JUHATUS 1-91.

Annab laenusi.

Võtab hoiusumme — makstes ajakohast protsenti.

Ostab ja müüb välisvaluutat ja toimetab kõiksugu panga operatsioone kodu- ja välismaal.

Korrespondendid kõigis kodumaa rahvarikastes kohtades ja välismaa riikides.

Kassa avatud tööpäevadel kella 9—2 p. l.

JUHATUS.

Riigiraamatukogu.

№ 1004 (10. XI 31)

B77

B 7.757:1

Koguge raha!

Ärge hoidke seda aga mitte seal, kus kahjuks ja kardetav!

Kindlam ja kasulikum raha-hoiukoht on

Pärnumaa Põllumeeste Ühispank,

Pärnus, Rütli tän. nr. 47,

(vastu raudteejaama).

Telefon 220.

Telefon 220.

Võtab raha hoiule

ja maksab ajakohast protsenti,

annab laenusid ning toimetab kõiki
pangaoperatsioone.

Hoiuleantud summad on täielises saladuses. Tarviline vabaraaha tagavara kindlustab hoiusummade kättesaamist igal ajal.

Tegevuse ülevaade:

(Sentides ümmarguselt võetult).

	Hoiusummad :	Äriseis :	Liikmeid :
1. jaan. 1927. a.	Snt. 680.000	Snt. 1.000.000	63.
1. jaan. 1928. a.	" 4.900.000	" 7.000.000	243.
1. jaan. 1929. a.	" 19.000.000	" 30.000.000	507.
1. jaan. 1930. a.	" 23.000.000	" 43.000.000	730.
1. jaan. 1931. a.	" 39.000.000	" 59.000.000	899.
1. okt. 1931. a.	" 49.000.000	" 74.000.000	1009.

Väljaantud laenude lisakindlustuseks vastuvõetud obligatsioonid 75. miljoni sendi väärtuses.

EESTI RAHVUSRAAMATUKOGU

Z-226602

JUHATUS.